

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

Ч 6—1

СІЧЕНЬ

1928

З Новим Роком.

І знов один рік за нами, десятий з черги від часу революційного зриву українського народу, й семей, від коли покладено перші основи під Українську Військову Організацію. Вступаємо в новий рік, рік дальших змагань і боротьби, рік, що має нас зблизити до переказаної нам поляглими борцями—товаришами, а нами дальше плеканої мети—підготовки нового революційного здвигу українського народу, якого завершенням було би створення, вже на трієвних фундаментах, Української Самостійної Соборної Національної Держави.

І знов, як сотки літ досі, засядуть на цілому просторі Українських Земель наші сімі до спільної різдвяної вечери й старим українським звичаєм складатимуть собі взаїмно горячі бажання, аби Новий Рік був крашим од Старого. І до тих старих українським народом пильно плеканих різдвяних традицій та звичаїв прийде ще дуже молодий, бо тільки прийнятий від нашого зриву. Дві свічки саме палахкотіти муть ясним полум'ям на різдвяному столі в кожній українській хаті, одна з них перевязана чорною, а друга синьо-блакитною стяжкою, і, два символи, одна з них того всього, що вже за нами, себто минулого, а друга того, що ще перед нами, що ще не здійснене, що вижидає ще свого слушного часу.

Бо хоч як важливою являється для нас традиція наших визвольних змагань, то всеж таки не треба нам ніколи забувати, що наші змагання скінчилися невдачею, що ми мусимо дальше змагатися та збагачувати передану нам традицію й бажання волі та власної держави підсичувати все новими вчинками, доки це бажання не стане дійсністю.

І хоч старий рік не приніс нам визволення, і хоч годі манитися, що новий рік нам його мусить принести, ми ніяким робом не повинні віддаватися зневірі та сумові.

Ми ростемо та кріпшасмо. На цілому просторі Українських Земель, де гомонить тільки українське слово, йде дальше невсипуча праця-борня. Не зважаючи на незвичайно великі перешкоди, які ставлять майже всі займанці природному розвитку українського народу, захоплює він все таки що-раз нові позиції.

На Україні є ми свідками незвичайного зросту національної свідомості та великої культурної праці. І хоч московські моговолодні Червоного Кремлю враз із своїми прислушниками на Україні заважають цей рух будаго схилювати, будаго в-

користувати для своїх цілей і своєї політики, то їм це не вдається й вони мусять ставити себе в хвості подій та на довершені факти, для рятування свого авторитету, давати свою згоду на що-раз нові уступки тому виклятому ними «українському шовіністичному націоналізмові».

І положення на Західних Землях України не повинно давати нам причини до зневіри. Що правда Пільсудському з одного боку, а московським більшовикам з другого вдалося до певної міри поширити серед нас деморалізацію, однак вона захопила переважно тільки наші старші інтелігентські кола. Широки маси нашого народу не змінили своєї відношення до займанців, вони дальше тверді в своїй непримиримості проти займанців і не йдуть на намови тих, що за польський чи московський юдин грин хотілиб скривити весь визвольний рух українського народу та заставити його служити польським або московським цілям і інтересам. Крім цього серед молодшого покоління і то не тільки інтелігентського, але теж робітничого й селянського приймається щораз більше думка, що тільки й виключно інтерес українського народу є і мусить бути на дальнє рішачим у цілій його діяльності й його поодиноких чинах; що не чужа поміч, а власна сила українського народу буде тим чинником, який дасть нам волю і свою державу та приневолить наших сусідів і цілий світ признати довершені факти.

Певні додатні прояви зросту сили українського свідомого елементу можна заважити теж на Буковині та на Підкарпаттю.

І для У. В. О. був останній рік дуже багатий в події. Після дуже важких внутрішніх перипетій, що їх прийшлося пережити У. В. О. в 1925-ому році, зуміла вона на протязі останнього року не тільки зліквідувати основно й успішно причини цих потрясень, але що більше в кінцевому висліді вийшла з них надзвичайно скріпленою. Відкинувши від себе всі руйнівні елементи і справивши на основі пороблених сумних досвідів деякі помилки, що були закралі в діяльність У. В. О. в 1925-ому році, У. В. О. станула знов сильною і здібною до чину. Щож торкається внутрішнього відношення членів, то мабуть за весь час існування У. В. О. такої внутрішньої зіграності, однозгідності і гармонії в У. В. О. ще не було. Кождь додати до цього, що спільними зусиллями всіх членів зуміла У. В. О. виготовити не тільки ясну програму дальшої її діяльності, але також методи, якими треба цю програму пляново проводити в життя. І з цілою сміливістю можна твердити, що У. В. О.

1928

вступає в Новий Рік повна надія і віра, та що зуміє справитися з покладеними на неї завданнями.

Не треба при цьому забувати, що попри парализування розкладової й клеветничої кампанії, що її повелі проти У. В. О. всякі польські й москвські запродавці, прийшлося У. В. О. безпастанно через цілий останній рік здержувати й відпаровувати дуже гострі атаки польської займанщицької влади. Теперішні польські потентати повелі боротьбу проти У. В. О. двома шляхами. З одного боку вічними трусами, арештами та через надсилання провокаторів, хотіли вони У. В. О. знищити фізично. З другого боку через кидання на У. В. О. рижного рода клевет і провокацій, як напр., що У. В. О. запродалася чужим постороннім принципам і т. п., хотіли її в очах українського громадянства й цілого світу знищити теж і морально.

Січень 1918—Січень 1919-ого року.

В міс. січні святкуватиме ціла Україна подвійні роковини. 19-ого січня 1918-ого року видала Центральна Рада IV. універсал, яким проголошено нашу незалежність, а в рік обістя, 22-ого січня, відчитано на Софійській площі акт злуки всіх українських земель. Світові події, зокремаж горячі бої, що вела тоді Україна із своїми внутрішніми й зовнішніми ворогами, не дозволили, як слід, вдуматися в ці ва факти, які мають епохальне значіння в нашій історії.

Перевага большевизму на Великій Україні, проголошення союзу з Москвою й через це фактичний супремат Москви, варшавський договір з року 1920-ого, польська окупація на Зах. Землях, перечеркнули на деякий час ці дві події історичного значіння, однак наслідків їх перечеркнути не можуть, бо ці події належать у нашій історії до переломових і як такі ми їх рік річно святкуємо. Всякі роковини знову святкуються не тільки для традиції. При святкуванні ми мусимо перевести аналізу цих подій, їх історичне значіння й наслідки, щоб з них витягнути заключення, науку на будуче.

Четвертим універсалом проголосив себе фактично український народ самостійним господарем на своїх землях. Цим актом створено підставу до заключення берестейського договору, дано почин для створення нашого власного державницького життя. І хоч провал центральних держав не дав спроби цього факту у всіх державах нотифікувати, то все таки Україна від цього часу, хоч може неформально, але фактично вступає на міжнародню арену як держава, якої суверенність ще на якийсь час не здійснена. Перемога комуністичного інтернаціоналу та в парі з цим союз України з Москвою формально анулював четвертий універсал, однак кремлівські можновладці були приневолені з ним рахуватися, бо не могли зробити з України тільки московську провінцію й зашипити мусіли їй бодай такі права, що творять дальший етап в розвитку української окремішності та зі зростом національної свідомости, промощують замочатковану четвертим універсалом дорогу до цілковитої свідомости.

І в цьому саме лежить фактичне й історичне значіння акту з місяця січня 1918-ого року.

Велике значіння має також і акт злуки з міс. січня 1919-ого року. Цим актом закинено остаточно цей партукляризм, що покутував по обидвох боках Збруча. І хоч загарбання західно-українсь-

кі хоч як великі були зусилля польської влади, то однаке ані фізично, ані тимбільше морально не вдалося їм знищити У. В. О. Склад У. В. О. залишився й на дальше не тронутий, а що дійсно так воно маєтсья, найкращим того доказом буде процес, що починається у Львові дня 24-го січня ц. р. і який польська влада і польська преса вже давно розрекламували, як ліквідацію У. В. О.

Сильні вірою в непереможність наших ідей і в успіх нашої боротьби, зіспоєні внутрі між собою, вступаємо з погідним і піднесеним чолом в Новий Рік і будемо дальше систематично й планоно готуватися до того діла, що лягло в основу діяльности У. В. О., до **визвольного революційного зриву**. До нього знов можуть нас запрягти обставини раньше, ніж цього сподіються всякі слабодухи й маловіри.—

ких земель Польщею, варшавська угода уряду У. Н. Р. з 1920-ого року, а опісля рижський трактат перенесли продовжувати це зіспоєння, то всеж так воно живе дальше по обидвох боках Збруча й мусить в остаточному висліді довести до створення зєдиненої самостійної української національної держави.

При святкуванні роковин таких подій, не можна однаке ніколи обмежуватися на аналіз їх історичного значіння, зокремаж тоді, коли ці події не увінчалися цілковитим успіхом. Треба також застановитися над всіми моментами й причинами, що не дозволили зреалізувати даніх постанов і дальше витягнути відповідні заключення й науку з цього, оскільки роковини не мають бути тільки звичайними роковинами, але мають мати виховне й державно-творче значіння.

Наша соборність і самостійність по причині зовнішніх і внутрішніх умови не могла закріпитися. Зовнішні умови всім нам відомі. Головною однаке перепорою в здійсненні цього нашого ідеалу були внутрішні причини. Події, що тоді відбувалися на Україні, заскочили нас несподіваних як слід. Широкий загаль населення не почував себе ще тоді свідомим членом нації. Революція на Україні мала більше характер соціальний ніж національний. Самостійництво вважалось ще в 1917-ому р. шовінізмом і тому вдалося тоді большевикам під соціальними кличками загарбати Україну. Шойно в міру цього, як розвивалася збройна боротьба, почала кристалізуватися й національна свідомість.

З національним освідомленням йде в парі чи на ньому спирається бажання власної держави й шойно на закріпленні цього бажання можна будувати власну трівку державу.

Коли глянемо на другу подію, а саме на акт з міс. січня 1919-ого року, то мусимо ствердити, що й тут були деякі й дуже навіть поважні недомогання що не довели постанови злуки до остаточного вислуду. Довголітні кордони витиснули були свос пятно на поихіці так по сім, як і по тім боці Збруча. Проголошенням акту злуки на Софійській площі не можна було усунути сепаратизму. Його вислідом було створення західно-української республіки й варшавська угода, що в своїх наслідках були так погубні для нашої державницької ідеї.

Історія останнього десятиліття наших змагань учить нас, що всякі цисьменні договори й усякі

декларації можуть мати значіння шойно тоді, коли знайдуть відповідний відгук серед широких мас та коли за ними стоїть фактична сила. Ми бачили, що всякі орієнтації так на большевиків, як і на Польщу, потерпіли повну невдачу й не дали нам власної держави. Бо власну державу здобути можна тільки силою, кровю й затижною боротьбою. І тому реалізація державницького клича залежати буде в першу чергу від цього, чи зуміємо захопити як

найширші круги нашого народу до збройного виступу. Ціла наша праця повинна йти в напрямку послідовної підготовки до створення власної сили, до створення кадрів готових до боротьби всіми средствами й способами, бо шойно тоді оба акти з міс. січня 1918-ого і 1919-ого року найдуть своє завершення в самостійній, соборній, українській, національній державі.—

Хлопці!

За кілька тижнів покличуть Вас до служби в польському війську.

Не з власної волі та й не на гаразди йдете Ви до служби в польському війську. Зі затишеними зубами але з великою думкою будете йти до касарень, куди Вас кличе ворог нашого народу.

Покидаєте Ваші родини та Ваші рідні сторони. Кинуть Вас може в далеку чужину. Уберуть Вас в рогаті польські шапки з польським орлом. Та куди би Вас Польща не кинула, пам'ятайте все і всюди, що йдете під примусом і до ворожої армії.

В касарні, дадуть Вам польські офіцери кріс у руки та гострі патрони. Нехай Вам тоді прийде в голову думка, що може тим крісом, який борете в руки, вбив польський жовнір Вашого брата в 1919 році, як була наша Українська Держава. Дадуть Вам у руки кусень комісного хліба і заки вломите його, нехай прийде Вам на гадку, що може той кусок хліба зрабували польські жандарми й поліцаї в Вашого рідного бабця, у Вашої рідної мами, Вашого вуйка. стрія, як Польща робила ревізії і стягала да іну. Пам'ятайте, що кожний третій кусок хліба политий сльозами українського селянина, якому Польща відібрала сей хліб із уст.

Нехай сі думки вже в брамі касарми вріжуться, як острі ножі в Вашу пам'ять і не покидають Вас ні на крок.

Як Пілсудський організував атентат на варшавського Генерал-Губернатора Скалона?

Політичний і протидержавний російський рух в бувшому Польському Королівстві спирався головним чином на діяльність польської соціалістичної партії. Хоч ця партія через деякий час уявляла собою одноплідну організацію, виринули згодом в її лоні поважні ріжніці так принципово, як і тактичного характеру, а саме на лівицю й правицю. Лівиця боронила широку, загальну соціалістичну програму і в складі її членів займав видне місце недавній голова російської чека Фелікс Дзержинський, відомий садист і кокаїніст. Правиця заступала погляд, що всі партійні стремління повинні обмежитися тільки до питання чисто польського пролетаріату. Одним із провідних мужів цієї правиці являвся **Пілсудський**.

Кожен з цих таборів вважав себе спадкоємцем і носієм усіх традицій і авторитету старої партії й що за цим слідувало, поборював себе взаємно, як це робили впрочім усі польські організації, що повстали з метою боротьби проти російської займанщини, рощрачуючи львиную частину сил на взаємну гризню.

Ніде однаке правди діти, що найкраще ще

Два роки чи півтора маєте служити в польському війську. Не з медом буде Ваша служба ворогові. Але гірше, як збитки та побої польських сержантів над Вами в касарні та на вправах, буде глум і наруга над Вашою душею. Вам прикажуть говорити по польськи. Най з Вас ні один не забуде, що то мова катів українського народу! Що то мова Галерчиків і Пілсудчиків оциришків, що звалили нашу Державу! Що сею мовою говорять мазурські кольоністи, які рабують нам нашу землю.

А не забудьте ще на то, що тоді коли Ви на подвір'ю казарми будете робити вправи, ще гірші вправи кулаком і буком робити будуть польські учителі та учительки в школі на Ваших маленьких невинних братах і сестрах, щоб вбити їм в голову польську мову і польську історію.

Хлопці!

Вам кажуть присягати на вірність Польщі.

Ся присяга під примусом не важна! Ви зложіть у Вашім серці другу присягу: **боротьби за волю українського народу!**

Присягніть, що йдете до польського війська тільки по мундур і по зброю!

Присягніть, що того мундур і той зброї уженете в слушний час проти Польщі!

Присягніть, що в слушний час обернете дула Ваших крісів проти польських офіцерів!

свої завдання сповняв правий табор польської соціалістичної партії, в лоні якої був Пілсудський, з окрема, коли ходить о акція **терору**, що їх диктувала потреба хвилі. Деякі з цих терористичних акцій, яких **душею й організатором** був Пілсудський (Дзюк) нинішній перший маршал Польщі і її всевладний диктатор, заслуговують на увагу своєю складністю, як сь л. пр. спроба атентату на варшавського генерал-губернатора Скалона.

Літом 1906-ого р. задумав Пілсудський «виправити» Скалона «у далеку вічність», і в цій цілі з головної своєї квартири, а саме з Кракова, де по стійно проживав, видав для варшавських боевників, точні інструкції, що мали на меті призбирати всі дані про спосіб життя Скалона та сили його охорони.

Тому що Скалон жив у Бельведері, який через Лазенки стикався з Уяздовською Алеєю, місцем прогулок мешканців Варшави, не важко було прослідити всі дані тимбільше, що Скалон, що дня переїздив через Уяздовську Алею в місто.

Висліді подрібної розвідки виявили, що при тому способі життя Скалона, як теж зогляду на сильну охорону, не обійшлося без жертв боевників.

Присягніть, що як покличе Вас рідний український варід, Ви на суші, на морі та в повітрі будете боротися за Українську державу!

Хлопці!

Не дезертируйте, а хотів Вам прийдеться тяжко служити в ворожій армії, служити і учитися волати кісею і познакомлюється з усім, що колись Вам придасться на службі в нашій власній українській армії.

Всему там добре приглядайтеся і прислухуйтеся, що Польки робить або задумує робити.

Пропаганда.

Пропаганда словом.

Пропаганда словом має за завдання з одного боку поширювати вплив пропаганди ділом на як найбільше коло власного й чужих народів, і продовжувати цей вплив через деякий час, щоб захотити нові покоління; з другого боку викликати бажані настрої та нові вчинки в лоні власної суспільності, оскільки це пропаганда внутрішня, або певні настрої чи вчинки з боку інших народів, коли вона зовнішня.

Засобом цієї пропаганди є живе й писане слово. При пропаганді живим словом приходять під увагу такі її форми: розмови, відчити й реферати, віча, курси, і т. д. При пропаганді писаним словом маємо знов лекції, відозви, листи, брошури й книжки, пресу і т. д.

Всі ці середники можуть бути у відношенні до законів ворожої нам влади легальні або нелегальні. Розуміється, що У. В. О. веде в першу чергу пропаганду при помочі нелегальних форм, полишаючи легальні форми пропаганди всім прочим нашим товариствам, групам, партіям, установам та врешті поодиноким людям.

Якщо завдання в області пропаганди без огляду на її форми, а впливаючі з теперішнього

Помагайте собі взаємно один Українець другому, то легше перенесете недолю в польських війську.

Пленайте в своїм серці ненависть до Польщі а любов до України!

І серед найтяжчих терпінь в польській касарні хай Вам сняться золотий сон боротьби за волю українського народу, аж той сон справдиться.

положення українського народу стоять перед цілою українською суспільністю?

І так в області внутрішньої пропаганди це: пропаганда національно-державної ідеології, плекання національної моралі та дисципліни, плекання клича «на власні сили», популяризування примату інтересів нації над інтересами класу, партій і одиниць, бажання свободи, жажда посвятити за велику національну ідею й віру в перемогу над ворогами, популяризування конечности не лише героїських вчинків, але й дрібної праці, розв'язки питань розбудови нашого суспільного життя на всіх його областях у душі, національно-державної ідеології (виховання молоді, шкільництво, соціальні питання, господарство і т. д.): це все можуть робити всі наші асоціації, ціла наша преса й кожна одиниця й то різними способами. Далше йде тут під увагу змілітаризування української суспільності й підготовка її до будучої війни з окупантами; це передовсім поле для праці У. В. О., яка собі впрочім визначила це завдання як перше й головне. Задержуватися над цєю справою тут не треба, бо це означало передавати історію дотеперішньої діяльності У. В. О. і її плянів способів її праці на будуче

та відкривати карти перед ворогами. Однак слід сказати, що це не виключає поле праці У. В. О. Бо, приміром, плекання лицарського духа та любови до військового діла, плекання української, військової традиції, пропаганда конечности війни для нас та її способів, познайомлювання про способи визвольних воєн інших поневолених народів і т. н., все це засоби, якими можуть користуватися всі, кому визволення нашого народу лежить на серці.

В області зовнішньої пропаганди стоїть перед нами передусім пропаганда конечности союзів між народами, поневоленими тими самими окупантами, що й наш нарід (Литовці, Білоруси, Грузини і т. д.). Треба дбати, щоб потреба й конечність спільної боротьби та солідарности поневолених народів прийнялася в широких масах цих народів, як рівнож і переконання, що не концесії добути від окупантів являються для нас і для інших поневолених народів ціллю, але самостійне існування і розвал окупаційних держав. Преса, література, конференції, розмови, реферати, листування і т. д. — все це засоби для сповнення цього завдання. Далше належить тут пропаганда нашого визвольного руху між чужими народами, отже придбання прихильної opinii світа, інформування чужих народів про теперішнє положення українського народу, приєднання між ними союзників на випадок нашої збройної боротьби з окупантами, видвигнення української проблеми на міжнародне форум і розв'язка її в душі українського національного ідеалу і т. д. Це широке поле діяльності для наших політичних груп, преси, ріжного рода товариств і установ та врешті й для окремих одиниць.

Так внутрішня, як і зовнішня пропаганда може мати не тільки ці позитивні завдання, звернені виключно проти наших ворогів, отже завдання негативного характеру. Це бувби передусім розклад ворожого війська, в якому то ділі повинні взяти участь і всі інші поневолені народи; коли взяти на увагу, що, приміром, в польській армії

одна третина — це члени поневолених народів та що лише меч може вирішити наше право на самостійне життя, то розвал цієї армії знутри й деморалізування її головні в час війни являється одним із найважливіших завдань так наших, як і других поневолених народів; відповідна пропаганда серед нашої суспільности (внутрішня пропаганда) і других поневолених народів (зовнішня пропаганда), як і серед ворожого війська, це передумови нашої будучої перемоги. Друге завдання з цієї області — плекати розумну ненависть до окупанта серед власної суспільности й серед інших поневолених народів, ширити деморалізацію серед самої польської суспільности, використовуючи її партійні та класові межисуботні, поширювати невдоволення з кожного часу уряду (уряд Пілсудського має велику кількість ворогів внутрі польського народу, так само буде мати шкєпольський уряд чи інші) і дбати про ширення постійного невдоволення із усіх ворожих режимів і урядів внутрі нашої суспільности, використовуючи всі промахи ворогів у внутрішній політиці, господарській кризі, колонізацію масами зах — українських земель або війни на Вел. Україні, колонізацію, господарський і політичний гніт, витворювати за границею неприхильну opinii про наших ворогів (нарід і уряди) та у всіх колах і верствах, паралізувати пропаганду ворога, яку він веде проти нас внутрі нашої суспільности і за границею і т. д. і т. д.

Це загальне вичислення завдань, родів і засобів пропаганди вказує ясно, що пропаганда це дуже важна зброя в боротьбі нашого народу за волю і що її треба примінювати вже тепер, як що хочемо в майбутньому побідити; що пропаганда не тільки мусить випередити нашу збройну боротьбу з ворогами, але й у часі цієї боротьби вона буде відігравати одну з перших ролей. Тому всі Українці — з огляду на численні роди й середники пропаганди — повинні її вести всюди й завжди в залежності від умов, матеріяльних засобів та здібностей.

Де що про провокацію.

Революційні організації, що існували на території російської імперії, старалися — крім власної контррозвідки — відплачувати охрону за її провокаційні методи такимиж самими методами в цей спосіб, що доручували своїм дуже певним і проворним членам вступати на службу в охрону, та таким робом розвідували пляни охрани, а заразом призибували відомости потрібні для демаскування справжніх провокаторів. Революціонери йшли ще далше, а саме при допомозі великих грошевих сум приєднували для своїх послуг навіть визначніших службовців охрани та входили в посідання ріжних важних урядових таємниць, розкладаючи при тому й саму охрону. Особливо вдавалося це останнє деколи пекесам, що розпоряджали значними грошевиими сумами.

Бували иноді випадки, що ідейні члени даної організації з ціллю прислужитися своїй організації рпшались на власну руку вступати на службу в охрону. Зправила однак — поза невеликими винятками — люде ці заломлювалися та ставали жертвами цієї такої провокації. Тільки винятковим одиницям й то при сприятливих умовах вдавалося деколи перевести задумане діло, що однак завжди переплачували життям.

І так до начальника петербурзької охрани зголосився член партії російських соціалістів-революціонерів, Петров, та предложив свої услуги. Начальник охрани Карпов, провіривши правдивість поданих Петровим фактів, вкінці прийняв його до себе на службу та згодом так довіряв Петрову, що навіть передав йому ключ від т. зв. конспіративної квартири, на якій відбувалися конспіративні побачення з таємними співробітниками й провокаторами охрани. Коли Петров зміркував, що годі йому вже довше в подвійній ролі видержати, зладив на конспіративній квартирі щось в роді певольної машини та таким робом позбавив Карпова життя. Затягнув провід електричного дрвінка до скринки з динамітом, яку примістив під софою, де звичайно сидав Карпов. Коли Карпов сів на софу, теді Петров замкнув електричний ток і віддалився. Наступив зрив. Карпов відорвало обі ноги й він згинув на місці. Петрова зловлено й повішено.

Попри такі способи боротьби з провокацією, послуговувалися революційні організації з такою великим успіхом фізичним терором супроти провокаторів. Бували випадки, що провокатори загражені карою смерті з боку організації забезпечували себе від неї в цей спосіб, що годилися на предло-

Тоді то Пілсудський продумав плян, яким приневолив Скалона, відбутти таку дорогу, яка уможливила б виконання атентату.

Перш усього доручив Пілсудський трьом жінкам, Островській, Овчарковій і Крагельській найняти невелике помешкання з балконом у найближчому сусідстві німецького консуляту. Своім скромним способом життя і привітливим відношенням до інших мешканців дому вони не тільки що не давали підозрінь, а навіть навпки тішилися великою симпатією всіх.

Внедзві після цього зайшов у Варшаві сензацийний випадок. До варшавського німецького консуля (що, як вище сказано, жив у сусідстві згаданих трьох жінок) явився російський старшина з таким бажанням, що переходило компетенцію німецького консуля, та домагався в грубій формі його сповнення. Тон офіцера, як рівнож його поведінка, викликали в німецького консуля обурення. При тому прийшло до острого виміни слів, в часі якої офіцер вдарив в лице консуля й віддалився.

Пілсудський рахував, що після такого випадку зневага представника могутньої держави, буде приневолений представник вищої влади, а саме сам начальник провинції, Скалон, відвідати особисто консуля і, як в таких випадках водиться висловити спочуття від імени правительства.

І справді, Скалон відвідав консуля. В поворотній дорозі, коли повозка Скалона проїздила мимо дому в якому жили згадані вже три жінки, кинено в напрямі повозки кілька бомб, які однак не досягли особи Скалона, а аніли тільки дитину сторожа. Ряд зривів, що їх спричинили бомби, притягнув увагу тільки цікавих, що уможливило виконання невдачного атентату, а саме трьом названим жінкам вийти преспокійно на вулицю та схритися в товпі.

Строге слідство, ведене в цій справі омисля, виявило що офіцер, який зневажив німецького консуля, це член бойвки Пілсудського. Практовані опісля жінки при допитах дали точну картину спланованого атентату. Між іншим подали, що доручено було їм кинути бомби тоді, коли Скалон буде їхати до консуля. Вони однак під впливом великого подразнення не могли цього зробити, бо одна із них в тому часі зомліла, а друга так ослабла, що не мала сили рупитися. Шойно за якийсь час прийшли з себе й кинули бомби тоді, коли вже Скалон вертався від нім. консуля.

Невдачу цього атентату приписували організатори поганій конструкції бомб. І справді, бомби фабриковані боевою організацією польсь. соц. партії уступади перед вибуховою силою бомб, що їх зготовлювали російські соціалісти-революціонери.

жоня революціонерів, виконати атептант на керівництві російської охрани, що деколи й удачно переводили, як це приміром мало місце з членом партії російських соціалістів-революціонерів Дегаєвом. Дегаєв, що стояв на услугах петербурзької охрани як провокатор, здемаскований революціонерами, згодився виконати атептант на начальника петербурзької охрани, щоб таким робом спасти себе від неминучої смерті з боку соціалістів-революціонерів. Після вбивства начальника охрани ери не тільки що простили Дегаєву його минуле, але й уможливили йому навіть виїзд в Америку, де він живе мабуть і по сьогоднішній день на посаді вчителя.

Особливо строго й навіть жорстоко карала за провокацію польська партія соціалістів, чи там її боева організація, на чолі якої стояв Пілсудський (Дзюк), що постійно проживав тоді в Кракові.

Переглянувши історію революційних організацій за часи російської імперії, ствердити треба одну характерністичну рису, а саме, що найбільше законспірованими й найменше податливими на провокацію були організації, що в їх основу лягли національно-визвольні ідеї, які сповідали людей сильніше та тривкіше, ніж доктрина класової боротьби. Із такого середовища було незвичайно важко приєднати таємних співробітників чи провокаторів. Такі організації, впрочім дуже точно, перевіряли кожну невдачу задуманого діла та зараз же пильно слідкували за тим, чи нема в їх рядах провокатора.

Нам під польською займанщиною судилося рівнож бачити неодну провокацію. Коли зважиться що передові люди, що становлять сьогодні ядро польського державного апарату, виховані на зразках російських провокаційних практик, то не дивним нам видається це обильне жиниво, що й тут збирає провокація.

Як маркантний приклад безпосередньої провокації може бути славнозвісна подія з порохівнею на янівському передмісті у Львові, в якій провокатор Ціхоцький, з професії вломник, відіграв неабияку роль та довів до цілковитого розвалу центра комуністичної організації, якого члени будьто потерпіли смерть, будьто вивітали за кордон. Ціхоцький, відомий вломник на львівському ґрунті, приловлений на гарячому вчинкові вже мабуть сотий раз, годиться на пропозицію львівської оборони увійти в члени комуністичної партії та виконати певні провокаційні завдання. За це поліція обіцяє йому забезпечити безкарність за його

В ч б о р и.

Ціле наше політичне життя під польською окупацією, стає сьогодні під знаком виборів до варшавського сейму та гарячкової передвиборчої підготовки. Виборча кампанія прибирає такі форми, що мусять викликувати ряд побоювань не тільки відносно вислуду самих виборів, але також відносно моральних наслідків, серед нашої суспільності. Вони перемінюються в явійсь божевільний танок, в якому легона за мандатами, незаспокоєні особисті амбіції, жадає розірвати із своїми персональними ворогами, вибілилися на чолі пілої агітації. На політичному горизонті, виривають або вже давно серед нашої суспільності забуті політики, або в ділому нашому суспільному життю незнамі демагогі

дотеперішню вломницьку діяльність. Ціхоцький, увійшовши з двома членами комуністичної партії, з Дітріхом і Солонянкою, в тісний контакт, форсує справу висадження у воздух порохівни на янівському передмісті у Львові. Дітріх і Солонянка одяються вкінці вкупі з Ціхоцьким це перевести. Заздалегідь повідомлена поліція «ліквідує» небезпеку арештуванням в останньому моменті підприємців, в тому числі й Ціхоцького. Тоді коли обидві жертви провокації польської львівської поліції повисли на шибениці, примінено до провокатора т. зв. денамітовий закон, який за «чинний жаль» предбачує дарування вишні й карі.

Другий цікавий приклад провокації, якої жертвою впали Білорусини. Це тим цікавіше, що як провокатор виступає тут видний польський діяч, член партії «Визволене» і посол до польського сейму, Воевудський, що стояв на послугах поліції як платний агент. Щоби виказати перед поліцією, що його послуги для неї необхідні, витворював в лоні сеймових представників поневолених Польщею народів, відповідні, ворожі для польського уряду ситуації й на цій основі виготовлював для поліції звідомлення, за що побирив немалі гроші. Коли зважити, що Воевудський не тільки посередньо впливав на витворення певного напруження, але й ініціював навіть приміром серед Білорусинів деякі виврогові акції, то треба ствердити, що Воевудський це провокатор на велику скалю й дорівнює йому хіба славнозвісний Азев.

Багато шуму накоїла свого часу афера редактора «Валькі люду» в Варшаві, Трояновського, який як секретар «Незалежної партії» (соціалістичний напрям) і редактор офіціоза партії являється типом безпосереднього провокатора. Як опісля слідство виявило, Трояновський стояв на услугах варшавської оборони. Між ним бомбу, що експлуодувала в редакційному льокалі й заравом помешканні Трояновського доставила йому така поліція.

Це тільки деякі приклади, але й вони говорять проречиво. Польщу гризе моральна гниль від верхків аж по низи, а провокація рознуздає до цієї міри, що побиває навіть рекорди російського режиму так старого, як і нового. Вічний страх перед втратою загарбаних нею чужих земель не дає їй змоги не то що впливати на злагіднення лиха, а навпаки посилює всякій гнилі, що поводи, але певно розкладає її державний апарат та нестримно прямує на цей шлях, на якому виписане «мане текель фарес».

Й малькотенти, що ширять ще більший хаос і думують серед нього, шукати своєї наживи. Творяться нові виборчі політичні групи як ось на прикладі спід стягу «Української Ниви», що профануючи національний клич, ради наживи, ширять ще більше розбиття серед української суспільності на волинських землях та в спілці з польськими воеводами, пробують щастя при виборах. Підносять знова голову хури, покровою Даниловича й за юдині гроші стають ляцькими наємниками. Не досить цього. Вириває таба тьма тьменна нових кандидатів, що для заспокоєння їх амбіцій, требаби хіба призначити по одному кандидату мало що не на кожне село ба навіть й на присілок. Осягнення посольських

мандатів, стало цілтю й єдиною програмою політичного думання. Насувається питання, з яким «Вірую» йдуть ці всі пророки й кандидати в народ і що вони обіцяють своїм виборцям. Всі групи й кандидати переліцтовуються тільки голословними кличами, забувають при тому, що цим збуджують надто великі надії в широких масах, які не можуть бути ніколи сповнені, й це може мати фатальні наслідки на будуче, бо можуть бути причиною дальшої зневіри.

У. В. О. вже в попередніх числах «Сурми» висказала свій погляд на вибори й на польський сейм. Ми не прив'язуємо надто великих надій на позитивні успіхи праці в польському сеймі. Варшавська сеймова трубина, не дасть нам завершення нашої остаточної мети а саме осягнення нашої власної держави. Ми все підкреслювали й підкресуємо, що тільки збройна розправа з наїздином і розбиття Польщі може нам дати власну державу.

Не значить це однак, щоб ми не прив'язували ніякої ваги до виборів. Вибори й вслід виборів, будуть мати певне політичне значіння. Наше негативне становище до виборів в 1922-ому році, не принесло нам ніяких реальних здобутків. Історія минулого польського сейму вчить нас, що не тільки кількість, але й якість та моральна вартість послів має своє далекойдуче значіння. Навчені чим досвідом, не сміємо допустити, щоб на варшавських посольських кріслах, засіли люди покровою Ількова й Дутчака, що за польські гроші підписували політичні декларації Сікорському. Не сміємо допустити

Не держіть у себе дома ніяких річей ні документів чи записок. Яні можуть донести вашу приналежність до У. В. О.!

Звідомлення.

Дня 22-ого листопада 1927-ого р. рішила У. В. О. виконати давно вже заставший засуд на Михайла Гука, який як поліційний агент старався втискати в ряди У. В. О. в провокаційних цілях. Як довго діяльність Михайла Гука зводилася до ролі поліційного конфідента, так довго У. В. О. не вважала за відповідне реагувати на цю його діяльність в такій формі, яка найшла свій вислів в акті з дня 22-ого листопада 1927-ого р. Щойно тоді, коли Михайло Гук став безпосереднім провокатором, на якого совісти лежать неповинні жертви в Станіславівщині й Коломиїщині, і коли з наказу займанщицької, польської влади, а саме польської поліції в Львові організував повірний атептант на двох польських діячів у провокаційних цілях, щоб таким робом викликати репресії проти українського населення, бажані для займанщицької влади в ласі надходячих виборів, та щоб серед теперішнього передвиборчого напруження заповнити Українцями польські тюрми, рішила У. В. О. так в обороні себе самої, як теж і української суспільності припинити його провокаторську діяльність та зробити його нешкіндливим.

Зпоза тюремної решітки.

Дня 24-ого грудня 1927-ого року, покінчився в Луцьку політичний процес проти 37-ох політичних в'язнів, яким акт обвинувачення закидав при-

до цього, щоб до варшавського сейму увійшли люди, що крутими дорогами або т. зв. «крітним штихом» пособлюватимуть уловинні. Не сміємо рівном допустити до цього, щоб українськими голосами виходила авангарда третього інтернаціоналу, та промощувала дорогу Феліксам Конам, Менжинським й другим. Також не сміють увійти до польського сейму люди, які легалізувалиб затії Пілсудського на Велику Україну.

Ми виступали й будемо виступати проти всякої угодовщини. Не сміють мати місця в українських партіях ніякі автономісти скриті, чи явні, ані наємники Москви чи Польщі. Українськими послами в варшавський сейм, можуть стати тільки люди криштально-чистого характеру, що дадуть запорукку, що не ради посольських дієт та вигод, зв'язаних із становищем посла, йдуть вони в варшавський сейм але, що вони є свідомі цієї боротьби, яку доведеться їм вести в Варшаві й яких цілтю буде, всіми способами боронити українське населення, перед польським наступом.

Тому завданням всіх членів У. В. О. повинно бути, пильно стежити за виборчою підготовкою й підтримати в ній активною участю тільки таких кандидатів, яких характер, їх минуле й світогляд даватимуть запорукку, що вони будуть сповняти ці завдання, що їх У. В. О. ставить до будучих послів у варшавському сеймі яких цілі покриваються з цими цілями, за які цвіт українського народу, клав і кладе свої голови.

належність до західно-української комуністичної партії. Цілий акт спирався на провокації й доносах поліційних конфідентів. Всіх обвинувачених засуджено разом на 223 і 1/2 року тюрми. Висота тюрми кожного зпоодинока виносить від 8-ох до 2-ох років. Одного тільки засуджено на 6-місячну тюрму.

На днях арештувала польська поліція у Львові на домагання чортківського суду б. старшину У. С. С. Осипа Букішованого, що вернувся перед 1 1/2 роком з Радянської України й тоді просидів вже 8. місяців у польській слідчій тюрмі, після чого вийшов на волю. Разом з Букішованим арештовано одного поляка, в якого хаті Букішований жив та жінку якогось польського старшини. Арештування слідувало під закладом шпіонажі в користь Совітів. Ціла польська преса розтрубіла в зв'язи з цим по всім усюда, що знова завдяки «спренжистосці» їх солганів удалося викрити «нову шпіонську аферу».

Дня 24. січня ц. р. відбудеться у Львові великий політичний процес проти 17. українських студентів, яким акт обвинувачення закидає приналежність до У. В. О., протидержавну діяльність та вбивство куратора Собінського. Лаву присяжних суддів на цю розправу вже вильосовано. Видніють між нами імена найбільших польських шовіністів.

Останніми часами вийшли з тюрми на волю українські студенти т. зв. Бесарабівці Зелений і Зиблікевич, що просиділи в ляцьких тюрмах ка-

заматах поверх чотири роки. Крім вище згаданих змінено після відбуття грехоричної тюремщини, обох братів Барановських, т. зв. поштовців яких ляхська влада засадила була свого часу в тюрму за мнимі саботажні акти.

Хроніка.

— Дня 29. січня вібудеться у Філадельфії З'їзд Стрільцької Громади, до якої належать колишні воїни Української Армії, що їх доля загнала за далекий океан. Стрільцька Громада проявила вже себе як жива організація. Згадати хочби збірку жертв, на українських інвалідів та дуже успішну пропагандистську діяльність, серед Американців. З'їзд, має покласти спільні основи під дальню організаційну працю.

— В останніх днях місяця грудня м. р. вдала польська преса в дзвін тривоги, що Волзь і Східна Галичина закриті «Сурмою» органом У. В. О., що «проповідє постання проти Польщі з метою відорвання всіх західно-українських земель від польської держави». «Сурма» має великий попит і справді здобуває великий вплив серед українського населення. В зв'язі з цим перевела польська поліція ряд ревізій серед Українців та пильно пошукувала за ідентичними примірниками «Сурми». Цей «живий інтерес» польських поціпаків до «Сурми» виказує між іншим — ще один факт, який наводимо а саме. Коли після покарання відомого провокатора Гука, поліція, оточивши Академічний Дім на вул. Супінського, намагалася вдерти до помешкань студентів, які у на це намагане насильство відповіли достойно й гідно, тоді один з присутніх комісарів сказав: «З Вашої поведінки видно, що читаєте Сурму».

— Колишній член української соц-радикальної партії, Голуб, якого ми, в одному з чисел Сурми, нап'ятували, на основі певних й незбитих доказів, як провокатора, не виправдався перед партійним судом а призначив до новопоставного табору Д-ра Кирила Трильовського. Які мотиви склонили Д-ра Трильовського, що прийняв він Голуба в свої обійми? Це нам зовсім незрозуміле. Які наслідки це буде мати для самого Д-ра Трильовського та для його опінії, виявить будучність.

Хорообрі придатні до життя народи тільки в боротьбі вистають. (Р. Дмовскі.)

Найгішою формою неволі є сумнів, бо ж позбавляє в нас свободи, а разом всякої можливості визволення.

(Рабіндранат Тагоре.)

Національна ідея, позбавлена державницьких первнів, є абсурдом. (Р. Дмовскі.)

І найліпша «прекрасна ідея», в тому числі й «свобода народів», засуджена на смерть, коли не по своїй стороні нічого крім «права й справедливості».

(Енгельс)

Створене Литовсько-Українського Товариства в Наунасі (Новно) в Литві.

Дня 20. січня 1928. р. відбули ся в салі «Союза Литовських Стрільців» загальні збори ново заложеного Литовсько-Українського Товариства. Товариство поставило собі за завдання: відновлене старих традицій, ознайомлене і зближене на культурному і просвітному полі, особільне пізнане, навіязане дружних відносин, творячи тим основу до тісної співпраці на усіх ділянках життя обох мнущинно зв'язаних народів.

Українцям борячимся за зреалізоване своїх стремлень, за волю свого народу, за свій найсвятіший ідеал за створення «Української Самостійної Соборної Національної Держави» пересилають загальні збори щирий дружний привіт.

Читайте книжки.

Щоби стати творчим членом організації, треба студювати теорії революцій та суспільних рухів. У кожному числі подаватимемо наголовки книжок, які кождий член та симпатик повинен читати.

Степняк: Джузепе Гарібальді. Київ.

Балмашов: Історія Рев. Движення в Росії.

Новиков: Воспоминання Подпольщика.

Вид. Цетпарт. Москва за 1900—1913. р.

Керженцев: Рев. Ірландія.

Попов: Рев. відозви до Українського Народу.

Попов: Записки Подпольщика.

Макс Прібілля: Віркунген унд Лерен дер Революціон.

Каутски: Ірланд. Наклядья «фрайтайт». Берлін 1922. ц. 2.

Др. Ротенфельдер: Кезмент ін Дойтшлянд.

Накладом братів Райхель, Авсбург 1917.

Др. Рорбах: Массенфергетцунг унд Фолькскріг ін Бельгіен.

Вл. Бунцев: Боротьба за свободную Росію.

Мои воспоминания. Берлин 1924.

Оповідна.

На боевий фонд зложено слідуєчі жертви:

1) 6. осіб по 0.90. зл., 3. особи по 0.60. зл., 4 особи по 0.30. зл., т. е. разом	7.50 зл.
2) Директор Ікс	5.— "
3) Студентка в Окул	15.— "
4) Неприятний гонорар за даний захист боевиків	17.74 "
5) Дівчатко від імені	7.— "
Разом	52.25 зл.

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

1928

ЛЮТЕНЬ

1928

Війна чи мир!

Вже в одному з попередних чисел нашого органу зясували ми цей стан, в якому живе повоєнна Європа. Цілий світ знаходиться в стані вічного ферменту; назрівають події, що скорше чи пізніше повинні допровадити до збройного конфлікту. Це наше твердження не є тільки виявом нашого внутрішнього бажання, але воно опирається на розвоєні цих подій, що докола нас відбуваються. Вже на штифтацітому з'їзді Всесоюзних Рад, тягнулася червоною ниткою в перебігу всіх нарад тільки думка про згрозу неминучої світової війни, про воєнну небезпеку, що висить над Європою. Про цю небезпеку говорив Бухарін, виходячи з чисто економічного заляження. На його думку, Європа по війні страшно зuboжила; на тлі цього зuboження витворилися ще більші соціальні різниці, ніж перед війною, що в своєму остаточному наслідкові, мусить довести до оружної розправи між капіталістичним світом а робітничими класами. Цей погляд заступав також на всесоюзному з'їзді головнокомандуючий червоною армією Ворошилов, який знова розглядав цю справу з політичного боку. На його твердженням являється Англія, найбільшою загрозою світового мира, що не дала ще за вигране і працює її питомим способом і систематично, щоб у відповідному моменті вдарити на Світі. Тому обовязком совітської влади є не тільки скрити босадатність червоної армії, але притягнути до військового діла ціле цивільне населення. Совітська влада мусить в першу чергу розбудувати свою воздушну флоту і воєнний промисел та перевести військовий вишкіл цілого населення. Бо хоч бососередна небезпека війни в даний момент мабуть минула, то до війни, все таки за рік, за два, чи за п'ять, прийти мусить. Під кличем воєнної загрози, вдалося також Сталінові, придусити на якийсь час опозицію Троцького і Раковського. І на Совітській Україні, стала загроза війни дуже популярною. Не від речі буде згадати, що в минулому році впрост закидувано Чубара тисячами листів не тільки зі запитам, чи дійсно гровить війна, але чи вже війна вибухла. Населення прикардонних полос, огорнула вже була воєнна паніка, в ній витворилися фантастичні сплетні, на тему походу Західної Європи на Світі. З нагоди святкування десятиліття існування Совітської України, заявив зовсім отверто секретар комуністичної партії України Каганович, що під даний момент очі всіх ворогів Світі звернені на Україну, бо від України в першу чергу залежатиме, чи вона стане заперою походу буржуазних держав на Москву,

та чи вона пустить буржуазний захід піти війною на Світі.

Коли зважиться, кілька енергії витрачають більшовики на воєнну підготовку і це в цьому часі, коли є до полагодження ще тільки лишні важних справ, так економічної натури, як і чисто партійного характеру, то мусить дійсно зродитись навіть в босстороннього глядача переконання, що війна є неминучою. Ходить тільки о речинець, коли вона може прийти, що знова залежить так від політичного угруповання на заході, як від внутрішнього положення в Світах.

На заході Європи не наступила також стабілізація. Ані договір в Генф про гарантії західних границь, ані договір, заключений між Німеччиною а Францією в Тоарі, не дав замирення Європі. Страх Франції перед німецьким реванжом з одного боку, як теж журба за долю союзника—Польщу, не дозволяє Французам іти на ніякі уступки Німцям в Ренніні. Франція держить ще дальше сильну армію над Реном, розбудовує в себе організацію цілого французького народу на случай війни й дальше тисне економічно Німеччину, не даючи їй спромози прийти до себе. І так з одної сторони страх перед відплатою, що опановує цілу французьку психіку, так з другої сторони почуття гнети, що його переносить Німеччина витворюють цю злу кров, що в кожному пригожомо моменті, може виклакати новий збройний конфлікт. Але не тільки між Францією та Німеччиною немає замирення, навіть серед колишніх союзників, а саме між Сербією а Італією загострюються шораз більше різниці на тлі панування над Середземним Морем та над Балваном. Тут тим яблуком незгоди станула в першу чергу Альбанія, що в останніх часах підпала під вплив Італії та стала майже її кольонією. Також відносини між Сербією а Болгарією є стало напружені з огляду на вічно неспокойну Македонію. Мала Антанта, що так сказатиби, склеїлася для рятунку овоього стану посідання, вічно живе в тому неспокою й то перед ким — перед малою Мадарщиною, за якою стоїть знова Італія.

Звідси цей великий крик, що скленився в кругах малої Антанти зприводу переловлення муницького транспорту в Ст. Готгард, що був призначений для Мадарщини. Виказалось, що це вже девятий транспорт зраду. І знова вирнає питання, чи побільшення засобів муницьки знак примирення? Безперечно, що ні.

У відносини в Польщі вказують аж надто наглядно, що ціла Польща знаходиться в стадії воєн-

Пам'ятайте, що конний ваш лист переходить поліц. цензуру!

Не говоріть постороннім людям про справи У. В. О.!

Вистерігайтесь провокаторів!

Не говоріть про справи У. В. О. на публичних місцях!

ної підготовки. Систематична мілітаризація урядів, скріплення чисельного стану армії, розбудова воєнної індустрії, горячкова військова підготовка цивільного населення, воєнні заклики в пресі Пілсудського, вічні труси й арешти під замітом шпідіонажі, підтверджують як надто ясно це твердження, що Польща готується до війни. Вибори, що опанували тепер усіх доморослих політиків у Польщі, виявляють тільки ветулом до цих подій, до яких так скрито підготовляється маршалок Пілсудський. Польсько-литовський спір, що дійшов до найвищого напруження в місяці грудні, є найліпшим доказом цієї воєнної психози серед оточення Пілсудського. І мабуть мало людей здавало собі точно з цього справу, що тут мир висів, так би сказати, на волоску. Фактом є, що тільки рішуча постава Франції, яка боялася, щоби польський похід на Литву, не викликав світової заверюхи, здержала Пілсудського від нової воєнної авантюри. Рішення в Женеві про знесення воєнного стану між Польщею і Литвою, справи остаточно не розв'язали. Минуло вже більше чим півтора місяця а справа палання єврейських зносин між Польщею а Литвою, не поступила ні кроку вперед. І ми ще чимало часу й ще багато води вліється спірним Німаном в Балтійське Море, заки прийде до остаточного зампрення.

Дальшим доказом загального неспокою й невпевненості являються ці горячкові зброєння в усіх так зв. побічних державах. Створена для розоружень конференція, сходять до звичайної діточої забави, спускається сотки аркушів протоколів, відсувається всі дражливі питання на пізніше, яких одначе збирається щораз то більше. Плиним словами вибуховий матеріал накопичується й стають тільки два питання, коли й звідки може прийти ця електрична іскра, що запалить це все й знесе ці штучні підстави теперішнього й так плиткого європейського миру, що збудований на насильстві та поневоленню слабших народів—не може бути ніколи тривалим. Тому не дивниця, що на овіді знову зарисовується меч, що має розтяти цей гордійський вузол. Зовсім влучно сказав у послідньому часі Муссоліні, що не паперові договори й не конференції дипломатів, але зброя та оружна сила, буде рішати про дальший хід подій в Європі.

На маргінесі процесу сімнацятьох.

І знов новий політичний процес. На лаві обвинувачених засіло 17-ох молодих українських мушкетерів і жінок, що їм польський суд закидає приналежність до Української Військової Організації і з цим, як звичайно, головну зраду, розвідку й всі інші можливі провини, зокремаж двом із обвинувачених, Василеві Атаманчукові й Іванові Вербицькому, вбивство львівського, шкільного куратора Собінського. Політичні процеси в Польщі належать, так сказати, до буденних подій, бо в Польщі не минає ні один місяць, в якому суд не видавби нового засуду за політичні провини. Залежить вже тільки від кількості обвинувачених, щоби даний процес більше або менше обширно зареєструвати в **анналах** займанщицького режиму, бо провини завжди ці самі: приналежність до одної з ворожих польській владі організацій, головна зрада або розвідка. І під цим зглядом, не уступає Польща в нічому режимові свого близького, східного сусіда.

Ми нарочно представили цей стан, що запанував тепер у повоевній Європі, бо цим показується наглядно, що будинок мира хитається так, що ледви штучні підпори зуміють здержати його перед розваленням. Цей стан являється для нас—Української Військової Організації—незвичайно важним, так для нашої підготовки виціли остаточного завершення нашої мети, як теж і для нашої витривалості. Немає отже підстав до зневіри будь-якої відносини стабілізуватися і що нам приходиться погодитися з цим станом, що заіснував на наших землях. Не сміє бути тим самим ніякої в нас утєдовіщини. Навпаки, ми мусимо безупинною підготовкою, творити власну силу як слід зорганізовану і підготовану до цих грядучих подій. При цьому мусимо раз вже здати собі справу, що тільки тоді, коли будемо мати власну силу, не будемо предметом а підметом подій, що певно наступлять. Тільки тоді, коли самі собою уявляти мемо силу, зможемо достойно й успішно боронити інтересів власного народу а не бути тільки погноєм для чужих цілей. Далше ми мусимо також пильно слідкувати за ходом усіх подій, їх студіювати й аналізувати, щоби наш визвольний зрив, міг наступити в слушний час і в своєму кінцевому результаті, дав нам нашу власну Зєднану Державу. Як бачимо, то нашу енергію треба ще збільшити, нашу підготовку до всенационального зриву треба вести ще інтензивніше, як дотепер. Як з одного боку, не сміє в нас бути зневіри, якщоб наша дотеперішня боротьба мала затягтися ще довше літа, так з другого боку, мусимо мати свідомість, що світові події можуть заставити нас скорше, ніж ми гадаємо, до всенационального зриву, що більше, що ми можемо бути якраз цєю іскрою, що викличе цей міжнародний конфлікт.

Від підготовки шпироків нашої суспільності, охочих до боротьби з найзлочком, від вишколення добірної кадри наших перших боеків і від розмірів підорвання й дезорганізування займанщицького державного апарату, залежатиме успіх нашого діла.

Готуймося тому оскільки не хочемо, щоби світові події не перейшли над нами до денного порядку.—

Не дивниця! Практики російської охрани найліпше дуже добре примінення в теперішніх можновладців Варшави й московська чека може сміло подати руку польській поліції, бо провокатори й посіпаки Пілсудського нічим не відрізняються від агентів Менжинського та Сталіна. Там діється те во імя п'ятираменної зв'язки, а тут во імя білого орла на кровавому полі. Значить є тільки зміна виписки, при задержанню цих самих практик і цих самих метод.

Політичний процес, що відбувається зараз у Львові, не може пройти в нас безслідно. Він викликав вже відповідний відгомін навіть в закордонній пресі.

Вже сам факт, що в ньому судиться Українців за приналежність до Української Військової Організації, зокремаж двох із них за безпосереднє вбивство львівського шкільного куратора Собінського, та що акт обвинувачення покликається на наш

орган, спонукує нас в цій справі забрати голос. Не думаємо на цьому місці оспорювати головну правну підставу цілого акту обвинувачення, бо це завдання правників і оборонців, але торкнемося й політичної сторінки, та зупинимося над подійним станом і будемо старатися вказати в загальних нарисах неспійність акту обвинувачення, Головною провинною, яку закидається обвинуваченим, це вбивство куратора Собінського а опісля головна зрада, розвідка і в дальшій консеквенції, ряд терористичних актів, що їх докинебудь мали виконати члени Української Військової Організації супроти органів польської влади та супроти людей, що цю владу попірали. Дійсно, Українська Військова Організація ніколи не скривала цього, що на терор польської влади, виконуваний на нашому народі, відповідати буде хочби навіть і індивідуальним терором. Ми ніколи не оспорювали цього, що всіми способами й методами будемо боротися з нашим займанцем та, що послідовно стремітимемо, до відорвання західних українських земель від Польщі. І тому під цим оглядом цілий акт обвинувачення, оскільки він звернений не на адресу поодиноких обвинувачених, а тільки на адресу Української Військової Організації, відповідавби до певної міри подійному станові. Тут однак суд, спираючися на зізнання і доносах провокаторів і на відповідно перекрученому змісті переложених листів, обвинувачує за приналежність до Української Військової Організації цим самим за доконання інкрімінованих вчинків, особи, зовсім у цьому ділі непричасні.

Зачнемо від першої та найважливішої частини акту обвинувачення, тоб то вбивства куратора Собінського, що безпосередно закидається двом підсудним. Василеві Атаманчукові та Іванові Вербицькому. І тут Українська Військова Організація ще раз стверджує, що цей атентат зробили її члени та, що вона розуміючи вагу й значіння цього вчинку, не завгадала до цього признатися. Виявом цього була стаття в «Сурмі»—«Один стріл», на яку залюбки покликається прокуратор. Що така заява Української Військової Організації була доцільною, то цього мабуть сьогодні ніхто здорово думаючий, не оспорює. Бо кожний політичний атентат має тоді

своє значіння, коли ясно й недвозначно викажеться, за що його виконано й хто його виконав. Провід Української Військової Організації довго вагався, чи має подати до публичного відома, що атентат виконано її членами й з її доручення, бо свідомий був цього, що слідуватимуть нові арешти. Щойно тоді зробив це, коли на львівському терені появилися вістки, будь-якого куратора Собінський впав жертвою не політичного атентату а любовної історії і ксли дійсні справники атентату, члени Української Військової Організації, залишили територію польської держави. Ніхто чейже, хто злогічно думає, не посудить Проводу У. В. О. за так мале знання тактики в революційній боротьбі, щоби вже в цьому моменті признаватися до вчинку, коли справники атентату ще не забезпечені. Бо чейже мусів Провід рахуватися з цим, що серед масових арештів, з приводу заяви, моглиби дуже легко попасти справжні виконавці атентату, оскільки вони ще находилисьби були в полосі небезпеки. Чи ця злогіка переконає польські поліційні й судові органи покаже вислід процесу. Ми зі свого боку ще раз зазначаємо, що на випадок засуду невинних підсудних, подібно як це вже раз мало місце, доложимо всіх зусиль, щоби перед цілим культурним світом виказати необоснованість засуду і прицій нагоді видвинемо цю роль, що її відіграв Собінський в нищенню українського шкільництва. Чи це знову буде на руку польській Теміді, органам польської поліції та взагалі цілій Польщі, то про це хай подумают польські компетентні чинники.

Цей процес дуже нагадує процес Штайгера. Там відіграла подібну роль Пастернаківна, а тут відіграє її Гасман. Вислід цього процесу був одною великою компромітацією органів польської поліції та польського судівництва. Полетіли тоді всякі Кайдани й Лукемські. Якщо така сама доля манить теперішніх керівників львівської поліції, то ми їх не спинаймо, якби не це, що тут ходить о волю або довгі літа тюрми непричасних у цій справі людей. Ми вважали тому за відповідне, переслати—подібно, як і в процесі Штайгера—наше спростування до польських судових властей. Чи наш голос буде мати успіх, годі предвидіти

Як Пілсудський карав провокаторів.

В роках 1905—1908 проявила була польська соціалістична партія, зокремаж її боева організація живу діяльність під керуванням сьгоднішнього шефа польського правительства Пілсудського (Дзюка). Великі матеріальні засоби, добуті шляхом «кека», тобто експропріації, дали партії змогу, поставити таємну друкарню вивінувану як слід, розвинути відповідно пропаганду, та забезпечити боеву організацію у відповідну зброю. Вистарчить сказати, що за цей короткий час, всів Пілсудський, при допомозі своєї боївки, вб'ив біля тисячу людей як агентів, поліцистів, та перевести біля тридцять менших або більших експропріацій. Боевикам, причасним в цих ділах, вдалося виходити ціло з даної небезпеки, тимбільше, що «держати язик за зубами» перейшло в них у кров і кість.

Деколи однак, попадали боевики в поліційні тенети. Поліція, що їй ходило не так о поодиноких учасників, чи моментів ланцюга терористичних актів, а тільки о це, щоби добратися до центра, вживала всяких способів для приеднання на свій бік даного боевика, як запевненням безкарности,

грошевої винагороди й навіть місячних платень. І це нераз їй вдалося, як це мало місце з трьома членами боевої організації, Санковським, Дирчом і Тарантовичом, що, як учасники різних терористичних актів, знали дуже багато так членів партії, як і законспірованих членів боевої організації. Самозрозуміло, що варшавська охрана поквално використала здобуті цим робом дані. Слідували арешти, заслання й навіть шибениці.

З Кракова, тодішньої «головної квартири» Пілсудського, прийшов наказ: Санковський, Дирч і Тарантович мусять згинути. Виконання засуду смерти на них, доручив Пілсудський варшавському боевому відділові. Ранше однак запропоновано Дирчові й Тарантовичові реабілітацію, під умовою, що вони рішуться вбити начальника варшавської охрани, Заварзіна. Відноснож Санковського, то доля його вже була запечатана, бо з ним не вдалися відпоручники Пілсудського в ніякі переговори. Зогляду на це, що Санковський жив в будинку охрани й нікуди майже не виходив без відповідної охорони, доручив Пілсудський, приміюючи, залюбки ним

тим більше, що всі дотеперішні практики в Польщі виказують, що зізнання провокаторів і всякі конфіденційні, смітникові слухи мають більший пошук, як факти, й творять цей стовп, на якому спирається ціле обвинувачення.

Відносно дальших точок акту обвинувачення, то це не є новістю в польській поліційній практиці, що кожний свідомий та активний Українець стоїть все під замітом приналежності до У. В. О. і з цим в парі, під замітом головної зради, «шпіннажі» і тому подібних «злочинів». Майже всім обвинуваченням, попри приналежність до У. В. О. а цим самим—головну зраду, закладається теж і участь у протипольській розвідці. З огляду на це, що сплячуться над подробицями цих дальших точок акту

Польським теперішнім можновладцям в альбом.

Лист польських революціонерів ізза тюремної решітки варшавської цитаделі в перших днях січня 1886-ого року.

По зясованню цих переживань і терпінь, що їх приходиться польським революціонерам зносити в московських варшавських казематах, кінчиться лист **слідуючим** записом:

«Не дайте пропасти ділові, а скільки стане вам сил, не простіть ворогови шибениць. Нехай пізнає ворог, що нарід, раз пробуджений зі сну, не устане в боротьбі, аж доки не побідить. Побіда ця недалека, самі шибениці про це наглядно доказують. Слабий мусить бути наш ворог, якщо страх і пімста так його засліпила, що сам дочке свої закони й вишас невинних і невинних засуджує на довгі літа тюрми. Це його останні судороги, це останні удари, смертельно раненої гидри.

Ще троха жертв і праці а побіда буде нагородою й нагробним намятником для погнбших.

повторюване, гасло: «Где дрва ромбіом там дразгі лецон». вбиті батька Санковського в надії, що в товні похоронних учасників, буде змога його вбити. Про це одначе довідався в час молодий брат Санковського, та перестеріг брата й охрону. І справді в день похоронів арештовано 5-ох молодих людей, що, узброєні в револьвери, ждали приходу Санковського.

Невдалий плян не відобрав Пілсудському охоти «зліквідувати» Санковського й це доручив він Станіславові, особливо відважному, хитрому й ошпнтному боевикові. Станіслав увійшов у довірочні переговори з матерями Санковського й Дирча, та ріжними обітницями зеднав для себе до цієї міри обіжінки, що ці змолили такі своїх синів, віднести до Станіслава з довірям, бо це, мовляв, дуже добрий чоловік і бажає тільки добра одному й другому. Вислідом цього, було назначене побачення між інтересованими. В назначений день, Дирч і Санковський явилися в умовленому місці (шиночок на передмістю Варшави) де застали вже Станіслава і його товариша Зигмунта, які замість дружно звитатися з прибувшими, кількома револьверовими стрілами вбили обидвох т. є. Дирча й Санковського. Серед піднятої метушні, вбийники—переміннвши

обвинувачення, забралоби тут багато місця та з огляду на це, що ці точки треба точніше розглянути, повернемо до них в слідуючому числі.

Зараз жалемо тільки, що в зв'язку з нашою діяльністю, падуть все нові й невинні жертви з українського боку. Але ми здаємо собі рівночасно справу з цього, що боротьба без жертв є неможлива. І тому з цілою рішучістю заявляємо, що не зважаючи на дальні невинні жертви, ми не уступимо з намченого шляху, а невинним жертвам польського насильства, можемо тільки сказати це, що вже недалекий час, коли ця польська тюрма завалиться й на звалищах польської займанщини, повстане наша власна держава.

Може цієї хвилі котрийсь із нас ще доживе, а якщо прийдеться скорше вмерти, то ніхто не буде своєї долі проклинати: кнати будемо собі з наших катів і з вірою глядіти в будучність. Бо будучність належить нашій ідеї. І ви товариші постійною та послідовною працею зближть цю ідею до нас.

Будьте витривалі й щасливі.»

Пророчі слова цього листа сповнилися. Російське самодержавне впадо й всі політичні в'язні з 1884 р. що писали цього листа вийшли на волю й стали співкерманцями польської держави. Забули на ці терпіння й знушання, що їх зазнали від російського самодержавья, а приміювані супроти них російські практики, перенесли на другі, Польське поневолені народи.

І ми тут скажемо, що історія повтарається, що недалекий цей час, коли развалиться Польща, бо польське поступовання нагадує дуже яскраво поступовання російських можновладців, перелік упадком.

накриття голови—преспокійно віддалилися.

Оставав ще третій: Тарантович. Через якийсь час зголосилася до Тарантовича, його своячка Гали та сповістила, що Дзюк пропонує йому виїхати до Америки, там відповідно приміститися та закрити спокійно. При цьому добавила вона, що Дзюк уможливить йому навіть виїзд під умовою, що Тарантович убає начальника охрани, що впрочім не повинно представляти для Тарантовича особливих труднощів, бо чейже він має змогу що днини з начальником охрани бачитися. Якщо одначе, це не вдасться, то воно в нічому не змінить пляну виїзду Тарантовича до Америки. Після деякої надуми, Тарантович згодився на пропозицію Пілсудського й зажадав грошевого зачету до висоти 400 рублів, що йому їх, в два дні після цього, передала Гали. В назначеному дні й речинці стрінулися відпоручники Пілсудського, Зигмунт і Князь (Ксіонжен) з Тарантовичом та привитавшись з ним сердешно спитали, що є з начальником охрани. Коли Тарантович завітв їм, що не міг рішитися на це вбивство, не виявили обидва ніякого незадоволення, а тільки спокійно сказали, що скорше, чи пізніше начальника охрани «зліквідують». Зигмунт познайомив

Революційний рух Ірландії

В історії Ірландського визвольного руху, поприряд повстань проти займанщицької, англійської влади, була також доба боротьби й на парламентарній арені. Цю добу започаткував О. Конель дублінський адвокат в першій половині XIX-ого століття. Тому що Ірландці, після насильно накиненої їм унії з Англією 1801-ого року, мали тільки пасивне а не активне виборче право т. зн. що Ірландець міг вибирати послів, але сам не мам права стати послом, вспів О. Конель шляхом віч, народніх зборань довести до такого напруження серед ірландського населення, що кожної хвилі грозили поважні заворушення, на випадок непризнання Ірландцям активного виборчого права. І саме цей обставині треба завдячувати, що Англія пішла на уступки.

Ірландці, не вдоволялися одначе цим, бо звалили собі ясно справу з цього, що всякі заходи та здобутки на парламентарній арені зможуть тільки злагіднити хвилево це невиносиме положення ірландського народу, але ніколи не дадуть трівкої, кращої долі доти, доки Ірландія не стане самостійною державою. Й тому О. Конель видвигнув в англійському парламенті проект про відкликання унії з Англією, що найшло щирий відгук серед широких шарів ірландського народу, та дало почин до заснування „Союзу для відликання унії“. Цей союз за розмірно которкий час так зріс в силу, що Англія вхопилася за репресії, щоби цей рух здавити.

Після О. Конеля, продовжував діяльність на парламентарному полі Чарле Парнель, що стояв на чолі „Ірландської Земельної Ліги“, яка домагалася звороту землі від зайдів—Англійців. Ліга проголосила аграрний терор, що полягав на цьому, що вбивано дідичів Англійців та не плачено за аренду. Рівночасно Парнель їде до Америки, щоби, серед американських Ірландців, поширити акцію допомоги рідному краю та придбати відповідні фонди.

Так діяльність О. Конеля як і Парнеля на парламентарній арені зводилася до цього, щоби добути т. зв. гомруль чи закон про самоврядування. Хоч Парнелеві вдалося добитися цього, що виготовлено законопроект про самоврядування, то од-

Тарантовича про напрям і спосіб дороги, що саме піуть до залізничої стації Границя, де нелегально перейдуть кордон, в сторону Кракова. І справді, після прибуття на стацію Границя, місцевий пачкар, що ним послуговувалася від часу до часу боева організація, згодився, за невелику винагороду, перевести їх через кордон. З огляду на це, що в часі переходу кордону, попали під густий обстріл російської граничної сторожі й тільки завдяки темній ночі, зуміли оминати небезпеку, виринуло в Зигмунта підворіння, що пачкар працює на два боки й тому доручив Тарантовичові пачкаря вбити, що цей і зробив.

В Кракові стрінула Тарантовича з боку партійних товаришів деяка здержаність, але не ворожість. На запити Пілсудського, розказав Тарантович подрібно про все, що йому було відоме про хід справ у варшавській охрани, з чого одначе Пілсудський не був вдоволений, та навіть набрав був певности, що Тарантович дальше стоїть на услугах охрани. За кілька днів повідомлено його, що поїде до Риму, де ждатиме дальших вказівок, по-

наче він аж кількакратно провалювався будьто в палаті громад, зприводу опозиції представників Улстера т. є найбільше плодючої частини Ірландії, засіяної густо зайдами—Англійцями, будьто в наслідок цього, що палата панів цей проект відкидала. Ірландські послі мусіли покищо, задовольтися деякими полекшами в земельному питанню, та деякими уступками в адміністрації.

Після смерти Пернеля, прийшло серед ірландських послів до роздвоєння, а саме одна частина вірна пам'яті Парнеля обєдналася під проводом Редмонда, а друга клерикальна під проводом Длона. І хоч ці два табори, виступали спільно на парламентарній арені в обороні інтересів Ірландії, між собою одначе вели безнастанну гризню. Щойно за почином О. Брієна й Девіта, що заснували „Обеднану Ірландську Лігу“, ця гризня дещо втихомирилася. З огляду на це, що одноцільний національний фронт диктувала потреба хвилі, взялися за справу американські Ірландці, які загрозили, що не дадуть ні одного долара на ніякі красиві справи, якщо кваєві політичні партії не закинуть гризні. Тоді то утворилася «Єдина Партія ірландських Націоналістів» під проводом Редмонда. Цю подію, треба зареєструвати як подію великої ваги, бо з цим моментом, боротьба проти Англії набирає організованої форми й їде під знаком справжнього, одноцільного, національного фронту.

Під натиском подій мусіли Англіїці йти на уступки і дня 25-ого травня 1914-ого року, ухвалено остаточно для Ірландії гомруль. До цього спонукала Англію посередно підпольна організація фенів або т. зв. шинфейнерів (шин-фейн—ми самі) що як програму видвигнула клич утворення самостійної, національної, ірландської держави. Саме ці шинфейнери, що своїми крайно радикальними кличами здобули собі широкі симпатії, та захопили масою ірландського народу, відогрالی рішачу роль в остаточному визволенню Ірландії. У своєму маніфесті, вони закликали Ірландців бойкотувати англійські уряди й суди, й кожну спірну справу полагоджувати через ірландські національні мирові

яким, або залишитися в Італії, або виїде до Америки. До Риму, відправлено Тарановича в товаристві Зигмунта й Князя. В Римі наймали в пансіоні, на улиці Фратіно, дві кімнати й заявляли власникові пансіону, що вони приїхали в торговельних справах, та що вони часто виїздитимуть поза Рим однак кімнати задержать і заплатять за довший протяг часу. Після цього, замовили велику валізу та пояснили власникові пансіону, що вона їм потрібна в часі безнастанних поїздок.

І вийшло таке, що мешканці цих двох кімнат не появлялися вже довший час. Занепокоєний власник пансіону повідомив поліцію й ця силою відкрила кімнати. Що поліції впадо в першу чергу в очі, це велика валіза. Коли її відкрито, то жах перейняв усіх присутних. У валізі найдено порізаний на кусні труп чоловіка із масакрованим не до пізнання лицем, з обрізаними вухами й носом. Найдена частина гардероби, з вибитою фірмою варшавського кравця, послужила, як вихідна точка для в'яснення справи. Стверджено, що в валізі був труп Тарантовича.

суду. Закликали бойкотувати англійські товари, та не вступати в англійську військову чи цивільну службу й не платити податків. Закликали зробити національні збори, вибрати раду трьохсот, що утворити повинна ірландський парламент і що тільки постанови цього парламенту, зможуть Ірландію вшанувати як законні.

Рівночасно з ухваленням закону про самоврядування Ірландії, піднесли великий крик заїди—Англії, мешканці Улстера, бо мовляв Ірландія, як католики, переслідуватимуть улстерських протестантів. Ці улстерські протестанти, забезпечені в зброю й об'єднані в організації «Улстерські Добровольці» під проводом адвоката Керзона, домагалися вилучення Улстера, прадіної ірландської землі, від Англії, та утворили навіть «тимчасовий уряд» в Белфасті. Самособою зрозуміле, що ця акція була інспірована англійським правительством. Ця постава улстерських протестантів, привела Ірландців подумати рівнож про відповідне забезпечення. Тоді на чолі ірландського, визвольного руху, вибивається сер Роджер Кесмент, Ірландець з походження, по вірі протестант. Звільнившись від англійської консульської служби, віддав він себе всецільо справі визволення батьківщини. Як противагу до улстерських добровольців, покликав він до життя «Національний Добровольчий Рух», що поклав в основу своєї діяльності, обороняти свободу Ірландії. Хоч англійський уряд чинив цій організації чимало перепон, то всеж таки цей рух розростався дуже скоро і вже в липні місяці 1914-ого року, нараховувалося біля 150.000 душ ірландських національних добровольців. В цьому менш-більш часі спалахнула світова війна. Англія повкwapно скористалася з цієї нагоди, щоб введення в життя самоврядування, відкласти на протязі 12-ох місяців. У відповідь на це Ірландія взялася до інтензивної праці й підготовки особливо на військовій і організаційній ділянці, бо зрозуміли, що тільки силою зможуть вони протиставитися англійським затиам. Тому приступлено під проводом Кесмента до реформи ірландських добровольців, яких переорганізовано в справжню національну армію. На чолі цього війська стояла Генеральна Рада з 62-ох членів, діяла що року мала відбувати збори, спільно з відпоручниками військових відділів.

Стан напруження, що заіснував в Ірландії вже з початком світової війни, мусів навести відпращення та довести до вибуху. Цим вибухом було вилучене повстання дня 24-ого квітня 1916-ого року. Тимчасовий Уряд Ірландської Республіки видав відозву, в якій підкреслив суверенні права ірландського народу, та вівзав народ піддержати повстання. Повстання одначе не вдалося. Ірландія не брала на увагу власних сил а всі свої надії поклали на посторонню допомогу, зокремаж на допомогу Німеччині, над якої забезпеченням працював сер Роджер Кесмент. Німеччина мала піддержати повстання зброєю й обстрілом англійських берегів з цепелінів та кораблів. Уже деякі невдачі в самій підготовчій

акції не ворожили нічого доброго тимбільше, що два німецькі кораблі зі зброєю, призначеною для повстанців, зприводу зради, попали в руки Англіїців і в добавку цього, на одному з цих кораблів зловлено й арештовано Кесмента. Це все одначе не відняло духа у повстанців. В назначений день, великодний понеділок (дня 24-ого квітня 1916-ого року), шинфейнери, в силі кількисот людей, заняли дублінський замок, обсадили парламент пошту. Дня 25-ого квітня, начались вуличні бої, в шестий день повстання голова «Тимчасового Ірландського Уряду» Пірс, видав капітуляційну відозву й ще через кілька днів, проголошено офіційно в Лондоні, що повстанці в Дубліні скаржилися зброю. Повстання було програне. Німецька допомога на яку так рахували повстанці, не наїшла й провінція не відгукнулася так, як належало. Головною одначе причиною невдалого повстання, був брак зброї.

Англія примінцла в цілій ширині стару девізу: «Горе побідженим». Замість використати вигодний момент і мирним шляхом піти на зустріч природним правам ірландського народу, та хоч не приїбати собі прихильність цьогож народу, хоч ослабити цю силу ненависти, що нею переповнена була кожна закутна ірландської землі супроти Англії, то англійське правительствовало почало «усмирювати» в цей спосіб, що 15-ох шинфейнерів, провідників повстання післано на каторжницю, двох під розстріл між цими й Кесмент, 73-ох на тяжку тюрму й 1706 на заслання. Це «усмирювання» мало одначе зовсім противні успіхи від цих, що їх сподівалося англійське правительство. Бо, як самі англійські часописи признавали, ряди членів підпольної організації шинфейнерів поповнились вдєсятеро.

І хоч це останнє повстання, що у відкриту бою намагалось перемогти військову англійську силу й визволити Ірландію від вікових кайдани, скінчилось невдачею, в розумінню практично-політичних користей, то одначе моральні його наслідки були так великі, що вони й тільки вони були фактором цих дальших подій на шляху затижної визвольної боротьби, що в кінцевому своїм висліді дали Ірландії що правда не самостійність, але волю. Кров мучеників-героїв не пішла на марне, та й ні одна капля людської крові пролитої в боротьбі за народню волю, не пропадає ніколи безслідно. Всеюди, де тільки билось ірландське серце, зокремаж в Америці, залунав налкий клич видивлений свого часу через шинфейнерів: «Хай живе самосіла Ірландія! Геть з Англією!». В церкві правлено молебні й наахиди в пам'ять погибших в повстанню героїв і збірки на дальшу боротьбу за визволення батьківщини дали мільони доларів.

І тут виринає пораз перший постать Де-Веллерн як цього, що в останньому періоді боротьби за визволення Ірландії, відіграв надзвичайно важну роль.

Децо про провокатора Гука.

По довірочним відомостям, що їх мала У. В. О. був Гук, вже від 1922-ого року, на послугах польської львівської поліції. На підставі цих же несправджених відомостей, дано відповідні доручення членам У. В. О., позбирати поодинокі виступи

Гука з давніших часів, звернути пильну увагу на його спосіб життя й пильно слідкувати за його теперішньою діяльністю. Виявилось, що Гук крутився зпочатку серед українського студентства, серед якого мав деяких знайомих. Поодинокі подби-

ги Гука, з певного періоду часу, дали підставу запідітватися точніше відносно його діяльності. У результаті цього, Провід У. В. О. розтягнув над Гуком систему контролю, що усунула всякі сумніви відносно його провокаторської ролі.

В цілій діяльності Гука, дається розрізнити три фази. Перша, це звичайне донощитство до поліції про життя серед українського студентства в часі коли боротьба, за український, підпольний уряд, була в повному розгарі.

Опісля поліція, спонукувана активними виступами У. В. О. старається добратися до осередка організації й тому доручає Гукові, старатися ввійти в зв'язки з людьми, що їх поліція підозріває в причетності до У. В. О. Гук, в цій другій фазі своєї діяльності, шукає зближення до поодиноких мовчливих рухливих Українців, та рівночасно пантрує за людьми, що є на чорній лісті польської львівської поліції. Також при всіх більших арештах, що обильно спадали на львівських Українців, арештувала поліція все зпевною ціллю Гука, при чому всаджала його в таку келію, що в ній сидіти довше від яких годі було добути зізнань. Для закриття властивої цілі арештування Гука, оголошувала тоді преса в роді «Ползенної», що арештовано небезпечного вивротовця Міхала Гука і т. п. Ці часті, короткотривалі арештування Гука, не тільки що не принесли поліції бажаних успіхів, як теж не змогли збудити довіря до його особи.

Коли ці практики польської поліції не приносили бажаних користей, доручає вога слідити за життям українське життя у Львові. І це є третя фаза його роботи. Гук починає слідити всіх рухливих Українців у Львові. Звичайно можна було бачити його завважити різних підозрілих типів з якими він порозумівався відповідними знаками. В певні часі, повстає вже в Гука страх, перед здемакуванням. Він стало скриває місце свого перебування, чи мешкання. Питаний з чого жве, дає невдоволені відповіді й крутиться цілими днями, без певно означеної цілі й без заняття.

Найбільше рухливим стає Гук знова в місяці вересні й жовтні 1927-ого року. Тоді він появляється на вулицях, на яких його перед тим ніхто бачив а саме в районі вулиць: Зеленої, Йогановських, Вагилевича, В. Поля, Замойського, Шевченка, Кохановського, Пекарської, Гловінського, Личаківської. Піарів та Петра й Павла й зникає стало в

районі Личаківської вулиці. Не можна було однак точно прослідити, в якону домі він зникає, аж до дня 26-ого вересня. Цього дня крутиться він вулицею Кохановського від 35-ого числа вгору, переходить на вул. Пекарську й звідси на Личаківську й вулицею Францішканською, заходить до поліційного комісаріату при вул. Курковій. В наступних днях, теж зникає стало в цьому районі. Подібне донесення надходить рівнож від иншої обсерваційної стійки, при чому доносять, що бачили Гука й на других вулицях, але завжди в районі Личаківської дільниці. Дня 29-ого вересня появляється Гук на вул. Пекарській, прямує до Личаківського цвинтара, де зустрічається зі своїм приятелем К., шось йому розказує й опісля вскакує до переїзджуючого трамваю й відїждить вулицею Петра й Павла в долину Личаківської. Инша обсерваційна стійка доносить, що Гук подався тоді з Личаківської вулиці до поліційного комісаріату, при Курковій вулиці. На основі цих звітлень, заряджено обсервацію поліційного комісаріату при вул. Курковій. Стверджено сталий контакт Гука з поліційним комісаріатом при вул. Курковій.

Туди він заходить, або вчасними ранками, або пізними вечерами, однак неперіодично. Велика обережність Гука не давала змоги, вислідити його мешкання. На нічо не придалася інформація адресована бюро львівської поліції, бо всі заподання цьогож бюро, були фальшиві. Однак обсервація Гука не залишено. Після деякого часу, вдалося врешті вислідити, де він найчастійше потує й перебуває. Пильна обсервація й зібраний відповідний матеріал привели нас до наступного заключення: Як довго діяльність Гука ограничувалася до звичайних доносів, не видавалася вона нам аж так шкідливою, щоби треба було її припинювати стрілами: бо якийсь час доноси його були майже без найменшої шкоди для У. В. О., ба що більше, тому що були вони брехливі, вводили польську поліцію в блуд. Колиж Гук не обмежився на цьому а пішов, як в останніх часах ствердила наша розвідка, на безпосередню провокацію й зумів витягнути на свої сідни деяких несвідомих його ролі молодих Українців, рішила У. В. О. усунути його зпоміж живих, і чоловік, доведений польською поліцією до крайнього морального упадку, мусів скінчити свою роль за служеною карою.

Звідомлення.

Письмо Української, Військової Організації до польського Трибуналу.

До Судового Трибуналу
на руки

Предсіднича Пана Радника Ангельського

Зогляду на це, що польський львівський суд втручає вже, спираючися на фальшиві поліційні дані, намагається в зв'язку з успішним атентатом на львівського, шкільного куратора Собінського, засудити в своїм невинних та до цього діла непричасних людей, вважає Українська Військова Організація своїм обов'язком, подати ось що до відома суду.

Неправдою є, немовби ув'язнені під закликом участі в атентаті а саме Василь Атаманчук і Іван Вербицький, мали колинебудь і щонебудь з цим ділом спільного. Натомість правдою є, що дійсні правники, члени Української Військової Організа-

ції, що по наказу виконали цей атентат, є вже віддавна поза всякою для них небезпекою.

І коли суд спирається на свідчення й зізнання шофера Гасмана, який подає будьтоби він відвозив автом на королівську вулицю учасників атентату, якими по його заповіданням, мали бути Атаманчук і Вербицький, то Українська Військова Організація заявляє, що ця обставина несправедлива й перестерігає суд перед другим випаданням Пастернаківної, так як історія з автом є в своїй основі, від початку до кінця вигідна, бо справжні виконавці не вкпвали автом ні перед, ні після атентату.

Що львівська поліція, зокремаж відповідальні її керівники—подібно як і в часі процесу Штайгера рятуючи своєї особисті позиції, стараються за

всю ціну доказати вину людей зовсім невинних і не причастних до цього атентату, то це зрозуміло і як впрочім доказують факти з минулого, не є нічим новим в практиках львівської польської поліції.

Рівночасно Українська Військова Організація апелює до Трибуналу, щоб не видавав засуду на невинних людей і остерігає, що на випадок засуду, вжити Українська Військова Організація для рятуння вевинних, всіх засобів, щоби виказати перед цілим культурним світом необоснованість цього ж процесу.

Для ствердження автентичності цього письма й для усунення всякої хибної інтерпретації, звольте порівняти його з подібними письмами з часів процесу Штайгера.

Копію цього письма пересилається рівночасно оборонцям обжалованих і поміщується в одному з чергових чисел «Сурми», органу Української Військової Організації, на якій між иншим покликуються акт обвинувачення.

Постій в лютті 1928. р.

Печатка Команда
Української Військової Організації
«Криптонім»

По відомостям, одержаним через Провід Української Військової Організації, мають деякі з кандидатів на постів до польського сейму й сенату зловживати імя Української Військової Організації та покликувати на це, будьтоби їх кандидатури були ставлені й особливо піддержувані через Українську Війскову Організацію. Зогляду на це, Провід Української Військової Організації стверджує отсим, що в звязку з виборчою акцією до польського сейму й сенату, не піддержував він і не піддержує особливо ніякої з існуючих партій чи виборчих груп, як рівнож, що не поручав досі членам Української Військової Організації, піддержувати особливо якунебудь окрему кандидатуру. Для членів Української Військової Організації, повинні бути рішачими ці вказівки, що їх Провід засував в січневому числі свого органу.—

Складайте жертви на боєвий фонд У. В. О.!

Наша визвольна боротьба проти наїздника поглиблюється. Українська Військова Організація перебирає нові й далші завдання, що творять ланцюг в цілому нашому визвольному руху. Нові завдання вимагають не тільки здвоєної праці всіх членів Української Військової Організації, але також більших матеріальних засобів. І тому Провід У. В. О. звертається цю дорогою до всіх членів із зазивом, щоби члени склали грошеві пожертви на боєвий фонд У. В. О. як також, щоби більше інтензивно занялися збіркою на цю ціль, серед українського громадянства.

Провід

Української Військової Організації

Зпоза тюремної решітки.

Як виглядає «гуманність» польської тюрми на ділі? Є в Дрогобичі тюрма «На Гурці». Запротурені сидять там українські політичні в'язні. Щоб облекшити їх долю, повстав за почином патріотичних громадян і громадян місцевої «Комітет Допомоги Політ. В'язням». В часі минулих Різдвяних Свят, задумав Комітет, улаштувати для цих в'язнів Свят—Вечір. Після порозуміння з в'язничною управою та її згоди заметушилися Громадянки, щоби сердегам зготовити радість. Невтаємниченому як слід в містерії в'язничних управ в Польщі після вище прочитаного, на душі, будьтоби, легше стало: «Добре—мовляв—сталося, що не забули дрогобицькі Громадянки й Громадяне на цей обов'язок. Та ба! Від чогож всякі тюремні достойники, та їх гідні «компаніони», уголовні злочинці?! Це все, що наші жінки з такою запопадливістю приготували для наших політичних в'язнів, потонуло в ненаситних шлунках тюремних дозорців, та уголовних злочинців, бо ні один наш політичний в'язень, не бачив навіть цієї коляди, що її приготувало для політичних в'язнів наше громадянство. Це навіть не водилося в царських російських тюрмах, в яких каралися теперішні можновладці Польщі.

В звязку з цими певірадними відносинами в дрогобицькій тюрмі, приходиться зареєструвати ще й дальші надужиття, з боку тюремної управи. Ця управа не дозволяє на відвідни політичних в'язнів, навіть в законно дозволенім відступі часу. Коли, котрийнебудь з політичних в'язнів, жалується з цього приводу, то дістає стереотипну відповідь, що управа краще знає, кого відвідувано, а кого не відвідувано. Такий випадок мав місце з тов. Ясіненком. Не минається також без погроз на адресу політичних в'язнів з боку тюремної управи, що вона за всяку жалобу відповідатиме репресіями, та забуває про цьому, що костур два кінці має. Хочемо ще на цьому місці зазначити одно а саме: признаємо добру волю української дрогобицької Громади, що несе поміч нашим політичним в'язням в дрогобицькій тюрмі. При цій нагоді звертаємося до Неї із зазивом, щоби ужила на місці всіх способів в цій цілі щоби: 1) припинено всякі надужиття й безправства, зупроти політичних в'язнів, 2) не скорочувано часу проходів політичним в'язням, 3) щоби протиділяла теророві тюремної управи, доконуваної на українських політичних в'язнях. При цьому не від речі буде підчеркнути, що у всіх культурних державах і народах, є переведена різниця між звичайними, тзв. уголовними злочинцями а політичними в'язнями. Тільки «культурна» Польща нехтує цією етикою й мораллю усвячені звичай.

Не держіть у себе дома ніяких річей ні документів чи записок які можуть доназувати вашу приналежність до У. В. О.!

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

1928

БЕРЕЗЕНЬ

1928

Дві події.

В місяці лютті, минуло десять літ від часу, коли в Берестю Литовським, в малому місті глугого Подісея, заключила Самостійна Україна як перша, мир із центральними державами, Німеччиною, Австроугорщиною, Болгарією й Туреччиною.

Цим договором ствердили найблищі сусіди України формально її незалежність проголошену 4-им універсалом і 9-го лютия 1918-го року ступила Україна вперше, після довгих років неволі, на шлях дипломатичних зносин з прочими державами, як самостійна й суверенна держава. На протязі одного місяця очинено українську територію від большевицьких військ й приневолено кремлівських можновладців визнати самостійність української національної держави. На Золотоверхому Києві знов замаєв блакитно-жовтий стяг й Україна почала розбудовувати свою державність. На жаль події, що наступили після цього, не дозволили завершити цього будівництва; не сповнилися в повному розмірі надії, покладені так четвертим універсалом як і берестейським договором. В десять роковини визнання самостійної української держави, Україна стоїть в ярмі неволі поділена поміж чотирьох займанців. У золотоверхому Києві царює під кичем «пролетарської єдноти» агент червоної Москви, на Західно-українських Землях розсілася Польща.

Одною із причин, що не дозволила закріпитися українській державності було це, що деліана в серцях свідомих Українців воля до цілковитої самостійности, не наїшла трівого відгуку серед широких мас українського народу, а тільки спалахнула сильним але не трівким огнем, що потахнув опісля в морю соціальної революції. Четвертий універсал а берестейський договір не застали ще української нації підготованої як слід до цих епохальних подій. Нерішучість Центральної Ради, брак безглядности, що є конечною передмовою при творенню держави, особисті цілі й амбіції, вузкопартійні або класові, чи родові інтереси підорвали незакріплену ще тоді молодую українську державу, та промостили дорогу червоному інтернаціоналові. Упадок Центральної Ради, коротке володіння гетьмана, повстання Директорії, наїзд Денікіна й большевії довели в остаточному висліді до підпорядкування України Москві, Галичини Польщі договором з дня 20-го грудня 1919-ого року. Так покінчилася перша частина визвольних змагань України; покінчилася світла доба початкована берестейським договором. І хоч в дальшому ході історичних подій, берестейський договір не був як слід використаний і хоч колесо історії пройшло по нім, до всеж такі це не зменшує значіння цього договору в історії

національно-визвольної боротьби й державного будівництва українського народу. Що більше, берестейський договір створив цей факт, що з ним скорше чи пізніше й західні держави Європи мусять рахуватися.

Перечеркнення берестейського договору принесли цілий ряд нових орієнтацій, чого вислідом була варшавська угода, рижський трактат та рішення ради амбасадорів з дня 15-ого березня 1923-ого року, відносно долі Східної Галичини.

Однак, не тільки в перечеркненню берестейського договору треба шукати причини цього березневого лиха. Причина лежить і в нас самих. Не доїсав політичний провід на міжнародній арені й не доїсав також край в боротьбі проти польського наїзду.

І коли дивитися після довшої передпшки на цей для нас трагічний вислід наших визвольних змагань, то не повинні ми зневірюватися або піддаватися волі наїздника. Цю саму трагедію переживали й інші, тепер вільні народи, переживали Чехи після битви на Білій Горі, переживали й теперішні наші гнобителі, Поляки, після розборів Польщі та після невдалих повстань. Прийшов однак для них відповідний момент і не дипломатичними нотами й наріканнями а збройною силою відзискали ці народи свою самостійність. Часи, що ми їх переживаємо не вказують ще на остаточне закріплення границь, існуючих, на кривді чужих народів побудованих держав. Кожний день приносить нові докази, що до розправи між гнобленими а гнобителями прийти мусять.

Досвід з подій, що ми їх на наших очах бачили вчить нас, що дипломатичні ноти й записки о справедливості не оперті на власну силу, не дають бажаних успіхів. В політиці немає етики ні моралі, а є тільки кулак.

І в п'яту річницю несправедливого вирішення ради амбасадорів, не сміємо обмежуватися тільки на голословні заяви, що ми цього акту не узнаємо так, як не узнаємо рижського договору, предтечі березневого рішення. Тільки послідовною систематичною працею над знищенням Польщі й інших займанщин, доведемо найскорше до цього, що рижський договір і рішення ради амбасадорів будуть тільки незначними епізодами в наших визвольних змаганнях, і що берестейський договір найде ще своє повне примінення й поширення так, що всі українські землі, що є тепер під чужими займанщинами мусять об'єднатися в одній Великій Самостійній Українській Державі. Треба тільки віри бажання й праці.

Армія а революція.

Мабуть, вже ніхто серед нашої суспільності не вірить, щоб ми могли, легальним шляхом та дипломатичними нотами, здобути назад нашу власну державу. Після довгої неволі, повстала наша держава, серед гуку гармат та екорострілів і нашу державу втратили ми також, в першу чергу, з приводу збройної перемоги наших ворогів над нами. Мусимо здати собі з цього справу, що нашу державу здобути зможемо знову тільки оружною розправою зі всіма нашими займанцями, що, також тільки фізичною силою, а не ніякими іншими законами, закріпили свій неправний стан посідання над нами. Цю знову збройну силу може нам створити революційний здвиг нашого народу, як слід нами підготований і переведений в слушний час. Цей погляд, що ми тільки збройною боротьбою здобудемо нашу самостійність, був одним товчком до створення Української Військової Організації. Що це наше розумовання було й є однокоравильним, доказують минулі роки. Доцільність цього нашого твердження та його обоснованість, доказує також життєздатність У. В. О., що незважаючи на всі удари, що їх наносили їй і наносять так зовнішні як і внутрішні вороги, існує далі й що більше, серед якнайбільших переслідувань кріпшає, обхоплює своїм впливом, що раз те ширші круги нашого населення й свою діяльність поширює щораз то більше. Ніхто одначе не сумнівається, що успіх нашого діла залежатиме, не тільки від творення власної сили, але також від цього, яку силу протиставити будуть нам наші вороги. Тим самим, нашою ціллю не має бути виключно тільки творення власної сили. Ми мусимо теж слідувати за зростом ворожої сили, визнавати її докладно, та нищити її, й це не тільки під час нашого здвигу але ще перед ним, коли ще до цього здвигу не прийшло. Кожна держава і кожна влада, як відомо, спирається в першу чергу, на свою збройну силу й так само ціла займанщицька влада, на всіх українських землях, держиться тепер на екорострілах і багнетах своїх військ.

Історія революційних рухів виказує, що їх успішне переведення залежне в першу чергу від становина війська. Якщоб колись шире віддані цареві полки, не перейшли до тимчасового уряду, ледви чи вдалосяби було Керенському, й опісля Ленінові стати панамі ситуації. Також у світовій війні, мали ми наглядний доказ, яке значіння має армія сильна духом і добре зорганізована, а зретьовольтована армія. І тому так у війні, як вже десятки літ перед війною, звертав кожний ворог свою пильну увагу на армію у свого противника та старався всіма способами цю армію розслабити. Так само й в Росії, вже довгі літа перед вибухом революції, всі революційні партії та кола, старалися поширити свою пропаганду на армію, й видавали спеціальні брошури й книжки пропагандивного змісту. В органі російських соціал-революціонерів «Революційная Росія» поміщено ряд статей на цю тему, що більше навіть, Енгельс, вже в році 1848 в своєму революційному закликіві до німецьких робітників, взивав, звернути пильну увагу на армію й розбивати її зорганізованість. Тому, не від речі буде й нам застановитися над ходом думок в цій справі, тодішніх керівників революційних рухів.

Першим і засадничим правилом — казали російські революціонери — повинно бути для революціонера це, щоб він не надто захоплювався ілюзіями, не глядів на всьо крізь рожеві скла, не перецінював своїх власних сил а не доцінював сил противника. Вигляди на успіх повстання, повинні бути оцінювані тверезо, спокійно і холоднокровно. Не улігас найменшому сумнівові, що правительство в цій боротьбі, має цілий ряд средств, що їх революціонерам не досягає. В руках влади знаходяться комунікаційні шляхи, пошта, телеграфи, телефони й що найголовніше, армія, що її вона зможе в кожний момент змобілізувати, щоб нею здавити всяке повстання.

І тому праця в армії з ціллю здеморалізувати розложити і спаралізувати її силу, як зорганізованої одиниці, являється не тільки бажаним, але навіть konieczним. І можливість праці на тій ділянці є все що раз більша.

Минув уже той час, казали російські революціонери коля до війська брали людей на десятки літ, коли армія тим самим була відірвана від прочого світа й творила зовсім окрему касту, сепаратно віддану можновладцеві. Скорочення військової служби мусіло наступити, щоб вишколити у військовому ділі, як найширші кола населення й мати готові кадри для модерної армії. Через це, армія зближилася до народу, а з другої сторони перестала бути окремою кастою й силою факту мусіла прийняти в свої ряди різнородний елемент, більше або менше податливий для всякої пропаганди. Зі зростом свідомості, вхолять щораз частіше в ряди армії люде, овіяні, або національним духом, або розагітовані соціальними кличами, що є все для кожної держави вельми небезпечним. Ці елементи можуть, непомітно, ширити в армії атмосферу невдоволення й підготувати почву, до всіх, таких держав, ворожих вчинків. При цьому, треба звернути увагу ще на одну обставину. Село дає все найбільшу кількість рекрута й тому звіден треба вже розпочинати розкладову пропаганду проти влади держави. Не легко добитися до тудишні казарми, опутаної сітями пильного слідування і дисципліни, із розкладовими, революційними кличами, якщо ті рекрути, не будуть відповідно підготовані, вже перед приходом до війська. Через відповідну пропаганду серед новобранців, праця в самих казармах піде о много легше. Також тяжка обстановка жовнірського життя, цей острій режим, під яким стоїть жовнір, накопичують в казармі велику скількість озлоблення й невдоволення. І тим невдоволенням буде міг зручний агітатор, як слід покористуватися.

«Революційная Росія» покликається даліше на рік 1884, й старається вияснити ці невдачі революційної праці, серед армії, що її переводила військова організація «Народная Воля». Причини невдачі були слідуєчі: Військова революційна організація «Народная Воля» не мала ще ніякого досвіду. Вона, так сказатиб, ставила перші кроки на цьому шляхові. Не було тоді спеціальної революційної літератури для військових і не було навіть кому, шим ділом зайнятися. Події розвивалися приспіненим темпом, мало сил було а багато завдань. Приходилося не сіяти а тільки збирати те, що змогло само вирости.

Не було теж, у цілій її праці, систематичності. Вона задумала творити в російській армії під-

вільну військовою організацію, в складі більшої кількості гуртів, що мали в пригасний момент захопити зброю в арсеналах і самочинно виступити проти влади, не зважаючи на зовнішні події. Значить, вла була створена організація в організації, зовсім незалежна від політичної й революційної підготовки широким масам народу. Дальшою похибкою цієї організації було це, що вона не признала як слід середовища, що в ньому прийшлося їй працювати. Потворені гурти в армії не мали точно очеркненого пляну праці, їх основувано на довгий протяг часу, під час коли в даних обставинах, являлося доцільнішим таких гуртів не творити або якщо творити то дати їм точно намічений плян праці.

Не треба забувати, що основне й питоме завдання революціонерів, у відношенні до армії, заключалося в стремлінню, цю, дезорганізувати, ослабити або паралізувати її силу. А до цього треба о много більше праці й систематичності. «Ми не хочемо — казали тоді вже російські революціонери виключати такої комбінації обставин, що допускалиби створити організацію в організації, що представлялаби са-

мостійну, революційну силу. Вона одначе немалаби безпосередно вступити проти влади, але натомість моглаб паралельно ділати з наступом, що йде від мас, у виді революційного здвигу. Праця серед армії має свої спеціальні труднощі. Але революціонерам вже пора давно перестати шукати легких завдань. Нині, не повинен жаден революціонер зупинятися перед якиминьбудь перешкодами. Повконувати всі труднощі поскільки з ними є звязана справа надто важна і серйозна є підставою для успіху революції. І ми сподіємося, що пропагандивна праця в ворожій армії найде достаточну скількість досвідчених, терпеливих і енергічних робітників. І з повною вірою в посвяту наших товаришів ми кличемо їх, як співробітників до цієї праці.»

Як бачимо пропаганда серед ворожої армії мала одно із найважніших місць в праці кожної революційної групи. Різні були тільки методи і способи цієї праці, залежно від даних обставин. Загальна ціль і напрямні були одні й ці самі: розложити, дезорганізувати військо, спаралізувати силу ворожої армії.

Революційний рух Ірландії.

(Продовження).

Після невдалого великоднього повстання (21-ого квітня 1916-ого року), виступає на арену боротьби за визволення Ірландії новий провідник Де-Валера. Наполовину тільки Ірландець, бо зроджений з батька Ірландця й матери Еспанки, присвятив він себе всецільо дальній боротьбі за визволення батьківщини та з цілим запалом і завзяттям свого еспансько-ірландського темпераменту працював як в Америці, так і в краю над ділом утворення самостійної, національної ірландської держави. Ця його праця сприяла нерозривно його імя з історією останніх днів визвольних змагань Ірландців.

Страхіття, що навістили Зелений Острів після цього повстання, не зломали відпорності ірландського народу, а навпаки цю відпорність засталили й

розбудили в масі ірландського народу ще сильніше бажання волі. Це невдаче повстання переконало Ірландців наглядно про це, що ніякий національно визвольний рух, як довго він спирається виключно на чужу допомогу, не може мати позитивних успіхів так довго, доки не викрене своєї власної національної сили, опертої на внутрішню організацію народних мас.

За останні два роки світової війни здавалося, що в Ірландії все спокійно, що репресії англійської влади все таки приємирили бунтівників. На ділі одначе там під цією позірною поверхнею кипіло, організувалося, збирало сили. І коли під кінець 1918-ого року перемажені центральні держави, Німеччина й Австрія, підписали перемир'я, ринули ірландські націоналісти скористати з цієї

В польській тюрмі.

(Спомини одного із Тринацятьох).

1. На Яховича.

Мене замкнули в дурге. Цим разом посадили в «одиночку». Я був з цього приводу дуже радий, бо сидіти між злодіями в одній келії, що в ній двацять до трицять душ, серед сопуху та всякої насікомья, це не дуже приємно. Тут мав я хоч спокійний міг, не турбований ніким, роздумувати над своїм положенням.

Цей, зовсім несподіваний, арешт показував, що поліційне слідство, що до цього часу не виявило нашої організації ані співучасті її членів в заговорі, попало все таки на правильний шлях. Я й не допускав тоді такої можливості, щоб арештовані товариші, що до цієї пори держалися в слідстві дуже добре, могли дати які некорисні визнання. Тепер одначе, навчений досвідом і необережністю наших людей, думаю инакше. Тоді думав я ще,

що це мабуть якісь цисьма організації, що попали в руки поліції під час трусів, виявили існування організації й нашу приналежність до неї. Однак, на ділі, поліція не мала ще тоді ніяких письмених доказів, а дали їх тільки зізнання арештованих.

Вже за решіткою усвідомив я собі моє легкочине й нерозумне відношення до справи. Замість після першого арешту покинути помешкання й зити якийсь час скрито та викидати кінці поліційного слідства, я жив явно, та що більше, полагодував даліше біжучі справи організації. Скільки то шкоди мігби я був спричинити для справи, якщо поліція (що могла мене чейже слідити) булаб прихопила мене на конспіративних сходинах або з письмами організації, що я їх носив при собі. Вправді я сгав після першого арешту

хвилі й проголосити самостійність Ірландії. Рахували вони при цьому на модні тоді засади самовизначення Вільсона, яв рівнож і на це, що втомлені чотиролітньою війною англійські війська не підуть на безборонне ірландське населення.

І так дня 14-ого грудня 1918-ого року ірландський наряд через своїх представників заявився за незалежною ірландською державою, що теж і ірландський революційний парламент зібраний в день 21-ого січня 1919-ого року підкріпив правовим актом.

У відповідь на це, англійський уряд проголосив в Ірландії стан облоги. Тому, що на правильні англійські частини годі було Англії покладатися, zorganizувала вона окремий езекуційний корпус, зложений з найледачіщих елементів великомойського шумовиння, якого зупинання свіжі ще до сьогодні в пам'яті Ірландців. Сотками поривано від домашніх вогнищ мушкетерів до тюрем та тероризовано жінок і дітей. Знесено право всяких зборів, закрито пресу й членів революційного ірландського парламенту визнано злочинцями й скованих в кайдани запрогорено в торму.

Помиллявсяби цей, хто думавби, що цей терор зломив Ірландців. Ні! Цей стан терору міг знищити Ірландію як країну, але не міг відобрати Ірландцям фактичної влади, що заіснувала з хвилею проголошення ірландської незалежності. Вправді, члени ірландського революційного парламенту сиділи в тюрмі, але від їх імені відбувалися судові розправи, виконувалася вся влада. Були вправді англійські суди, не мали однак кого судити; існували англійські податкові уряди але податків їм не платили Ірландці. Все повинувалося наказам ірландського національного уряду, що його члени—за в'їзком двох—сиділи в тюрмі.

Цю тактику довели Ірландці до справжнього артистичного рівня особливо тоді, коли прийшло до земельних розрухів весною 1920-ого року. Підпольний ірландський уряд визначив тоді окрему земельну комісію, що такі на очах англійської займанщицької влади, перевела управління земельних відносин.

Ціле населення Ірландії так дисципліновано стануло по боці свого національного уряду, що навіть заїди-Англії та т. зв. уніоністи в північній частині Ірландії повинувалися цій «незаконній» владі.

В парі з цим вели Ірландці, зокремаж організація феніїв, чи шинфейнерів підпольну саботажеву боротьбу так, що ні один англійський жандарм, чи навіть вищий урядовець не був певний за своє життя. Бо не можна було предвидіти, звідки впаде бомба чи револьверова куля.

Рівночасно напливали великі фонди до касп національного ірландського уряду так, що коли в січні 1919-ого року мав ірландський уряд всього 1000 фунт. штерлінгів, то незабаром сам ірландський наряд зібрав біля 70.000 фунтів штерл. Розписана опісля позичка принесла в Ірландії 250.000 фунт. штерл. і в Америці п'ять мільонів доларів. В слідуєчому році розписана нова позичка дала в Ірландії 100.000 фунт. штерл. і 20.000,000 амер. д.

Таким робом була Ірландія зовсім незалежною. Англія позбавлена всяких користей зрозуміла, що терором нічого не вдіє. В місяці червні 1921-ого року англійський прем'єр Льюїс Джордж запросив Де-Валеру на конференцію до Лондону. Рівночасно підпольна ірландська організація зобов'язалася на час тревання конференції заперестати саботажеву акцію під умовою, що Англії випустят на волю кількох визначніших їх провідників. Після довгих переговорів, що їх час-до-часу переривали криваві, безпощадні саботажеві акти, підписали представники ірландського революційного уряду з Де-Валерою на чолі, дня 6-ого грудня 1921-ого року, акт договору з Англією про створення Ірландської Вільної Держави в складі Великобританської Імперії.

Ірландія сьогодні вільна. Хоч не такою вона, якою бажалиб її бачити ірландські націоналісти в роді Де-Валери. Націоналісти бажалиб її цілковитою самостійною, бажалиб зіврати всі зв'язки з Англією, зокремаж вратувати її північну частину Ульстер, що являється надалі колонією Англії.

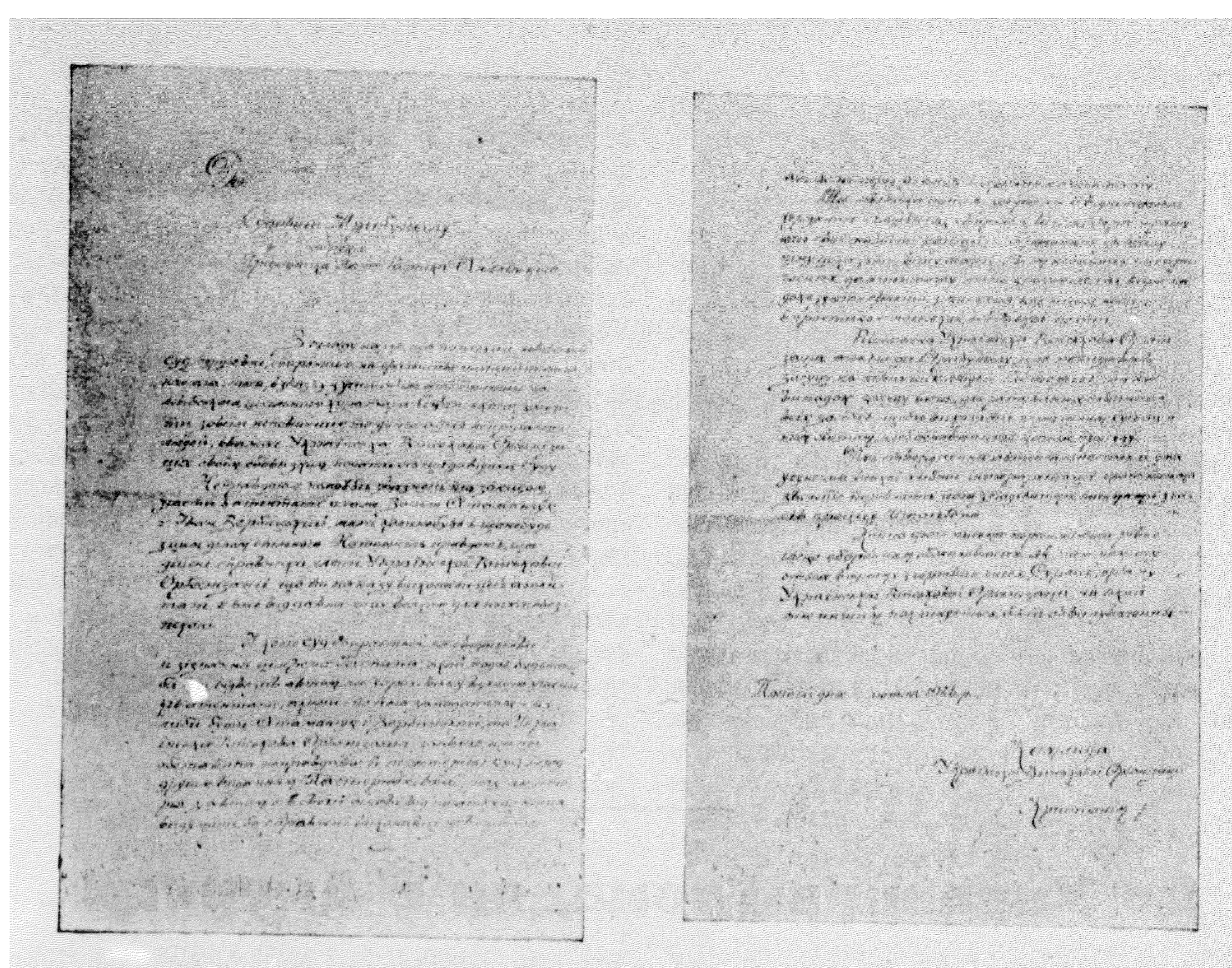
І хоч Ірландія не стала зовсім самостійною державою, то всетаки ці здобутки, що їх вона придбала в останніх роках, так великі, що в порівнанні до них програма гомрудістів чи автономістів, видвижена свого часу через О'Конеля чи Парнеллі, являється дуже скромною й блідю.

Це все здобули Ірландці не шляхом якихось орієнтацій, чи концепцій опертих на чужу силу, а послідовною працею, єдністю, кариєстю й великою самопожертвою.

чи поодиноким її членам або й мені, навіть на цей випадок, якщоб поліція мала таки якінебудь докази. Я прийшов до твердого пересвідчення, що **такого становища вимагає не лише наша організаційна карність, присяга й власна честь, але й особиста користь.** Брак признання завсіди ослаблює акт вини та дає можливість звільнитися від обвинувачення, тимбільше, що про дійсний стан слідства й про зізнання співобвинувачених можна довідатися щойно в судових арештах, чи з акту обвинувачення. Натомість признання, чи некорисні для других співобвинувачених зізнання, зложені на поліції, ніколи не є облеклюючим моментом ні для тебе, ні для других (хоба, що запишешся в провокатори). Остаточно признатися до закладуваих вчинків, коли цього дійсно треба, є пора й підчас судової розправи.

Що таке єдинолице підчас поліцейного слідства було, є й остане одиноким правильно, переконав мене й моїх товаришів дальший хід слідства й вислід судової розправи.

Ми також пересвідчилися, що поліцейні зі-

Після процесу.

Дня 13-ого березня н. р., засудив польський суд не польська шовіністична лава присяжних зовсім невинних людей, Василя Атаманчука й Івана Вербицького на кару смерті через повішення, як мнених справників вбивства львівського шкільного куратора, Собіньського. Польський суд поповнив новий морд! Видимий знак цього лайдацтва й насилля, з яким приходиться українській суспільності зустрічатися на кожному кроці! «Кров за кров!» — заревила польська товпа й польський суд вибрав собі примагідні жертви, щоб заспокоїти кровожадні інстинкти цієї товпи. Зізнання провокаторів, ідіотів і всяких кримінальних типів, підставлених польською поліцією, доповнювали видумані звіти

польської львівської охрани. Сам добір трибуналу й склад лави присяжних вказували на це, що тут займанщицька влада буде намагатися за всяку ціну засудити обвинувачених.

Українська Військова Організація здавала собі також з цього справу й тому ще з початку процесу поробила всі заходи, щоб не допустити до засуду невинних. В своєму письмі до суду, яке опісля помістила в «Сурмі» заявила рішуче, що Атаманчук і Вербицький цього атентату не виконали. Не подала однак, із зрозумілих в революційній боротьбі причин, імен дійсних справників. Що твердження Української Військової Організації не були ніколи голословними, виявив процес Штайтера.

знання навіть вимушені, стають у «правовій» польській державі основою акту обвинувачення й їх зміна чи відклик у судовому слідстві не має ніякого впливу.

У келії було холодно. Це був уже кінець жовтня. Я, змучений безупинним ходом по келії та невеселыми думками, рішився відпочати бо до зізнань треба мати спокій та ясну думку.

Холод, тюремні невігоди, недостача свіжого повітря, руху та їди й самота, це союзники поліцейників. Фізичні й духові невігоди деморалізують людину дуже скоро, ослаблюють її фізично й морально та роблять її податливою на всі хитрі штуки поліцейних допитувачів. І ці останні це добре знають (бо хоч узкоболі, то всеж таки набрали деякого досвіду) і всякими способами стараються використати всі ці обставини. Нічні допити, заборона харчів, лектури, довге придержування без допитів, це їх способи зломити відпорність.

Тому слабодухи та моральні нездари не повинні мати місця в революційній організації. Бо лише морально сильні одиниці зможуть встоятися

перед небезпекою й своїм гідним поведінням зуміють вони вибороти собі права людини, навіть у польській тюрмі, та зберегти свою честь і честь організації. З другогож боку, повинна кожна місцева організація подбати за це, щоб саме підчас поліцейного слідства була дана її членам як найбільша поміч. Бо ця поміч має не тільки фізичну вартість; сам акт помочі має велике моральне значіння й може піде не стрінеться з такою щирою вдячністю, як у людини позбавленої волі. Я не зумівби тепер висловити моєї радості та почуття вдячності, коли то після чотирьох днів мого побуту в поліцейних арештах дістав, разом з кавою, книжку до читання та кілька листків чистого паперу. Хоч мені й моїм товаришам, не приходилося терпіти фізичних недостатків (про нас добре дбали!), то всеж таки безділля пригвічувало душу. Ця книжка, що я її дістав, мов чудо—зілля, прогнала від мене погані настрої; вона відорвала мої думки від дійсности та перенесла в світ живих людей. Вона повернула мені душевну рівновагу й спокій. (Дальше буде).

Обвинувачені виказали в часі розправи своє повне «алібі» так, що про засуд не повинно було бути навіть мови. Не допомогло «алібі», не допомогло письмею Української Військової Організації, що його предсідник суду всупереч всяким законним приписам — не відчитав на розправі. Чи тому, що жиди не були зацікавлені в цьому процесі, не можна було змусити предсідника трибуналу, щоб він виконав свій обов'язок? Не розуміємо даліше, чому оборонці не вжили всіх з права прислугуючих їм средств, та не використали всіх засобів оборони, зокремаж письма Української Військової Організації?

В згаданому письмі до польського суду не грозила Українська Військова Організація ніякою помстою ані терором, бо хотіла, щоб розправа велася в спокійних умовах та, щоб не впавав закид, будьтоби лава присяжних і суд стояли під терором. І виявилось, що об тверді лямькі голови задурені жадною крові, відбилися без відгуку кожне розумне слово. Не почуття справедливості, а жадоба крові опанувала цей душний воздух понурих судових кімнат при вул. Баторого та психіку лямьких суд-

До Українців-Громадян в Америці!

Далеко з Рідного Краю кличемо до Вас! Польський наїздник на наших землях, що вогнем і мечем нас від віків нищив і нищить, допустився нового злочину. В судовій розправі проти 17-ох Українців у Львові, посмів польський суд, двох зовсім невинних людей. Васили Атаманчука й Івана Вербицького, засудити на смерть за недовказане їм вбивство ката українського шкільництва, львівського куратора, Собіньського. Не допомогла річева оборона адвокатів, не допомогло повне виказання безпідставності акту обвинувачення. Виття польської преси «расни, расни!», жадоба крові, й невинних жертв так засліпили польський суд, що він допустився нового морду юстинії.

Українська Військова Організація мала цю сміливість, усунути з лиця землі найбільшого шкідника українського шкільництва й виконала тільки це, чого домагалася ціла свідома українська суспільність і що диктувала потреба хвилі. Що Собіньський належав до найбільших і найпідступніших наших ворогів, виказала вже сама польська преса так після вбивства як і під час розправи, зокремаж сам прокуратор у своїй кінцевій промові. Українська Військова Організація, свідомо вага й значіння політичного атентату, мала сміливість, признатися до цього вчинку й уважала за свій обов'язок, для ратування невинних і в цьому ділі непричасних людей, заявити, так в письмі до суду як також в своєму органі «Сурма» згідно з правдою, що виконавцями атентату були не Василь Атаманчук ні Іван Вербицький, але інші люди. Річеві аргументи й згідні з правдою твердження Української Військової Організації, розбилися об засліплені шовінізмом і бротою переможця уми, лямьких присяжних суддів і лямького суду. В своїйому письмі, заявила Українська Військова Організація, що на випадок засуду невинних, вона вживе всіх заходів і средств, щоб не допустити до виконання засуду над невинними особами й, що зде перед культурним світом цю заслону, що закриває брудну душу, жорстокість і пльгаві вчинки лямького наїздника над українським народом. Львівський засуд є дальшим

дів. Суд не видержав спокійного річевого тону й своїм засудом, пішов на нову провокацію. Інакше не можна собі пояснити цього засуду. Мабуть сподіється в цей спосіб приневолити Українську Війскову Організацію, щоб вона видала справжніх виконавців атентату. В парі з цим загуділа польська шовіністична преса, що — мовляв — «справедливості стало сен задосць». Щоб не ширилося баламуцтво Українська Військова Організація заявляє щераз з цього місця, що Атаманчук і Вербицький є невинні й у вблстві Собіньського непричасні. Українська Військова Організація віднеслася до української еміграції за океаном о поміч в цілі ратування невинно засуджених. Ми вживемо всяких можливих средств, щоб змусити лямький суд звільнити невинних.

Рівночасно звертаємося до нашої суспільності о поміч в цьому ділі й це о поміч в такій формі, що під лямькою займанщиною є можлива й доцільна.

(До цієї справи повернемо ще в слідуячому числі.)

визовом, киненим не тільки Українській Військовій Організації, але й цілому українському народові. Не думаємо просити ласки й помилування у ворога! Кинений нам лямьким наїздником визов, мусимо підняти! Не сміємо допустити до цього, щоб невинні люде падали жертвою польської сліпої Теміди! В цьому випадкові, мусимо доложити всіх зусиль, щоб не тільки вимусити звільнення невинних але, щоб ще раз виказати перед світом божовідля польських суддів та всі ці злочини, що їх допускається польський наїздник над нашим поневоленням народом. Краєві средства оборони невинних жертв ми вже частинно вичерпали. Тепер мусимо цю справу поставити перед культурним світом і напатнувати перед світовою публичною опінією.

Боротьба на світовій арені вимагає ще більших зусиль і засобів, оскільки вона має увінчатися успіхом і це супроти вога, що розпоряджає всякими средствами.

Йі тому о поміч в цім бою, звертаємося до Вас, **Земляки**, за океаном. Ненадуживали ми Вашої помічі в нашій, дотеперішній затижній боротьбі з наїздником. Ми спиралися виключно на нашу власні сили, бо були свідомі цього, що матеріальна допомога зза океану могла домагатися голосних вчинків, що в тактиці цілощольної боротьби, часто не є можливим. І коли Українська Військова Організація звертається до Вас о поміч, то хай це буде найкращим доказом, що хвиля важна й потреба велика!

Допоможіть нам морально, уладженням ряду сходин і протестів проти цього звірського засуду й **допоможіть нам матеріально**, шляхом збірок на фонд оборони й ратування невинно засуджених на смерть жертв лямького варварства. Оскільки Ви нам поможете, то нам удасться не тільки звільнити невинно засуджених, але й скомпромітувати перед цілим культурним світом цю мирнаву, збудовану на нашій кривді й на злочинах, поновлюваних над нашим народом, лямьку займанщину.

Будьте для нас щим, чим були заокеанні Ірландці, Чехи, Литовці й ціж самі Поляки, для своїх братів в їх боротьбі за незалежність.

Зогляду на всякі можливі комплікації, зокремаж зогляду на неможливість отворення відповідного конта в краю на «фонд оборони невинно засуджених на смерть лямькими катами» просимо складати жертви на руки своїх організацій. Кінце-

вий виказ жертводавців як також розрахунок із зужиття цього фонду, подамо до відома в нашому органі «Сурма» як також в американських, українських часописсах.

Команда

Української Військової Організації.

Львів, в міс. березні 1928-ого року.

Після виборів.

Виборами до польського сойму й сенату, в днях 4-ого й 11-ого березня, покінчився період довгої виборчої підготовки. Притихли наразі брудні лайки, партійна гризня, взаємне склепечування на сторінках часописів всяких партійних відтінків. Лиш тут і там слідно деяку жовч з нагоди підсумків виборчих вислідів особливо тоді, коли приходиться зменшити або виправдати свою невдачу перед партійними прихильниками.

В п'яту річницю насильства-рішення ради амбасадорів, вперше виявляються в соймових салях у Варшаві представники галицьких Українців. Фактичний самодержавець Польщі, Пілсудський, зволить прийняти на варшавському ґрунті представників, вибраних «загальним, рівним, безпосереднім, тайним і пропорціональним (?!) голосуванням. І начнеться нова гра в підмурки між соймом а камарилею Пілсудського та його невідступних «легунів». Польська преса та польська суспільність, що гуртується коло Пілсудського, вдарила вже заздалегідь у дзвін радості, що будьтоби йому, завдяки політичній зручності, вдалося згуртувати біля себе аж 125 послів, що стануть сліпо коло нього, що більше, що Пілсудському вдалося приборкати та приєднати до польської державності навіть поважне число досі так непримиримих Українців, чого найкращим доказом є число мандатів здобутих «одинкою», так на північно-західних Землях як і в Східній Галичині. Ми покищо здержимося від ставлення прогноз на тему цієї побіди й на тему працездатності нового польського сойму а застановимося зараз тільки над вислідом виборів остільки, оскільки вони відносяться до України.

При підсумках виборчих вислідів треба ствердити, що Українці потерпіли при виборах надзвичайно великі втрати. Причини цих невдач не треба шукати аж надто далеко. Насильство, безправство й терор польського уряду з одної сторони й виборча тактика Українців з другої сторони, творять дві найголовніші причини українських втрат чи невдач.

Після перевороту Пілсудського в травні 1926-ого року затрубили всі польські часописи, що від тепер настане вже в Польщі справедливість, що Пілсудський, як цей невтомимий борець за волю колісь поневоленої Польщі, що на своїй шкурі найліпше відчув п'ястук тираніста, заведе в польському безладі лад і справедливість. Прибічник Пілсудського, Бартель заявив тоді із соймової трибуни, що тепер устане в Польщі гнет непольських народів, що знесеться різниця між горожанами першої й другої категорії, що одним словом настане рай щід опікунчими крилами хижачького польського орла та в опікунчих обіймах пана Пілсудського. На ділі, Пілсудський пішов слідами своїх попередників. Примінив тільки ще більше підступні методи гнету та нищення українського незалеж-

ницького духа. Останні вибори й з ними ці оргії, що їх допускалися польський уряд за апробатою Пілсудського, аж надто добре виявили, що нема різниці між Грабським, Вітосом а Пілсудським та що нам під Польщею нічого доброго не можна надіятись. Уряд Пілсудського вхопився провокації та підкупств, щоб тільки ломити український національний фронт. Прийшов равт, прийшли малі субвенції та мимні уступки в користь Українців і даліше за цим творення угодових груп та настроїв серед українського громадянства. В парі з цим, пішла ще сильніша нагінка на всіх свідоміших Українців, косяпалися нові аренти й нові політичні процеси. Це творило, так сказатиб, увертуру до дальшої тактики Пілсудського. Надійшов час в.борів і передвиборчої агітації. І тут пілсудчики розвинули неабияку енергію! Всі поліційники, великі панки й підпанки станули на службі ославленої одинки. Військові літаки закуплені за кервавпцю українського селянина й інші средства, що ними розпоряджав Пілсудський в часі передвиборчої агітації, станули на услугах одинки. Колиж і це не помагало вхопився польський уряд терору. Не було майже села, в якому не каралиб селян за неіснуючі провини. Австрійський «прігелъпатент» та розпорядки й практики Баденього знайшли своє повне примінення. Свобода слова, свобода рухів і зборів стали пустим звуком в устах лямьких займанців. Перший ліпний староста міг спокійно саджати в тюрму людей, що йому не видавалися льояльними горожанами. Одним словом заіснував терор, про що можна писати не статті а цілі томи. Після такої підготовки прийшли вибори. Тепер терор уступив місця виборчим шахрайствам і крадіжкам голосів, що йшли не в сотки але в тисячі й в десятки тисяч. День перед самими виборами підкидали польські виборчі комісарі тисячі карток одинки у виборчі урни. Польський жид Вісліцкі знав уже в неділю рано, що в Ковельщині вийдуть самі посли з одинки й міг бундючно сказати, що картки на нього лежать вже від попереднього дня приготовані й опечатані в виборчих урнах. Вибори в Польщі зійшли на пародію та кпини й знайдуть безумовно своє належне місце в скандальній хроніці вже й так ославлених польських виборів.

Ходить тепер о друге питання. Як поставилися українські групи до цього польського наступу. В часі небезпек наступає завжди в слабших гін до злуки, щоби спільними силами протиставитися наступаючому ворогові. У нас нажаль цього не було. У нас почалася взаємна гризня, взаємні лайки та клевети. Майже ні одна виборча українська група хотіла здобути мандати коштом другої української групи. Не було об'єднуючого центра, в суспільності наступило розпорошковання, дезорєнтація та вкінці знеохочення. Вислідом цього була

за мала участь у виборах і що за цим іде — наша невдача. Розумніші голоси розбивалися о тверді партійні принципи, особисті амбіції та навіть о особисті інтереси, прикривані плащиком партійної ідеології.

Коли сьогодні приходиться думати про це, якої тактики повинні придержуватися українські послы в польському соймі, то для нас, членів У. В. О. ця справа є зовсім ясна. З огляду на це, що на ніякі успіхи діяльності на соймовій арені не повинні надіятися, ні самі послы ні, наша су-

пільність, мусить польський сойм стати одним із дальших середників боротьби українського народу проти польської займанщини. Голос українських послів не має губитися в кулуарах сойму, а навпаки, повинен нестися широким відгомном по цілому культурному світі. Зокрема У. В. О. домагається від українських послів, щоби вони своєю діяльністю на соймовій арені не гасили революційного духа, не манили суспільности дешевими здобутками, але щоби старалися використовувати кожную нагоду до зближення нас до нашої мети.

Хроніка.

Сумне але правдиве.

Сумна театральна сали ім. Лисенка. Неменше сумна й театральна дружина дир. Стадника. Артисти грають майже при порожніх кріслах. Лиш де-не-де сіріє постать старшого громадянина або скромний одяг служниці. Голос артистів заглушує стукотиння ніг. Це розтанцьована молодь виявляє своє захоплення штукою, що правда, не зприводу мистецького, театрального твору, а зприводу модерних танців. Що молодь «вигонкує» модерні танці то це ще не булоб найбільшим лихом. Бож і потанцювати треба. Але недопустимим є це щоби молодь після скінчення танців вривалася «силою», без білетів до театральної сали. За курси модерних танців, стане її заплатити 16—18 злотих, а за білет вступу до українського театру ні?!

Недавно помер у Львові купець і власник великої фірми, українець з походження Роман Зубик, що обійняв був свого часу, піддержувати своїм копитом українську ремієнничу бурею. Вірні книжці «свій до свого» не тільки Україні м. Львова, але й широкі кола українського населення провінції, закупували всякі текстильні товари в його магазині на це мабуть тільки, щоби приблизити його майно, що він його незважаючи на приречення дане ремієнничій бурі — полишив Польщі — своїй слугі.

Висота цього майна неабияка: 50.000 амер. доларів!

І хоч сказано: „De mortuis nihil, nisi bene“ то одначе годі звеличати пам'ять бл. п. Романа Зубика та тлінні його останки провести теплим словом у могилу а навпаки, приходиться українській суспільности, кинути на нього каменем, як на цього, що передав майно в руки наших ворогів.

Не дерніть у себе домашніх речей ні документів чи записок які можуть доказувати вашу приналежність до У. В. О.!

Оповістка.

На босвий фонд і пресовий фонд зложено слідуєчі жертви по день 20-ого березня ц. р.:

	зл. п. ам. д. Кч.	
1. Альфа	50,—	
2. З коляди	13,—	
3. Б. Л. К.	6,—	
4. Волиняки	10,—	
5. Загонистий М. на револьвер	5,	
6. Загонистий М. за Сурму й датки	10,—	
7. Авторитет і Українка за Сурму	6,50	
8. Кара за недодерж. засад конспір.	18,—	
9. Дві панночки місто карти на баль,	—	
10. Замок:		
на книжки	17.	
Адмін. витрати	8.	
На босв. фонд	15.	
11. Симпатична (збірка з доруч.Ф.)	12,50	
12. Окул	7,—	
13. Чорнявка	13,—	
14. Окул	2,—	
15. Чорнявка	7,16	
16. Зворот контів дороги—провінц.	20,—	
17. Підкарпаття «Ріжне»	30,—	
18. Альфа	10,—	
19. Хлопчина із «З»	10,—	
20. Дівчина із «З»	10,—	
21. Збірка Ф.:		
«А»	30,	
«Б»	20,	
Меценас	1. ам. дол.	
Прочі збірки	42,70	92,70 1.
22. Лисовик, Валенрод і Б. Н. по 2. зл. п.	6,—	
23. Новиц, Муха, Местник. Коронка, Читац, Фарисей по 1 зл. п.	6,—	
24. Панкас	1,50	
25. В. Грім	0,50	
26. Ворог	4,—	
27. Давна Знайома з Покуття	—	2.
28. Добродій	—	10.
29. Лікар (Прага)	—	20.
30. В. С. (Бесарабія)	—	20.

Разом 389,86з.18д. 40 кр.

Видає пропагандивний Відділ Української Військової Організації
Редагує Редакційна Колегія.

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

1928

КВІТЕНЬ

1928

Дещо про діяльність і пляни У. В. О.

На противі вже майже восьмилітньої діяльності Української Військової Організації приходиться їй переживати різні моменти: моменти підйому та зросту та моменти зневіри й упадку.

Склалися на це різні причини. Докладніше рад цим застановлятися зараз годі; надто сильно рязить ще кулак польського займанця над нашим народом. Віримо, що прийде ще час — і він уже є далекий—коли Українська Військова Організація зможе скласти справоздання зі своєї діяльності перед широкими масами нашого народу, зокремаж твердо подати загалові відомости про особи, що склали організацію, про умовини і методи загальної акції, про здобутки і невдачі організації, як теж і про це, хто був їй помічним, а хто стався їй розбивати. Цей, так сказатиб, генеральної зповіді. У. В. О. не боїться, бо вона свідомо цього, що досі старалася вона зробити все, що в даних умовинах було можливим. А умовини її праці не легкі, бо вже сам характер У. В. О., як організації революційної та підпольної, не давав і не дає їй можливости вести роботу так правильно і послідовно, як це може мати місце в легальних і явних установах, чи організаціях. Загалом відомо, що після кожного, хоч би й найменшого виступу Української Військової Організації, польська займанщицька влада з питомою їй скаженістю докладає всіх зусиль, щоб «оконечно її зліквідувати». Труси, арешти, провокування процесів, вживання провокаторів і практик гідних большевицької чрезвипайки, це ці методи, що ними йшла та йде польська дефензива, польська влада й ціле польське громадянство проти цих, що до яких було або є хочби найменше підозріння, що вони приналежать до У. В. О.

В таких моментах усе, що польське ликовало що, мовляв, вретті їм вдалося скрутити голову цій «гайдамацькій гидрі». Всеж таки довго не тривав ніколи такий тріумф, бо хоч У. В. О., чи то з тактичних зглядів, чи змушена до цього умовинами на деякий час припинювала свої виступи, то тільки тому, щоб після акції польської дефензиви й після її перевірки, начати дальшу діяльність, випроваджуючи до неї, на основі пороблених досвідів, все нові поправки й удіпшення.

Безумовно, що в ході діяльності та розвитку У. В. О. були, є та може ще будуть різні помилки та промахи. Цього У. В. О. не скриває та

не думає скривати, бо вона є свідомо, що там де є праця, мусять бути теж і промахи, особливо в так дуже складній діяльності, як пропагування і підготовка революційного зриву і як підпольна боротьба із сто разів сильнішим противником. Піддаючи свою діяльність постійній самокритиці, вона приймає й критику, відкидаючи з неї все руйнующе й провокаторське. Українська Військова Організація не закриває очей на дійсність, вона здає собі точно справу із цього надзвичайного важного завдання, що вона його на себе взяла. Бо в Українській Військовій Організації не сидять фантасти, ані люде, що роблять «революцію для революції», та які з недостачі пиншого заняття, бавляться невідвчально «в революцію», але люде, які на основі точної перевірки всіх моментів «за» й «проти», мали сміливість взяти відповідальність перед теперішністю й, щоби більше, перед майбутністю (бо майбутним припаде завдання видати об'єктивний осуд про ролю й діяльність У. В. О.) за реалізацію саме цих завдань, що лягли в основу Української Військової Організації.

У. В. О. є організацією, для якої тільки інтерес української нації є й буде рішаючим у її діяльності. Вона свідомо рівнож цього, що в цій її діяльності буде вона наражена на атаки й клевети навіть з боку Українців й це таких, що за юдин гріш служать чужим і ворожим українському народові, інтересам. До всіх них буде У. В. О. ставитися й надалше як до сміття Варшави або гязі Москви й на їх крайно демагогічні й брехливі наклепи, що ними вони по наказу з гори послугуються, відповідатиме не полемікою та дискусією з ними, але ще більше інтензивною діяльністю.

Рівнож не думає У. В. О. служити інтересам других народів. Рівночасно одначе є У. В. О. свідомо цього, що не тільки її завданням, але й обовязком є шукати собі союзників і вести серед народів світа пропаганду, щоб підготувати відповідну основу й симпатії в світі, для загального зриву українського народу.

У. В. О. не ставить терористичної діяльності як виключного свого завдання. Не є вона рівнож, як це польська займанщицька влада старается весь час пропагувати, ніякою розвідкою централєю. Ні! Ще раз ні! У. В. О. є революційною організацією, якої основним завданням пропагувати думку загального революційного зриву українського на-

роду із остаточною метою, створити власну національну самостійну і зєдинену державу. Як організація, що веде свою діяльність на західно-українських землях, вважає вона своїм обов'язком, переводити вже плянову підготовку цього революційного зриву проти польського займанця. В цій підготовці знов, звертає вона свою пильну увагу на всі ці можливості, що з ними прийдеється українському народові стрінутися так у випадку самостійного зриву, як теж при внутрішніх потрясеннях у самій Польщі, як рівнож на випадок конфлікту Польщі з її сусідами, чи при вибуху шораз більше назриваючого світового конфлікту. У. В. О. старастся на ці всі випадки мати не тільки готовий, випрацьований плян, але, щобільше, перевести підготовку цілого кадру людей, що булиб здібними зразу охопити повставші маси, їх зорганізувати й повести національну революцію

Після винесення засуду.

Атаманчука і Вербицького засуджено на смерть через підвищення за мнине вбивство куратора Собінського. Разом із ними засуджено вісьмох інших Українців на довгі літа тюрми за мниму співучасть у вбивстві, що мала виявлятися постачанням зброї й помочі в утечі виконавцям атентату. Крім цього за ведення розвідки, публічне насильство і т. д.

Не тільки польська поліція та суд, але й польська суспільність в особах присяжних суддів і представників преси, що висловлювала польську публічну оцінку показала своє дійсне обличчя. Засуд заскочив цілу українську суспільність, яка ще до сьогодні не позбулася ілюзій відносно почуття справедливості у свого ворога, й що більше, заскочив і оборонців, які думали, що тверді факти промовлять до сумління польських суддів і переконають їх про невинність обжалованих.

Однак не так дивився на справу цей, хто на основі дотеперішних практик польської поліції та суду й на основі знання істинки і душі польської суспільності, слідив уважно цілу справу ще від цього дня, коли то міністр Складковекій загрозив львівській поліції, що через кілька місяців безуспішно шукала справників атентату: „Albo znajdą się mordercy, albo rozpedzę was na cztery wiatry“. І убійники «найшлися», бо—так приказав міністр, бо—інакше тратили хліб поліцейські посіпаки. Доказ вини? Цеж не так тяжко: брехня, провокація і кривоприсяга не такі то страшні для «сторожів закона». Отже з цього випливають: фальшиві, спеціально фабриковані, реляції поліційних агентів, «конфіденціональні відомості», яких безконтрольність і безкарність прикривається плянком урядової тайни, фальшиві зізнання провокаторів й що найважніше, кривоприсяга всіх агентів, провокаторів, підставлених свідків та вищих органів поліції. До цього долучається: биття і тероризовання обжалованих і примінення всіх способів (від морення їх голодом аж до обітниць грошевих сум і пропозицій перебрання ролі провокаторів),

до побідного кінця й це до такого, що не тільки принісби українському народові власну державу але й створивби збройну силу, готову й здібну боронити цю державу перед ворогами.

Можливо, що ці завдання понад силу У. В. О. Коли однак ніхто інших за ці завдання не береться, коли досі, поза загальні балачки про наші визвольні змагання, ніхто, на ділі, не думав про важно про плянову організацію й підготовку цих визвольних змагань, не залишається У. В. О. нічого иншого, як цю підготовку вести далі й це так, як це вона може, вмє й хоче.

У. В. О., що вважає себе носієм і спадкоємцем заповітів Великої Української Армії, не може й не смє допустити до цього, щоб грядучі події заскочили український нарід невідготованим, як це мало місце в роках 1917—18.

щоби довести обжалованих до так глибокої душевної депресії, де людина в цій лише цілі, щоб «це вже раз скінчилося», перебирає на себе злочин добровільно, хоч його не поповнила, або видає злочинця, оскільки його знає, або годиться стати провокатором і помагати поліції викрити винуватця. Все це пережили обвинувачені, вийшовши, вправді, з підірваним здоров'ям, однак морально незаломлені.

Окрему сторінку творить діяльність слідчого судді Янушевського, небувала, здається, навіть в Польщі: заангажовання цілого тюремного апарату та численних уголовних вязнів до провокаційної роботи, перекручування зізнань, тероризовання свідків, нечувані шикани (сімнадцятилітні дівчата сиділи через вісім місяців разом з венерично хворими проститутками: вистарчить вказати на три голодівки, з яких остання тревала вісім днів, як протест проти шикан), підмова до фальшивих зізнань і кривоприсяги підставлених свідків і провокаторів і т. д. Врешті закулісова робота поліції, суду, слідчого судді, присяжних суддів прокураторських свідків і преси в часі процесу.

Це є одна площина, по якій поступала ціла справа й яку ми ще докладно, з наведенням широкого доказового матеріалу, освітливо в окремій книжці, так перед українською суспільністю, як і перед цілим культурним світом. Отже не в площині законности та охорони букви хочби цього закона, що однак являється для нас насильством, була поставлена справа вбивства Собінського, а в площині безправства, що своїми підлими та рафінованими методами не то дорівнює, але й перевищає практики передвоєнної російської охрани чи навіть большевницької чрезвычайки.

Тому вважаємо, що ціла оборона зробила помилку, коли незважаючи на моральну гнать і безправну основу процесу та на це, що могла скомпромітувати перед світом поліцію, суд і польську суспільність,—приняла тактику недражнити й невидвигати неприємних другій стороні

фактів, та обмежилася до цього, що виказувала ялібі обвинувачених в критичний день вбивства, в надії, що в цей спосіб урятує голови обвинувачених.

Друга площина процесу, це не бажання справедливості, хочби в розумінні польського закона, а дух мести, який охопив не тільки польські маси, але й суд. Для трибуналу, прокуратора, присяжних суддів і представників преси було ясне, що Атаманчук і Вербицький невинні. Однак рівнож було ясне, що, коли вони досі не дістали в свої руки дійсних винуватків, то вже їх не дістануть. А требаж ратувати «гонор польскосьці!». І характеристичні є слова заступника пошкодженої сторони в тому зміслі, що коли невинні Атаманчук і Вербицький, то хай У. В. О. видасть дійсних виконавців атентату. Отже альтернатива: „або-або“, нечувана досі в судовім поступованню. Або кара на винних, або пімста на невинних. Це був дух судової салі! І дійсно всім було однаково, чи за вбивство будуть відповідати Атаманчук і Вербицький, чи двох інших Українців. „I jedni i drudzy są hajdamacy; to wszystko jedno!“.

Як трактувати заяву У. В. О., зложеною перед Трибуналом, про невинність Атаманчука і Вербицького? Чи це вплив нашої віри у справедливість польського суду? Чому взагалі займаємося цією справою? Гляньмо на річ ближче. Українська Військова Організація, доручаючи своїм членам виконати атентат чи инше подібне діло, є свідомо цього, що переступає польський закон і що виконавців чекає за це кара. І хоч не одного нашого члена, що дійсно був винен зі становища польського закона, повішено чи розстріляно, то ма не апелювали ніколи до милосердя чи ласки ворогів: у таких випадках, склонюючи голову перед жертвами, підносили ми протест взагалі проти польського режиму, з яким стоїмо в безпощадній боротьбі. Однак і в цій безпощадній боротьбі ми,

люде підземелля, що отверто заявили проти існуючих законів, заховуємо певні границі; з наших рук згинув не один поляк, однак ні один не був тортурований і мучений. Тому мусимо голосно протестувати, коли людей тортурують середньовічними методами офіційні сторони закона, коли допускається на них подлого безправства, коли методи польських посіпак є позбавлені всякої моралі та людяности, й передовсім, коли жертвою падають зовсім невинні люде й то за вчинки нашої організації. Коли ми могли боронити жиди Штайгера та признатися до закидуваного йому атентату, хоч такий поступок викликував підозріння, що мовляв, робимо це ради жидівських грошей, то тим більше мусли ми запротестувати перед світом тепер, коли ходить про Українців, коли було загально відомо, що атентат організувала У. В. О. та коли методи поліції та судових властей є без порівняння гірші, чим при Штайгерівській процесі. Інакше й не можна дивитися на нашу заяву перед трибуналом, зложеною в початках процесу, яка, між иншим, мусілаби скомпромітувати У. В. О. колиб показалося, що Атаманчук і Вербицький дійсно винні в закидуваному їм вбивстві. Цим однак сповняли ми свій обов'язок, без ілюзій що до польського суду.

У. В. О. не видала дійсних винуватків. Чому? Тому що не думає бавитися в піджмурки з ляхами. Що було можливе в процесі Штайгера, де ходило по раз перший про вказання нечуваних досі метод поліції, в що ніхто не повіривби без доказів,—це не заходить тепер, коли ці методи є вже знані, тимбільше, що суд і таї був переконаний про невинність Атаманчука і Вербицького. До чогож инакше дійдемо? Хйба до цього, що після кожного нашого атентату, буде поліція ловити на вулиці першого ліпшого Українця й тоді його випустить на волю, коли видамо дійсного винуватка. Наслідок цього буде такий, що за кілька літ позбавимо себе самі своїх найвідважніших та найпроворніших членів, що моглиб спокійно проявляти дальшу

Одинока ціль поліції та суду-засудити вас!

Одиноке їх средство-ваші зізнання!

Одинока ваша ціль в тюрмі-воля!

Одиноке ваше средство, що веде до цієї цілі-ваша мовчанка

В польській тюрмі.

(Спомини одного із Тринацятьох).

2. Провокатор.

Я хотів саме покликати ключника та зажадати сінника, коли відчинилися двері й до келії впустили якогось добродія.

Ані це, що мені дали «одиночку», ані поява цього добродія не дивували мене тоді зовсім. Цеж було таке зрозуміле! Інші келії мабуть переповнені й тому цього гостя дали до моєї одиночки.

Як з початку був я вдоволений з цього, що в келії сиджу одинцем, так вже після кількох годин надійла мені така самотність. Мої думки, що кружляли безнастанно довкола одної теми почали мене мучити та ба й непокоїти й тому радо позитав я появу нового товарища недолі. Він розка-

зав мені, що є емігрантом з Росії (говорив троха й по українськи), живе у Львові та понав на Яковича за гру в карти. Опісля балакали ми про долю емігрантів у Польщі, при чому мій новий знайомий затрогнув його власні ділові та хатні турботи й згодом перейшов на справу атентату, звязуючи мій арешт з цєю подією. Я свідомий положення та наслідків всякої на цю тему балачки, відповів йому, що не знаю за що мене «посадили», тимбільше, що досі не переслухали мене ні разу. При тому добавив я, що про справу атентату не маю поняття, поза відомостями з часописів, бо довгий час не був я у Львові. На цьому ми перервали нашу розмову.

Тримайте язик за зубами, а не попадете в тюрму.

діяльність. Це однак не значить, що ми над засудом невинних людей перейдемо до порядку дня! Противно, як це ми вже раз сказали, зробимо все, що буде в наших силах, щоби їх ратувати! В цьому напрямі ми вже розпочали акцію і сподіємося,

Голоси Американо-американської преси про смертний засуд польським судом над Атаманчуком і Вербицьким.

Засуд смерті над Атаманчуком і Вербицьким відбився широким відгомном в чужосторонній пресі, як також в українській пресі за океаном. Так американські, як і канадські наші органи (за влітком комуністичних або комуністичних) розвинули вже широку агітацію в користь невинно засуджених, яка ще більше скріпилася відповідними письмами проводу Української Військової Організації.

«**Канадський фармер**» з 28. березня пише між иншим:

«Управа Української Стрілецької Громади скликала 21. ц. м. до читальні Просвіти представників всіх українських товариств у Вінніпегу і околицях на нараду. По короткій дискусії приступлено до вибору ексекютиви для переведення цілої акції ратування Атаманчука та Вербицького. Заходами цієї ексекютиви устроєно масове віче в найбільшій українській салі в Вінніпегу. Винесено слідуючі резолюції, які вирішено відіслати до президента Польської Республіки Ігнаціо Мосьціцького: до начальника Й. Пілсудського, до міністра справедливості в Варшаві, до Ліги Націй в Женеві, до правительства в Оттаві, та до правительств всіх культурних держав світа:

«Ми горожане Канади Українського походження вражені вісткою про несправедливий і незаконний засуд смерті, виданий польським судом у Львові, дня 13. березня 6. р. на двох молодих українців, Василя Атаманчука й Івана Вербицького за недоказане їм вбивство куратора Собінського, одностайно підносимо протест перед цілим культурним світом, та в ім'я справедливості та гуманності домагаємося: 1) знесення засуду кари смерті на

що вона відібється голосним відгомном у широкому світі. Навіть можливо, що подамо назвиська дійсних виконавців, однак протвартість цього буде напевно більша, бо вона не обмежиться тільки на увільненню Атаманчука й Вербицького.

Василя Атаманчука та Івана Вербицького, 2) зарядження переведення нової розправи, як теж покликання до суду присяжних українців пропорційно до числа населення,

Подібні віча будуть устроювати українці по всій Канаді».

«**Український Голос**» Вінніпег, Ман. 28. березня о тій справі пише між иншим:

«Для Поляків війна з українцями може тепер виглядати на покінчену. Але для українців вона не є скінчена. Між українським народом і Польщею існує далі стан війни. Мира з Польщею український народ не знає».

В цьому ж самому числі є даліше відозва в якій говориться:

«Нашим обов'язком є представити культурному світові справу в правдивому світлі, здерти заслон, що закриває всі безправства над нами та апелювати в ім'я гуманності та справедливості до Ліги Націй і всіх культурних держав, щоб вони стали в обороні невинних. Висилаємо в справі присуду на смерть Василя Атаманчука та Івана Вербицького протест, а основу, на якій зродився останній процес, освітимо в окремому меморіалі».

«**Українська Стрілецька Громада**» В Вінніпегу на надзвичайних сходах дня 20. березня ц. р. ухвалила вислати протест на руки президента Польської Республіки Ігнаціо Мосьціцького такого змісту:

«Жадаємо знесення репресій та культурному полі, приміюваних польським урядом на занятих українських землях зглядом українського народу. Тимсамим жадаємо суспендування вироку смерті

на Василя Атаманчука та Івана Вербицького. Такіж телеграми шлемо до Ліги Націй і урядів всіх культурних держав».

«**Український Голос**» Вінніпег з 28. III. ц. р. містить так само, як «Канадський фармер» точний звіт з перебігу віча в Вінніпегу, та точний зміст телеграм висланих до президента Польської Республіки, до Ліги Націй та до правительств всіх культурних держав. Те саме подає також «**Канадський Українець**» з 28. III. 1928. р.

«**Америка**» в числі з 5 квітня подає, що:

«За почином „Стрілецької Громади“ в Філадельфії відбудеться 8. квітня надзвичайна нарада, яка запропонує проти засуду на смерть двох молодих українських студентів». В дальшій статті цього числа переповідає промову адвокатів з процесу 17-ох, а даліше пише:

«Ми справедливості від польських судів не дожидаємо в боротьбі за скинення окупації. Алеж не сміємо мовчати про польський розбій. Ми мусимо проти його протестувати. Нехай знає весь світ польську несправедливість, нехай знає, що польська влада не шанує навіть тих законів, які каже, що шанує, нехай світ знає, що Польща на Україні засуджує українських патріотів на смерть без доказів вини».

«**Український Голос**» Вінніпег з 4. IV, поміщує відозву Управи Стрілецької Громади, в якій каже:

«Засуд смерті на Атаманчука й Вербицького не є нічим иншим, як варварською звичкою варварських народів, що жили тому тисячу літ назад, які мстили смерть смертю невинних людей».

Українці в Канаді не можуть приглядатись спокійно, як польський кат вішатиме невинних братів і тому збираються піднести рішучий протест в тій справі і вислати його до Ліги Націй та до всіх правительств культурних держав і відкрити правду цілому світові. В кожній місцевості, де живуть Українці, повинно відбутись протестне віче, яке ухвалить відповідні резолюції. В кожній місцевості повинні бути зібрані сотки і тисячі підписів на меморіалі до Ліги Націй і до правительств культурних держав».

«**Народне Слово**» з 12. квітня пише:

«Самий папір, хоч на ньому написані острі і протестуючі слова, домагаючися справедливості, від катів ласки не випросить, ані не виборє. Треба ще чогось і до паперу. Ірландці, коли протестували проти Англії, то не лишень на самім папері, але і ділом. Убивав їх кат, то вони відтинали йому руки, спасаючись цим від смерті. Кричали але й робили».

І ми Українці берім примір з Ірландців. Скликуймо віча, протестуймо, ухвалуймо резолюції, містим їх в часописах, але не забуваймо про боевий фонд, який має зміцнити наш протест. Не забуваймо, що мусимо катови втяти руки, бо коли ні, то він нам відітне голову. Отже до паперового протесту долучім і протести зелізни!»

«**Свобода**» з 3. квітня в статті „даймо гідну відповідь“ пише:

«Українська Військова Організація хоче скомпромітувати перед цілим світом не тільки польський суд, але й миршаву, побудовану на нашій кривді й на злочинах поповнюваних над нашим народом польську займанщину. До участі в цій акції закликає й нас американських Українців, а ми певні, що еміграція наша гідно відізнається і запропонує проти польської культури, проти польського варварства і дасть свій цент на оборону невинно засуджених на смерть українських борців»

В слідуючій статті під заг. «В Польщі засудили невинних Українців на смерть» подає дослідно відозву Української Військової Організації з місяця березня 1928 р.

Рівночасно в ряді чисел „Свободи“ на першій сторінці поміщено товстим друком слідуючий заклик:

«До оборони невинно засуджених на смерть! Піднесім громадний протест проти польських знущань над нашим народом у старому краю та проти засуду на смерть двох невинних людей! Збираймо фонд на оборону невинно засуджених ляхів катями! Даймо матеріальну піддержку для тої цілі, щоби висвітлити перед світом варварство і злочинство ляхського окупанта. До того закликає весь загаль Об'єднання Українських Організацій в Америці!»

Найліпша метода зізнань : відмовити зізнань!

Я покликав ще раз ключника та зажадав синника. З цієї нагоди скористав також і мій панок та попросив ключника, щоб цей повів його до канцелярії, бо він голоден, потребує грошей і годинника. Ключник зразу начеб цього не чув, зачинив двері й оставив нас самих. За кілька хвилин однак повернув знов та випроводив мого гостя з келії. Це мене дещо занепокоїло. Я почав провірявати хід нашої балачки, зокремаж це все, що сказав я йому про себе. Це був підсвідомий, самооборонний відрив. Так як кліпкі замикаються самочинно тоді, коли очам грозить небезпека, так само зареагував на цей, нічим особливим незамітний випадок й мій інстинкт. Я відтворив собі образ нашої балачки й успокоївся, бо не найшов нічого такого що моглоб мені грозити небезпекою. Даліше прийшов до висновку, що такий дрібний випадок, як ось зараз мав місце, не дає мені ще ні підстави ні права підозрівати мого співтовариша.

Я все ще не знав, що це таке провокатор у тюрмі.

Небаром повернув мій москаль назад. Виглядав чогось дуже невдоволений і заявив мені, що вечером сподіється вийти на волю. В мені зродилося бажання, скористати з цієї нагоди та передати через нього вістку на «світ». Мої свояки не знали нічого про мій арешт й мені не доставало деяких річей, особливо теплого біля, бо в келії було дуже холодно а я, крім літнього плаща, не забрав зі собою нічого. І так, не зважаючи на пересторогу, що мені її диктував інстинкт та нехтуючи постанову бути обережним, піддався я хвилевим настроям. Такий недоречний духовий стан буває часто у в'язня, навіть у старих «практиків» і нераз є причиною дуже нерозумних поступків, що шкодять не тільки самому в'язневі, але також і другим особам. Зрозуміти цей духовий стан може лиш цей, хто сам сидів у тюрмі. Зберегти від його

Як найменше говорити а як найбільше слухати, засада добра для всіх, та обов'язкова для члена У. В. О.

наслідків зможе кожний, хто послухає цієї ради: паперу ні олівця не бери до рук так довго, дони сидиш на поліції».

Передача листка (в якому не було зрештою нічого иншого, лиш повідомлення про арешт і прохання о тепле біля) осмілила москаля, звернути балачку знов на тему заговору, чи атентату. Він взяв це мабуть за вияв певного довіря й надіявся дізнатися все таки дещо більше. Робив він це впрочім доволі зручно й обережно так, що голі було завважити в його запитках якунебудь скриту ціль. Це більше подавало на звичайну людську цікавість. Коли од аче його зусилля не дали бажаного вислуду, став мій панок виявляти невдоволення. І не дивно. Це був вже пізний вечір і нічку прийдеться йому мабуть переспати в холоді, на голих досках без усякої вигоди, і це все через... «дурні карти». Перспектива не дуже то приємна...

І мій москаль взявся на спосіб. Нараз почув,

що дуже хорий. Кличе ключника та домагається лікаря. Замість лікаря привів ключник інспектора в'язниці. «З пана кепські чоловік» виривається інспекторові невдоволеному із такого співробітника яким виявився москаль».

Шойно це невдоволення інспектора розяснило мені дорешти ролю мого «співтовариша» та виправдало моє неясне предчуття. Це був собі звичайний «гембус», як називають поліційного провокатора

Є дві категорії поліційних провокаторів. Одні з них служать поліції добровільно і постійно за гроші; другі, це принагідні «співробітники», що рекрутуються зпоміж самих арештантів; це звичайно дрібні злочинці («фрасри»), що їм поліція відплачує за «прислуги» далекойдучою поблажливістю. Рука руку мие! Гарні «струже безпеченьства»!

З цим другим типом провокатора довелося мені стрінутися зараз таки на другий день мого побуту в поліційних арештах.

В числі з 3-го квітня поміщує статтю з підпольного органу У. В. О. «Сурма» під заголовком: «Польським теперішнім можновладцям в альбом». В органі **Америка** з 12. квітня поміщений заклик Стрілецької Громади в справі збірки грошей на

оборону невинно засуджених, при чому згадується, що акція буде спільно поведена зі Стрілецькою Громадою в Канаді.

„Український Голос“ з 11. квітня містить відозву Української Військової Організації.

Українці-громадяне Вільної Американської землі!

Наш зазив у справі засуду польським судом двох зовсім невинних людей, Василя Атаманчука й Івана Вербицького, стрінувся з Вашою прихильністю й одобренням. Ваша преса приносить нам відомості про масові віча, що Ви їх уладжуєте та про протести, які підносите перед міжнародними чинниками проти морду, що його dokonує ляхська юстиція й врешті про збірки на фонд оборони.

Ви, вільні громадяне, зрозуміли, що лише Ви можете й повинні здобутися на гримкий протест, що відібеться широким відгомном у цілому світі проти безправств і злочинів, dokonуваних над поневоленим народом. Ви зрозуміли Вашу повинність супроти української нації, бо знаєте, що наша суспільність у краю має уста закнеблвані й руки звязані ляхським наїздником. Ви рівнож зрозуміли, що акція, яку розпочинаєте, не сміє обмежуватися на словах, але що побіч слів мають йти діла.

Українська Військова Організація, що рішила неопустити до виконання засуду над невинними особами та здерти перед культурним світом заслану, що нею прикриває свої злочини ляхський наїздник стежить з увагою за розвитком Вашої акції. Бо кожна Ваша чинність, чи то буде віче,

чи телеграма з протестом, чи стаття в українській або чужій пресі, складається на моральну підпору, якої нам, людям підземелля, треба в акції, що її ми розпочали. Бо кожний Ваш сотик збільшує матеріальну допомогу, яка нам необхідна й тим самим збільшує можливість ратування невинно засуджених на смерть жертв божевілья ляхських судів. Бо від величини моральної та матеріальної помочи, яку дасть розпочата Вами акція, залежатиме реалізація та розмір акції, що її намітила Українська Військова Організація.

Перед нами й перед Вами ще дуже багато праці. Ми мусимо її виконати, бо це питання чести української нації, за яку постояти маєте святу повинність Ви, вільні американські громадяне й ми, люди підземелля, Українська Військова Організація.

Сповнім свій обов'язок, щоб грядучі покоління не соромилися за нас, що ми не змігли обстоювати найпримитивніших прав нашого поневоленого народу.

Шлемо Вам бажання як найкращих успіхів у Вашій праці!

Команда

Української Військової Організації.

Львів, травень 1928-ого року.

Finita la comedia!

У Львові мав місце новий політичний процес, тим разом проти 15-ох гімназійних учеників, обвинувачених в приналежності до революційної «організації» і в «революційній» акції, яка зводилася до цього, що підрізали вони кілька телеграфічних стовпів.

Цей процес, якого героями є молоденькі хлопці, що ще плачуть і мліють на розправі, дав нагоду цілій укр. суспільності голосно напитувати невідвільну роботу одиниць, що являються його дійсними аранжерами. Назвавши себе ЗУНРО, ця «організація» киричників, не маючи найменшого морального кредиту, ні в рядах революціонерів, ні громадянства взагалі, щоб замаркувати якоесь своє існування, побаламутила деяких... дітей, щоб коптом їх молодого, ідейного запалу збити капітал. Граючи на патріотичних почуваннях молодих хлоп-

ців, захопивши молоді, безкритичні уми відозвама, які оборона та ціла наша преса скваліфікувала як «штубацькі» й «божевільні», спровокували вони запалених та нерозважних дітей до вчинків, що тільки можуть дискредитувати цілий нац. революційний рух.

«Хто хоче пошкодити революційному рухові, нехай поручає такі саботажі» — говорив один із оборонців. «Недобрий був той, що в душі тих молодих хлопців входив з такими ідіотичними відозвама» казав другий оборонець. Ці слова оборонці не зверталися до польських судів; їх устами промалювала ціла українська суспільність, видаючи свій осуд над кількома самозванцями, що безкарно зарували між нею.

Навіть і діти, вправді запізні, пізналися з ким мали діло що було видно зі способу їх об-

Пишіть як найменше листів на волі, зовсім не пишіть у тюрмі! Не один у своїх листах і „Грипсах“ виписав собі довгі літа тюрми.

роня та з тих заяв, що вони зложили в часі процесу.

Коли звертаємо увагу на цей процес, то не тому, щоб кидати камінням на молодих хлопців, учасників процесу, що являлися тільки жертвами; але тому, що цей процес, крім цього, що був здемакованням кириничої та невідвільної «праці» дотичної організації, що являлася spiritus movens цілої імпрези, — був компромітацією революційної думки і чину взагалі. Підносимо це публично й питаємо як найостріїше тимбільше, що ляхи, знаючи про моральний ефект цього скандального процесу, свідомо, хоч вповні безуспішно, старалися вилести в нього і ім'я У. В. О. — Нічого спільного не маємо та не можемо мати ні з процесом, ні з такою «революційною» роботою, що він її виказав, ні з виступаючою там «організацією», яка існує тільки на те, щоб вести провокаційну діяльність

серед нашого громадянства по вказівкам одного із наших національних ворогів.

Комедія закінчилася врешті! Лишиться отже знова сама тільки газета (Укр. Революціонер) з її редакторами, що позаосмотрювали себе в большевицькі паншпорти, щоб на випадок, коли їм стане за горячо, вивтікати до хлібодавців в Москву, залишаючи жертви їх експериментів на поталу ляхським катам. Наклепи цієї газетки на У. В. О., що є головною ціллю її існування, ми доси збували мовчанкою і на будуче здержимося від всяких вияшень, бо укр. громадянство й без наших вияшень (передовсім по згаданім процесі) знає, з ким має діло. Тимбільше не дамо себе спровокувати до смішних і понижуючих нас дискусій і полеміки з тими, що на це тільки й чекають. Впрочім і так finita la comedia!!

У безконечній черзі..

Немає майже дня, щобі часописи не принесли вістки про арешти, труси й врешті про нові політичні процеси. Можна сміло ствердити, що більшу частину всіх великих процесів творять політичні процеси. Вістря у всіх цих політичних процесах звертається в першу чергу проти Українців, потім Білорусинів, й врешті проти комуністів усіх національностей.

Рік 1928. від самого початку стоїть під знаком великих політичних процесів. Ще в часі тривання процесу проти 17-ох Українців у Львові, мав місце в Чорткові процес проти Близнюка і тов., обвинувачених в розвідці на користь совітів. Процес відбувався при замкненні дверей і тому деталі не подані до публичного вимога. Суд виніс як звичайно драконський присуд: 4 особи засуджено по 5 літ в'язниці, 2 по 4 роки, 2 по 3 роки, 2 по 2 роки тяжкої в'язниці.

Щойно покінчився у Львові процес 17-ох і в часі, коли ще тривав монструальний процес проти членів Білоруської Громади у Вильні, як у Білімстоці начався новий подібний процес проти 139-ох Білорусинів, обвинувачених у приналежності до комуністичної партії Західної Білорусі. Ціла хмара агентів, провокаторів та підкуплених свідків мають бути доказовим матеріалом проти підсудних. І не улягає найменшому сумнівові, що, при практиці польського судівництва, процес цей покінчиться драконськими карами для підсудних.

Між процесом у Вильні й процесом у Білімстоці заходить певна схожість. І тут і там польська преса заревіла в один голос про саботажі, niebezpieczeństwo dla całości państwa і т. д. Дійсно мусить Польща тріщати в своїх основах, коли хапається таких драконських способів, як довголітня слідча тюрма та довголітній засуд для своїх полі-

тичних противників, членів поневолених нею народів.

На одну обставину в останньо згаданому процесі повинні звернути увагу наші члени: із зізнань доказових свідків виходить, що один переловлений лист з інструкціями та поданням клічки дав ляхській поліції нитку в руки, за якою йдучи, вварентувала вона сотки людей у Виленщині.

Не скінчився ще цей процес, коли у Львові відбувся процес проти 15-ох укр. гімназистів. Про нього пишемо на іншому місці.

В квітні застав вирок апеляційного суду в Любліні проти 22-ох членів К. П. З. У. З підсудних одного засуджено на 6 літ, 3-ох по 4, двох по 5, а вісьмох по 1 році тяжкої тюрми.

І так у безконечній черзі... Про менші процеси як і про арешти, якими заповнені цілі стовпці моденої преси, навіть не згадуємо. Не згадуємо й про цілу низку процесів, що відбудуться в майбутньому. І буде їх багато, коли візьмемо під увагу, що — спираючися хочби на заяву польського віцеміністра «справедливості» Цара — в польських тюрмах знаходиться під сучасний мент більше, ніж 2.000 політичних в'язнів. Хоч це й так ще далеко до правдивої суми!

По довірчаним відомостям случилася Пільсудському неприємна пригода: частинний параліж змусив його шукати прибіжника замість в Бельведері, — в шпиталі. І не міг навіть особисто повитати афганістанського короля. Преса подала тільки вістку про його часову недиспозицію. По останнім звітним, має він виїхати за границю, для лікування. Чи не карає його Немець за ці величезні кривди та переслідування Українців, за які в першу чергу він поносить відповідальність.

І в тюрмі, стіни мають уха. І в тюрмі, ви оточені провонаторами. Не звірюйтеся тому, ні перед приятелями, ні перед іншими особами!

Хроніка.

У квітні арештовано у Львові студ. Петра Сайкевича, якого імя приходило ще на процесі проти 17-ох. Польська преса, як савіди «добре поінформована» (цим разом польською поліцією) подає дійсно ревелюційну вістку, яка була правдивою несподіванкою для Редакції «СУРМИ», саме, що Сайкевич був... начальним редактором «СУРМИ»! Виходить з цього, що або ми є так страшно законспірована організація, що доперва після одного року видавання органу довідуємося й це зовсім рідково, хто є нашим начальним редактором, з огляду (що нас дуже занепокоїло!) що маємо аж двох начальних редакторів (тільки щось тут з конспірацією не дуже то добре, коли довідуємося про це від... польської поліції?) або, що є більш правдоподібне, що польська поліція трафила, як звичайно, кулею в пліт.

На всякий випадок, на підставі наших інформацій, які походять з певнішого джерела, ніж польська (зокремаж львівська) поліція, запевняємо всіх, кому на цьому залежить, що всі члени Редакції «СУРМИ» включно з начальним редактором, тішаться добрим здоров'ям а то здається тому, що не довелось їм в останньому часі відвідати, знакомих впрочім з давніших часів, мурів Бригідок чи Баторія!

Звіdomлення.

У звязку з процесом в Чорткові проти 11-ох Українців, (Близнюк і тов.) як рівнож і в Тернополі, де в одному й другому випадкові закидується підсудним шпіонажу в користь — раз сов'єтської влади — другий раз, в користь німецького генерального штабу, вмшувала залюбки польська преса — й за нею безкритично деякі українські часописи (як прим. «Діло»), імя Української Військової Організації.

З огляду на це, що поширювані польською пресою свідомо брехливі відомости мали й мають за ціль оплюгавити імя Української Військової Організації в очах української суспільности, стверджує отсим Українська Військова Організація рішуче, що ні з одним ні з другим процесом не мала й не має нічого спільного.

Оповістка.

На босвий і пресовий фонд зложили жертви слідує:

Принадна — — —	зл. п.	0,50
Синьобородий — — —		1,50
Блінда — — —		1,—
Граф — — —		1,—
Гурток сім — — —		2,50
Старий кавалер — — —		20,—
Сич — — —		2,—
Шкраб — — —		2,—
Білей — — —		1,—
Сала — — —		0,50
П. П. — — —	і амер. дол. 1,	1,50
Яворська — — —		2,—
Бонча — — —		2,—
Х. У. — — —		2,—
Наталія Більська — — —		1,—
Олена Володимирець — — —		1,—
Чайка — — —		2,—
Вона — — —		5,—
Оксана — — —		1,—
Ганка — — —		1,—
Ярославка — — —		1,—
Фіга — — —		20,—
Инж. — — —		5,—
В. — — —		3,—
«Д» — — —		30,—
«А» — — —		20,—
Батько — — —		0,50
Тато — — —		5,—
І. Г. — — —		1,—
Вишня — — —		2,—
Трикутник — — —		1,—
Сусід — — —		0,50
Жовчий дім — — —		1,—
Цифра — — —		2,—
Баранчик — — —		2,—
Підойма — — —		0,50
Льотос — — —		8,—
Високий паркан — — —		1,—
Юсоо. — — —		52,30
О. — — —		0,77
Сфінек — — —		12,—
Ярослав і Ірина Непокірни замість дарунку на імя нини Мами — — —		15,—
Хлопчик з Бродів — — —		25,—
Тов. Н. — — —		8,—
Тов. В. — — —		4,—

Разом — зл. п. 271,07 і амер. дол. 1.

В ираю проситьс'я складати на „Політичних Вязнів“
Адміністрація.

Ціна прим. 30 сот.

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

1928

ТРАВЕНЬ

1928

У. В. О. а орієнтації на Польщу й Москву.

Українська Військова Організація не хоче замикати себе й своєї діяльності в вузьких рамках революційних гуртів. Як організація, що поставила собі за завдання пропагувати загально-національний зрив українського народу проти займанців і, як організація, що переводить конкретну підготовку цього зриву на західних українських землях, йде й мусить йти всіми шарами народу й середних поширювати свої ідеї. Для неї не можуть бути об'єктивними настрої мас, бо саме від цих настроїв залежить, як широкі маси ставитися будуть до займанця взагалі, зокремаж в рішачій хвилі. Від цього знова залежатиме, чи стремління У. В. О. увінчаються в оконечному висліді успіхами, чи ні.

Українська Військова Організація буде тому впливати на настрої народних мас та ширити дух активізму й непримиримости супроти займанця. Тому, в своїй так пропагандивній, як теж конкретній, підготовчій діяльності до загального зриву, Українська Військова Організація буде й на далі виступати як найрішучіше проти всього, що цей дух боротьби й видержливости моглоб захитати. До таких надзвичайно небезпечних проявів, так для революційних настроїв взагалі, як для підготовки зриву зокрема, зараховує Українська Військова Організація, нічим неоправдані, надії й орієнтації на чужу допомогу. Хочемо тому децю розглянути вагіть цих всіх надій, комбінацій і орієнтацій, що вже від довгих літ є в нас модним. Їх вплив помітний навіть серед нашої заокеанської еміграції, якої завданням, силою вже цієї ролі, яку відгравали заокеанські еміграції кожного поневоленого народу, є стояти непохитно на сторожі найвищих ідеалів нації.

В нашій громадянстві існує кілька таборів, з яких один творять ці, що орієнтуються на Польщу Пільсудського й ждуть від неї, що вона для «гарних очей» Українців піде зі своїми військами проти большевиків, під прапором визволення Українців зпід большевицького чобота, знищить большевиків і принесе, як дар українському народові, Українську Державність над Дніпром. У своїй глибокій вірі в щирість, що більше, серйозність польських замислів і в силу Польщі, провести це завдання, забувають ці люди на західно-українській землі й твердять, що не можна прецінь за Монастирська, чи Куликів начинати сварку з Поляками тоді, коли Пільсудський береться за завдання відновити «сильної Української Держави». Є між цими людьми навіть хитруни, що вправді дуже тихо, щоб, Боже борони, не почув який Поляк, твердять,

що, коли при допомозі Польщі, стануть вони сильною ногою на території України, коли вже буде Українська Державність й вони самі будуть мати в ній владу, то тоді визволення західних земель, буде тільки питанням дуже короткого часу. Забувають мабуть при цьому хитруни, що мають вони до діла з далеко від них більшим хитруном, Пільсудським, який не в тім битий і дуже добре знає, чого він хоче з цілою зграєю його легунів, вихованців другого відділу генштабу, в яких в кров і кість всалася провокація. Їх переліцитувати в хитрощах, нашим хитрунам, буде мабуть важко.

Бо на ділі Польща і Пільсудський ніякої Української Державности не хочуть, що більше в інтересі Польщі є й буде, не допустити до ліквідації большевицького режиму на Сході, бо тільки, як довго там ще існує большевицька влада, так довго може Польща бавитися у великодержавну політику, видурювати для себе кредити й грати роллю жандарма, оборонця заходу перед сходом.

Пільсудський, знає добре, що тільки Україна може розвалити Польщу, і, як добрий політик шукає він собі саме Українців, що допомоглиб йому, здержати цей природний розвій подій. В 1920 р. думав ще Пільсудський, здійснити, й це при допомозі деяких українських кол, стару ягайлонську ідею «Польські од моржа до моржа». Після оумних досвідів, він одначе це закинув і сьогодні мріє він, що найбільше, про захоплення для Польщі ще деяких територій Поділля й Волині та прилучення їх до Польщі, щоб в цей опосіб дійти в посідання цукроварних теренів, які далиб йому змогу, балансувати польський державний бюджет.

Є натомість божевілья думати, що йому зараз залежить, справа, хоч би навіть, буферної української держави. І коли, на випадок большевицько-польського конфлікту, він навіть рішиться творити українські частини, модерних яничар, то зовсім певно зрадить їх ще в більше ганебний спосіб, як мало це місце в 1921. р.

Впрочім, коли дійсно судьба й майбутність Української Нації так глибоко залягла в душу Пільсудського та його легіонерів, то відбудову Української Державности повинніб вони зачати від цього, що вже лежить у їх спромозі. Що ж однак ми бачимо на наших західних землях? — Чобіт польського воєнка, жандарма, поліцай й урядовця що раз сильніше придумує Українців. Нищиться школу, унеможливується економічне піднесення, що більше, заборонюється навіть назву «український». Все це факти, яких глядачами є всі ці панове,

Не дерніть у себе дома ніяких річей, ні документів, чи записок, що можуть доназувати вашу приналежність до У. В. О.

Видає пропагандивний Відділ Української Військової Організації
Редагує Редакційна Колегія.

легкою справою при настороженні митних і поліційних установ.

Всеж знайшовся чоловік, що його винахідницькі здібности й відвага переборала всі труднощі. Він звався Конні Ціллякус. На початку правник, урядовець і господар, він присвятив себе пізніше літературній праці й обіздив, шукаючи пригод або нових підприємств, цілий світ. Радикальний революціонер з переконання, живий у своїй фантазії й темпераменті, однаково рішучий і відважний по своїй волі й силі та витривалості, він був немов уроджений на провідника, більш-чи-менш, авантюристичних і небезпечних підприємств, що виринали в зв'язку з поборенням політики Бобрікова. Ціллякус вславився вже під час виготовлення двох великих петицій до царя.

Тепер він перебрав не тільки технічний бік виготовлення підпольної пропагандної літератури в Штокгольмі, але також перевезення її до Фінляндії. Засоби й шляхи, якими приходилося для цього послуговуватися, вимагали незвичайних здібностей, сміливості й хитрості. Спеціально для цього придбано й збудовано парусники (вітрильняки), на яких Ціллякус, що визнавався в лабіринті фінських прибережних скель, як у себе в хаті, зробив безчисленні поїздки між Швецією й Фінляндією. Все й все треба було вигадувати нові хитронії, знаходити інші непроїзди дороги й використовувати темноту, туман і бурю, щоб не потрапити в

засідку митних і жандармських зороблів, що гостро пильнували Ціллякуса. Все приходилося вишукувати нові пристани й захищені місця, звідки можна було, за допомогою добровільних, наперед закликаних співробітників, розсилати нелегальну літературу. Подивугідним є це, що протягом п'яти років, до листопада 1905-ого р., коли пачкування втратило вже своє значіння, далось перевезти до краю із надзвичайною точністю не тільки друковані в Штокгольмі періодичні часописи, але також велику кількість (часто сотки центнарів) нелегальної літератури та інших пропагандивних матеріалів. Ні разу, найменший навіть транспорт не потрапив до рук переслідників! Найтяжче приходилося в зимі, коли лід унеможлилював поїздки на парусниках. Тоді приходилося вигадувати неймовірні способи, щоб літературу таки доставити до Фінляндії. У кониках з цвітами, в бочках з овочами, у хлібі та ріжного роду печеному тісті, а один раз кілька тисяч томів у зручно владженому транспорті дошок. Більш усього приходилося послуговуватися спеціальними валізами, з якими туристи робили по кільканадцять подорожей між Фінляндією й Штокгольмом. Особливо визначилася молоді, відважні й безжурні жінки. Ці пачкарі сповнили велику патріотичну місію. Без їх роботи, велика частина населення не тільки булаб лишалася неосвідомленою щодо найважливіших національних питань, але також булаб попала в зневіру слабодушність.

Найліпша метода зізнань і відмовити зізнань!

Звіdomлення.

В місяці травні ц. р. подали ми окремими письмами до відома ріжних українських організацій в Америці адресу, для пересилки грошових збірок на фонд оборони невинно засуджених. На цьому місці, овірюємо цю адресу й додаємо, що всі наші письма, попри печатку, будуть скріплені власноручним підписом особи, назвиско якої ми подали в адресі. Щоб оминати проволочку в пересилці грошей та можливі непорозуміння відносно їх призначення, просимо вислати грошеві збірки тільки на цю одну, подану в міс. травні, адресу. На цю саму адресу просимо рівнож слати всі письма й запити, на які Українська Військова Організація даватиме радо відповіді.

КОР'АНДА

Української Військової Організації.

Львів, в червні 1928. р.

Хроніка.

— В першій половині місяця травня розв'язано п'ять клас української гімназії в Станіславові за кару, що ученики цих клас не хотіли брати участі в польських шопках з приводу свята 3-ого мая. Постава наших гімназистів повинна стрінутися із загальним одобренням, бо українська молодь, оскільки в неї є любов до своєї Батьківщини та оскільки в неї жива пам'ять про цих героїв, що своєю кров пролили в обороні рідної землі перед

ляцькою навалою, то вона не повинна й не має брати участі в польських патріотичних святах, та інших державних шопках, що возвеличують польську займанщину й є наругою над визвольницькими змаганнями українського народу. На п'ятому становинці станув учительський збір української гімназії, що вирішив закрити згадані класи. Мотивів їх вчинку не важко відгадати: рабство й трусливість! Це педагогі, що мають виховувати молодь та стати її характер!

Однак не краю ролі відіграли батьки, які з боязни перед утратою шкільного року, що грозила їх синам, слали до польських властей листи, що понижували національну честь.

Чи так низько впало вже наше старше громадянство?

— Польський сойм підготовляє амністийний закон. Як це звичайно в Поляків водиться, він, як чергова «благодать» для поневолених народів під польською займанщиною, обрахований лише на ефект закордоном. Практичні його користи для в'язнів ніякі, бо їх можна звести до змісту відомої російської пісні: «мертвим свобода а живим арешт».

— Після великих спорів в К. П. З. У. як також у Сельробі відносно питання, чи йти із Шумськістами, чи здатися на ласку й неласку Кагановича, сельробівці, перед аргументом червоного червінця, що взяв верх над певними моральними сумнівами, таки зробили «прийдіте, поклонітеся» червоній Москві. Цей поклін виявився збільшенням нападами сельробівців на український національний рух.

В краю просить ся сілдатити на „Політичний В'язні“
Адміністрація.

[Ціна прим. 30 сот.]

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

1928

ЧЕРВЕНЬ—ЛИПЕНЬ

1928

Угодовщина а У. В. О.

Ми вже зясували небезпеку, яка грозить українському народові, зокремаж його підготовці до революційного зриву проти займанців з боку цих кол нашого громадянства, що стараються ширити т. зв. орієнтації будь на Варшаву, будь на Москву.

Тепер хочемо точніше розглянути ще один прояв, що вносить деморалізацію серед громадянства Західно-українських Земель і не дозволяє, чи перешкоджує пільовій праці й підготовці цієї частини українського народу до остаточної розправи із польським наїздником. Є це т. зв. угодовщина. На Західно-українських Землях, зокремаж в Галичині має вже вона свою традицію. Початків її треба шукати ще в політиці наших послів до австрійського парламенту й галицького сойму, зокремаж в політиці нашої парламентарної репрезентації під час листопадових подій 1918-ого року, коли то, при повній наявності розвалу Австрії, наші послі не надіялися, що небижка Австрія прийде Українцям в допомогу.

І коли в цьому часі, події не перекоталися понад наші голови й коли ми всетаки створили армію, що майже цілий рік здержувала геройськими зусиллями Мазурів і Галерчиків перед заняттям української території, коли нам вдалося, не зважаючи на остаточну невдачу, вивести із цієї боротьби державну традицію, то завдячувати це треба не нашим старим, випробуваним парламентарістам, а горетні молодих наших героїв, що не зважаючи на поради цих батьків народу, поставили їх і ціле наше громадянство перед доконаний факт, перед заняття Львова мінімальними українськими військовими частинами й цю на ратуші столиці Галицької України застромили в пам'ятний, листопадовий ранок, блакитно-жовтий прапор.

Під час самих визвольних змагань, ці представники традиційної в нас угодовщини, ці недовіркі й раби по своїй психіці, замовкли й без віри в глибині своєї душі, в успіх боротьби, ждали цієї хвили, коли то вони знов вийдуть наверх і знов стануть заслуженими батьками народу. Іх вина, що ми не всім організувати нашої визвольної боротьби так, щоб вона увінчалася успіхом. Поза Австрією, Віднем і австрійським царем, вони не бачили світа.

Після невдачі наших змагань, одні із них почали дурити наше громадянство всякими надіями на допомогу ослабленої антанті й опісля, коли це не помогло, на допомогу большевиків, а другі почали пропагувати в краю зогиджену й у своїй ос-

нові зовсім абурдну-політичну концепцію, угоди з Поляками.

Ми робилиб кривду всім угодовцям, колиб ми їх всіх зрівнювали. Між нашими угодовцями є теж ріжні категорії. Найпідліці із них це ці, що заплачені Поляками. Без ніяких ідейних імпульсів і без внутрішнього переконання пішли до Поляків на службу й по їх наказам, виконували й виконують свою ефіяльтову роботу як н. пр. неславної пам'яті Твердохліб, Яцків, Ільків і зараз цілий т. зв. селянський союз.

Ми їх п'ятували й п'ятуємо як зрадників та нищили й будемо їх нищити далі.

Є одначе в нас угодовці й другого поколю, що, будь із переконання диктованого рабською психікою, будь із чисто тактичних зглядів вірять, що угода Українців з Поляками є можлива та що вона є для нас необхідна. Виходять вони звсіди із цього założення, що українському народові треба певної передпшки, що український нарід економічно знищений і до ніякої революційної акції він тепер нездібний і що зприводу цього Українці мусять шукати порозуміння з Поляками й їх урядом на цій основі дістати більше можливостей для свого існування й розвитку. Тому вони нерадо дивляться на всякі більш активні спротиви Українців проти польських надужит і лайдацтв, бо ці спротиви загострюють тільки положення и нищать це піддожа, на якому можна було начати акцію примирення. Забувають вони при цьому, що Поляки, зокремаж теперішні польські потентати, не дурні й знають дуже точно психіку поневоленого народу. Забувають вони, що Поляки свідомі цього, що, коли хто завадить Польщу, то тільки Українці. Даліше забувають вони, що Поляки, зокремаж Пілсудський, здає собі точно справу із цього, що українського народу на західних землях не зможе він вдоволити ніякими концесіями, тим більше, після наших визвольних змагань, при наявнім розвитку національної свідомості й державної думки на Великій Україні, що кожна концесія будуть Українці використовувати проти цих самих Поляків і що гарантія існування Польщі лежить не в давній концесії українському народові, а навпаки, в здержуванні розвитку його природних сил. Саме цим треба пояснити, що всі дотеперішні спроби роблені деякими угодовцями кінчилися завжди неуспіхами. Пілсудський, до якого деякі з угодовців молилися й надіялися основної зміни відношення Польщі до Українців, не тільки що не рушив пальцем для направи відносин, але за цією системою, що позриво

Тримайте язик за зубами, а не попадете в тюрму.

Видає пропагандивний Відділ Української Військової Організації
Редагус Редмційна Колегія.

ворог старатися знищити нас, як націю». В цьому числі є стаття про наради укр. ситезенського демократичного клубу в Брукліні, Н. Й. з 10. V., на якій рішено скликати 30. V. велике віче в Брукліні. В ч. 117 з 21. V. є звіт з віча в Детройт, Миш, з 6. V. на якому зібрано дол. 134.55 та вислано резолюції до секр. Келлога та Ліги Націй. В ч. 118 є відозва У. В. О. з травня а даліше повідомлення про віче в Трентон, Н. Дж. що відбудеться 27. V. та звіт з віча у Вунсанет, Р. Ай. з 6. V., якому прозодив та виголосив реферат архієпископ Теодорович; резолюції вислано до Ліги Націй та до одного зі сенаторів стейту. В ч. 119, є звіт з віча в Пасейні, Н. Дж. з 13. V. яке вислало телеграми до Ліги Націй, секр. Келлога, польського амбасадора у Вашингтоні та укр. соймового клубу у Варшаві, В ч. 120, є звіт з віча в Обурні, Н. Й. з 13. V., яке вислало телеграми до департаменту стейту у Вашингтоні, Ліги Націй та польського уряду; врешті є повідомлення про віче в Янгстау, Ог. заповіджене на 27. V. В ч. 121 є повідомлення, про віче в Брукліні, Н. Й., що відбудеться 30. V. В ч. 123, є повідомлення, що Чорноморська Січ в Нью-Йорку збрала на фонд оборони дол. 105.85, а в ч. 124 збірки на мітингу 167. відд. У. Н. С. в Толідо, О. та 259. відд. У. Н. С. в Савт Сайд, Шинаго, Ілл.

«Нанадійський Українець» з 30. V. подає звіт в Торонто, Онт. з 13. V. де зібрано дол. 115. «Свобода» з 31. V. подає звіт з віча в Дітройт з 6. V. та звіт Комітету Оборони в Вунсанет, де подано, що на вислані вічем телеграми прийшла відповідь від американського сенату. Даліше є виказ жертв на дол. 140.— В ч. 127, є звіт з віча в Дітройт, Миш, з 13. V. яке вислало резолюції до Ліги Націй та збрало дол. 144.55. В ч. 128, є звіт з віча в Сейнт Клер, Па. з 37. V. яке вислало протести до Ліги Націй, секр. Келлога та польського конзуля у Вашингтоні.

«Америна» з 5. VI. оголошує листа п. Й. Голубця з Дона, Саск. в справі акції оборони невинно засуджених.

«Нанадійський Українець» містить лист п. М. Лучковича, укр. посла до домініяльного парламенту, в якому подані його інтерпеляція в справі васуду Атаманчука і Вербицького до премера Канади і одержані відповіді, та лист до Равл Дандюрана Л. Л. Д., К. С. канадійського представника до Ліги Націй і відповідь останнього. Премер відповів: «Протести одержано від многих українських Товариств в Канаді і від поодиноких осіб українського походження, замешкалих в Канаді. Ці протести вказували на це, що докази в суді не були достаточні і справедливі, а також, що й ціла розправа не була законно переведена. Також в них говориться, що виготовлено відлік до найвисшого суду в Польщі по всім приписам права того краю. П. Дандюран відповів між иншими слідує: «Коли я по одержанню Вашого листа поїхав до Монтреалу, я інтервенював в польським конзуляті, де мене запевнено, що відлік в тій справі внесено до Найвисшого Трибуналу і що моя інтервенція в цій справі буде передана польському міністерству закордонних справ. Я думав, що буду мати нагоду стрінутись в червні з п. Залеським, польським міністром закордонних справ на зборах Ліги Націй і поінформувати його про огірчення, яке викликала повисша справа серед Українців Канади. На

заль сесія канад. сенату не дозволяє мені поїхати в червні на збори Ліги Націй. Буду там доперва з кінцем серпня».

«Америна» в ч. 64. подає відозву Бюро інформації і пропаганди у Філадельфії, що має координувати акцію оборони невинно засуджених, ведену місцевими комітетами, доставляючи їм потрібні матеріали. Даліше є повідомлення про віче в Нью-Йорку, призначене на 9. VI.

«Свобода» з 7. VI. подає звіт зі зборів з 26. V. у Шинаго Ілл. де вибрано комітет для улаження віча. В ч. 132 є повідомлення про віче в Майнерсвил, Па. на 10. VI. В ч. 133, є звіт з віча в Брукліні, Н. Й. з 30. V. де зібрано 48.80 дол. Крім того є там виказ збірок Січі в Клівленд, О. на 28. дол. та з віч в Детройт на 289. дол.

«Америна» в ч. 69. подає звіт з віча в Виліс Беррі, Па. з 3. VI. де промавіляли пп. Мирослав Січинський, Я. Чиж та Батюк. В ч. 68: є звіт з віча в Нью-Йорку з 16. V. де промавіляли: Др. Л. Цегельський та М. Січинський та зібрано дол. 277.— Врешті є тут стаття про інтерпеляції посла Лучковича.

«Народне слово» з 14. VI. пише про віче в Ембрідж, заповіджене на 24. VI. а в ч. 25. про віче в Шинаго, призначене на 24. VI. на якому будуть промавіляти Я. Чиж, один зі сенаторів та п-і Адамс.

«Народна Воля» з 21. VI. подає оголошення про віче в Шинаго.

Крім цього у всіх часописях є подавані викази жертводавців на фонд оборони невинно засуджених.

Всячина.

Походження слова «бойкот».

Скільки то разів не приходиться вживати цього слова а відай дуже мало людей знає його справжнє походження. Походить воно від імені англійського капітана Бойкота, управителя маєтків графа Ерна в графстві Мею, в Ірландії. В часах коли Ірландія змагалася за свою волю, зокремаж боронилася перед напливом англійських колоністів і управителів, що широко розсілися на прадідній ірландській землі, оснували вони «Земельну Лігу», якої завданням було ширити аграрний терор. За почином цієї Ліги не платили ірландські арендатори англійським поміщикам податків, вбивали їх і нищили їх маєтки. Англійські поміщики, чи їх управителі старалися в жорстокій і немилосерній спосіб відплачувати Ірландцям. Особливо жорстоко й немилосерно поведився супроти ірландських арендаторів і робітників згаданий капітан Бойкот так, що народ рішив не мати з ним ніякого діла; не йти на роботу до цих маєтків, де був управителем Бойкот, не продавати йому нічого й нічого в нього не купувати, словом, оминати його як прокаженого. Бойкотові не оставало нічого иншого, як забратися із цього місця. Згодом почали Ірландці «бойкотувати» й інших поміщиків і управителів так, що це слово пішло по світі й сьогодні вживається його скрізь на означення способу поступовання супроти немих і ворожих людей.

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

1928

СЕРПЕНЬ—ВЕРЕСЕНЬ

1928

Хто нам ворог?

Кілька разів вже старалися ми на сторінках нашого органу зясувати ці надзвичайні умовини, серед яких доводиться У. В. О. вести її працю. Здана тільки на свої власні сили й засоби, в безпастанній боротьбі, в день і в ночі, із польським займанцем, мусить вона бути дуже чуйна на всякого рода зазіхання, підступи й провокації її безпосереднього національного ворога: польської адміністраційної влади, польського війська й польського громадянства. Але не тільки в кожному полякові має У. В. О. ворога. Серед українського громадянства є теж багато таких, що на кожному кроці стараються ставити перепони У. В. О. в її діяльності.

В першу чергу приходять тут на увагу комуністи, що будьто по наказу московських большевиків, будьто через створені „ад нос“ і фінансовані групи (в таких випадках є для большевиків зовсім обоятною річчю, під якими влічками такі групи ведуть свою діяльність), старалися й ще сьогодні стараються розломити У. В. О. й обезславити її в очах українського громадянства. Для цієї цілі вживали й вживають вони ще досі різних способів; будьто, через підсланих ними людей, намагаються поширити роздор у нутрі самої організації, будьто, коли це їм не вдається, фінансованими ними газетними та поширюванням ріжного рода клевет, викликати серед українського громадянства неприхильні для У. В. О. настрої. В своїй зайлості проти У. В. О. пішли большевики так далеко, що використали вони були навіть факт викинення в 1925-ому році із У. В. О. кількох людей, щоб при їх помочі заложити другу «конкуренційну» організацію, мовляв, тому, що У. В. О. не сповняє своїх завдань та що в ній засіло багато «петлюрівців» і «польонофілів», яким не ходить о ліквідацію польської займанщини на Західно-Українських Землях а тільки о це, щоб набити свої кишені грішми й зажити розкішно.

Рік 1925, 1926, 1927, був періодом усиленої акції большевиків проти У. В. О., періодом найбільш нікчемних сплетень і клевет, поширюваних проти У. В. О. платними большевицькими агентами. Фінансовані большевиками рептильки, майже кожного місяця ливували зприводу остаточної заглади У. В. О. та голосили, що після ліквідації У. В. О. начнется на Західно-Українських Землях «справжня революційна робота».

Але надії большевиків ніяк не оправдали себе. У. В. О. переборола всі труднощі й своєю діяльністю доказала не тільки повну брехливість цих наклепів, але сирпнула на стільки, що ніякі провокації, з чийого боку вони не виходили, вже й

не страшні. Члени У. В. О. виказали настільки солідарности й моральної сили, що не пішли за облесливими словами й матеріальними користями, які обіцяли їм ці Юди Іскарйоти, що за большевицькі сребрянники задумали валити У. В. О.

А «конкуренційна організація» т. зв. ЗУНРО за час свого майже вже трьохлітнього існування, крім чисто руйниціної праці, не зміла зробити нічого позитивного. Навіть одиний її вчинок, що не звертався безпосередно проти У. В. О. і який мав на меті виказати на зовні «революційність» і «позитивну працю» цієї організації й цим способом закрити правдиву ціль її існування, і він є на це доказом. Маємо на думці недавній процес проти коломийських і станиславських гімназіястів. Молоді ідейні гімназіясти, збаламучені туманними й брехливими влічками цієї організації, послухали їх і пішли — підтинати телеграфічні стовпи. Ідейні імпульси цих молодих революціонерів ми цінімо, пятаємо натомість цих провідників, що не підготували як слід і то так технічно, як і революційно цих молодих хлопців, даючи їм доручення. Не диво отже, що ефект процесу приніс тільки необчислимі шкоди революційній думці взагалі, й революційній методі боротьби зокрема.

На основі свого восьмилітнього революційного досвіду стоїть У. В. О. зараз на стансвищі, що не часові ефекти й фашерверки, до того для ворога самі по собі зовсім нешкідливі, становити мають суть революційної праці, а навпаки, кожний революціонер мусить скупити всю свою енергію й всю свою волю для зорганізованя такої сили, що булаб морально й технічно спосібною до завдання займанщицькій владі такого удару, якого вислідом булоб, як вже не ліквідація займанця то принайменше визикання стану, що зближувавби нас до цієї нашої оконечної мети.

Тоді тільки є оправдані й мають змісл поодинокі, часові вчинки, передовсім такі, що приносять велику моральну, чи матеріальну шкоду ворогові; навіть і тоді, колиб в разі їх невдачі потерпіла й сама революційна організація; тоді має змісл і підтинання телеграфічних дротів, однак все це тільки під умовою, що вчинки ці не становлять самоціль і не є відірвані, а входять в рамки загального, обдуманого плану визвольної боротьби й не мають нічого спільного із самореклямою, руйництвом і службою ворогам України.

У. В. О. не є противна цьому, щоби на українських територіях крім неї творилися ще й інші революційні організації. Такі прояви вона у власному її інтересі, може тільки витати й з такими організаціями співпрацювати. У. В. О. едезче ви-

ступала й далі буде виступати проти зради життєвих інтересів українського народу, проти закладання організацій, які в першу чергу ставити будуть не позитивну діяльність, а руйнування всього досі придбаного, проти таких організацій, що не повстали самостійно на це, щоб працювати, а тільки на чужий приказ і за чужі гроші з метою вносити ще більший роздор вже й у так розсварене українське громадянство.

Для ведення революційної праці треба не тільки грошей, але також ідейності, високих моральних імпульсів, а що найважніше, в революційній організації мусить просвічувати чиста й безкорисна ідея визволення народу зпід чужого ярма: революційна організація не сміє стати нічим логічним, зокремаж не може робити промахів минулого й у своїй діяльності й праці проти одного займанця спиратися на поміч другого займанця. Найкращим доказом цього є історія ЗУНРО.

Коли призадумаємося над кампанією большевиків проти У. В. О., то стає зразу неясною і незрозумілою ця їх тактика. Коли саме вони дійсно стремлять до розвалу Польщі й до приєднання Західних Українських Земель до Радянської України, то логічно повинні вони не перешикувати діяльності У. В. О., яка (а це їм добре відомо!) одинама на Західних Землях веде боротьбу революційними засобами проти поляків. Це тим більше, що побороючи орієнтації на чужі сили й побороючи комунізм ідейно, У. В. О. ніколи не влязла в дорогу конкретній протипольській діяльності комуністів на західній українській території; що більше, по скільки комуністам—українцям грозила небезпека а У. В. О. через свою розвідку мала про це відомості, старалася остерігати їх перед небезпечною. Комуністи певно відповідають, що

Партизанка.

Основна різниця між саботажниками а партизанкою лежить в цьому, що саботажні переведення менш більш систематично, навіть неузброєними особами, а партизанку ведуть сильніші й слабші узброєні відділи.

В найновішій історії подабуємо партизанку із часу визвольної боротьби Ріфенів, що заселяють

Кезмент перед судом.

Ірландське повстання, що вибухло дия 24-ого квітня 1916-ого року, не вдалося. Англія здавила його в морю крові й сліз. Не вдоволяючися цим, що, без суду й без доказання вини, сотками розстрілювано повстанців у дублінських казематах, англійська влада, після арештування Кезмента, що являвся душею визвольного ірландського руху, рішила й на ньому відомститися.

Кезмент став перед англійським судом у Лондоні й у своїй промові, що була одним великим обвинуваченням англійського уряду, заявив між іншим ось що:

«Англійський суд є для мене, Ірландця, чужий. Я маю право домогтися, щоб мене поставлено перед ірландський суд. Як із Англією не маю нічого спільного. Для англійського прокуратора не існує ніяка Ірландія, тільки Англія, не має по йому ірландських законів, тільки англійські. Домагаюся, щоб мене поставлено перед ірландською лавою присяжних суддів, бо тільки засуд виданий такою лавою можу я, як Ірландець, признати. Англійська влада в Ірландії не спирається на волю

У. В. О. це «петлюрівщина», це «контрреволюція», це «інтервенція» і т. п., алеж життя доказало в цілій повноті брехливість цих назлепів!

Якіб вони докази не наводили, для нас є одно очевидне, що все що вони роблять, роблять це по наказу Московщини й Червоного Кремля.

Москві Галичина не треба! Москва боїться прилучення Галичини до України! Коли Москва запрягає їх до праці, то не во імя злуи всіх українських територій в одно ціле, не во імя соборності українських земель, а для того, щоб робили ви кайнове діло: розстроювали й дезорганізували український народ під Польщею, нищили кожний прояв здорової національної думки й національного чину та розбиваючи одноцілий протипольський і заразом противмосковський фронт українського громадянства, робили український народ під Польщею податним для їх божевільних експериментів, подібно, як це було і є із Надніпрянською Україною.

В цьому саме шукати треба теж і причини їх кампанії проти У. В. О.

Це нао не відстранує, бо взявшися за наше діло були ми свідомі цих усіх перепоп, що зараз приходить нам у нашій діяльності зустрічати із боку українських комуністів. Ми побороємо вправді комуністів ідейно, в їх одначе протипольській діяльності, не робимо й не будемо робити їм ніяких перепоп. Але коли вони й на даліше схочуть вносити в українське громадянство зокремаж в ряди У. В. О. дезорганізацію то тоді й даліше виступатимемо як найострійше проти цих зазіхань і даліше будемо боронитися.

Про другу категорію ворогів У. В. О. в нашому громадянстві т. зв. угодовців напишемо в слідуєчому числі.

гористу країну північно-західної Африки. Ця боротьба (хотя у відкритім бою, вийшли із неї побідниками Французи й Еспанці) ще не покінчена та требає даліше й годі ще предбачити її остаточний вислід.

Що перший відкритий бій покінчиться побідою Французів і Еспанців, було до предвдження,

ірландського народу, вона не є впливом правдоности, вона є вислідом насильства. Від засуду, виданого на основі закону насильства, а відкажкуюся до засуду моїх рідних земляків.

Ірландія пережила неодолю невдачу своїх надій але, не зважаючи на це, вона даліше надіється. Ірландія бачила, як її сини й доньки отрадали, і роду в род, завсіди за цю саму справу, за яку завсіди ця сама доля, верована рукою цієї самої сили, звучалася над ними. Однак завсіди нова генерація протиставлялася англійському гнетові. Коли Англія є всемогуча й, як твердять, її сила сягає аж на край світа, то надія Ірландії сягає ще даліше! Справа Ірландії це найшляхотніше діло, ради якого колинебудь люде жили й вмирали. І коли сьогодні я тут стою вприводу цього самого діла, то нахожуся в доброму товаристві.

Коли Ірландії гинуть тисячами, не за Ірландію, але за Фляндію, за Бельгію, за клаптак піскової пустині в Мезопотамії, за кусень скали на Галіполі, то тоді переконуються Ірландців, що таким робом вони здобувають для Ірландії незалежність. Коли одначе ці Ірландці важуться своє життя жертвувати в боротьбі за рідну землю, в її обо-

бож забезпечені в найновішій здобутки сучасної воєнної техніки, як танки, літаки та трійливі гази, мусіли французькі й еспанські війська мати матеріальну перевагу. Вони, приймаючи, як оперативну тактику, лінію стійного укріплення, обсажену сильними відділами, скорострілами та гарматами й висовуючи вперед рухомі колонні, вдиралися в певний район і його здобували. Рівночасно із військовою акцією, вели Французи й Еспанці політично-пропагандивну працю, що полягала на цьому, щоб серед племен берберійської висоворівні, внести роздор і непорозуміння.

Не будемо вдаватися в подробиці воєнних подій а натомість розглянемо, бодай у головних нарисах, організацію збройної сили Ріфенів та їх спосіб ведення боротьби, особливо в цьому часі, коли на чолі ріфенського збройного руху, станув Абдель-Крім.

Воєнні операції переводив власний генеральний штаб, на якого чолі стояв брат Абдель-Крима, Сіді Могамед. Старшини й підстаршини одержали вишній у французькій армії й брали участь у світовій війні в колоніальних французьких військах. Крім цього, вже й підчас війни, вишколював Абдель-Крім старшини й підстаршин за мордоном, як н. пр. в Аргентині, особливо в летунстві. Крімти вишколу покривали ріфенські емігранти, що займалися в Аргентині торгівлею.

Одним із найважніших питань, для Ріфенів, було постачання військового матеріалу й амуніції. Не зважаючи на чутки, що яким мали Ріфени закуповувати частину воєнних матеріалів в Англії, всеж таки, львина частина цих матеріалів була французького й еспанського походження, що їх Ріфени будь здобували, в часі нападів на ворожі магазини й транспорти, будьто купували за гроші, від мовнірів ворожих армій. Гроші здобували рівнож шляхом нападів на ворожі воєнні каси. В цей також спосіб, приходили Ріфени в посідання літаків, автомобілів та артилерії.

Ядро, приблизно четвертину, всьої ріфенської армії творили сталі, по всій країні розкинені, військові відділи, що були на повному удержанні та склалися із вишолоених у всіх родах зброї та найновішої воєнної техніки людей. Вони були дуже добрими стрільцями, хоробрими боєвиками та

роні й, коли осмілюються твердити, що не шляхом боротьби за Мезопотамію, Галіполі то що, але, що тільки в боротьбі на рідній землі можна здобути волю, то тоді вони, із точки погляду Англіїців, зрадники батьківщини.

Коли всі наші т. зв. «права» є нічим іншим, як тільки одним безправством й, коли ми мусимо жебрати дозволу, щоб жити на рідній землі, у сфері власних думок, ідей, щоб співати рідні пісні й збирати жнива власної праці, то тоді краще є бути бунтівником, бо тільки такі і робом, можна в існуючих умовинах задержати національне достоїнство».

Що було до предбачення сталоса. Кезмента засуджено на смерть. Невідомо тільки було, чи влада виконає засуд. Консервативні англійські круги й часописа домагалися настійчиво, щоб засуд виконати, підчас коли ліберальні перестерігали перед цим, щоб не давати Ірландії нового великого мученика та в цей спосіб не заохитвати справи й не поглиблювати ще більше пропасти між обома народами.

Англійська влада запропонувала Кезментові помилування, однак під такими умовами, що вони

визнавалися дуже добре в терені. Це були ударні відділи ріфенської армії. Коли треба було перевести яку акцію, на певному відтинкові, то тоді доповнювано відділи даного відтинка нерегулярними частинами різних племен.

Надзвичайно гарно був поставлений у Ріфенів звязок і розвідка так, що Абдель-Крім і команданти поодиноких відділів були кожночносно, точно, поінформовані про всі рухи ворогів. Це уможливлювало їм виконувати нагаді напади на ворога та здобувати значні воєнні матеріали. Великою прикметою ріфенських військ була їх надзвичайна рухливість, що треба приписати їх партизанському способу ведення війни. Партизанські групи, в силі 5—100 люде, переховувалися в лісах, ярах та вертепах часто також навіть у селах і, використовуючи кожну нагоду, нападали на ворожі сторожі, відділи й транспорти, чим стало непокоїти ворога та підривали його боєздатність. Часто перекрадалися такі партизанські відділи на ворожі зади, нищили телефонічний і телеграфічний звязок, вносили в заплля ворога переполох та приневоджували ворогів стягати, із укріпленої лінії, значні навіть сили для береження заплля й часто навіть стягати фронт. Протиставитися, чи протиділати такому способу боротьби є дуже тяжко, особливо модерно узброєній армії. Боротися із невидимим ворогом, що розбитий на малі відділи, творить найжесточіший засідок із яких визирає невмолима смерть, не легко. І хто знає, яку фазу прийняли війна Французів і Еспанців проти Ріфенів, якщо ці перші булиб не вхопилися жорстких средств боротьби, трійливих газів і летунських бомб, що ними нищили безпощадно села, затроювали воду та худобу. Та, хоч цим способом, регулярні війська приневоджували Ріфенів до капітуляції в відкритім бою, всеж не пацифікували країни, якої від цілих століть, не вдалося ніякій державі, дійсно й остаточно підбити й поневолити. Бо, не зважаючи на великі невдачі та наслідки першої паніки, війна підздова, нерегулярними відділами, ведеться даліше, хоч і не із такою силою, як давніше; навчені досвідом, Ріфени ховаються в лісах і горах, де не загрожують їм літаки, оперують дуже рухливими, маленькими відділами, проти яких не можна ужити артилерії ні газових бомб, а що

булиб Кезмента морально знищили. Як справжній муж, він відказався підписувати якунебудь декларацію лояльності, чи прохання о ласку. Окуплювати своє життя ціною пониження себе самого, зокремаж цілого визвольного ірландського руху, на чолі якого він стояв, уважав він негідним і з обуренням відкинув пропозиції англійського уряду.

І цей великий муж, цей великий ідеаліст, що стояв за ціле небо вище від усіх членів англійського уряду, повиснув на шибениці дия 4-ого серпня 1916-ого року. Мученицька його смерть відбилася голосним відгомном обурення по широкіму світі.

Кезмент повиснув на шибениці й хоч тіла його, засипаного у спільному гробі, вкупі із злочинцями, не було вже між Ірландцями, то однак ідеал, ради якого він страдав і погиб, по його мученицькій смерті, вплив у стомлені душі Ірландців нову животворну силу, що нем скріплені, вони не залишили шляху визвольної боротьби й зробиши ще раз рідну землю сердешною кровю, здохли й остаточно волю.

більше, проти яких навіть машинні кріси не приносять великих успіхів.

Із досвідів виходить, що партизанка, як спосіб війни поневоленого народу, має велике значіння, особливо в дія неї пригоди умовини, зокрема відомі в терен. Щоб навіть малими узброєними силами нанести ворогові великі втрати, потрібно, щоб загальна партизанська акція виходила із одного центра. Цей центр, чи штаб видає, на основі вироблених плянів, точні вказівки поодиноким партизанським відділам. Щоб даний центр міг, як слід орієнтуватися в загальній акції, повинен мати добре поставлений зв'язок і розвідку.

Організація партизанських відділів може бути різною. Дуже часто малі групи, в силі 5—10, добре узброєних і зорієнтованих в терені людей, можуть досягти кращі успіхи, ніж оманні, тяжко рухливі відділи. Узброєння повинно бути легке й вигідне. Мірдатним для цього, як і для поодиноких операцій є терен. Найбільше пригожим тере-

Члени У. В. О. перед польським наглим судом

Про цілі й завдання Української Військової Організації, писалося не раз і не двічі. Є ясно, що єдино У. В. О. може належно використати, скріпити й направити в правильне русло стихійний рух українських народних мас до збудування власної держави, та підготувати ці народні маси до цього, щоб у відповідний момент, вони скинули із себе ярмо наїздника та станули панамі на своїй власній землі.

Ця підготовка мусить йти в двох напрямках. Перше: організація не може допустити до цього, щоб із одного боку, українське громадянство, що знайшлося тепер під пястком польського наїздника, до цього пястука привинило і погоджувалося з існуючим режимом, так знов з другого боку, щоб окупантська польська влада не чулася ані на одну хвилину певно себе на наших землях. В звязку із цим У. В. О. планує, а то й карає, шкідливі наші революційні справи, угодами виступи поодиноких наших громадян, чи груп і виконує та виконуватиме на будуче акти, що безнастанно непокоїтимуть та хитатимуть в основах силу наїздника.

Другий напрям, це позитивна праця, яка заключається у вихованні нових кадрів українського громадянства, що з повною свідомістю та послідовністю, із непохитною енергією та організованістю змагаються до досягнення нашої мети — збудування Української Держави.

Виконання праці в цих двох напрямках вимагає від У. В. О. великого й складного апарату, бо працювати приходится в найстрогішій конспірації, в підполлі. Налаштування апарату й взагалі ведення цілої роботи, залежне, в першій мірі, якщо не цілковито, від фінансового забезпечення. Таким робом У. В. О. стає, хоч-не-хоч, перед цим самим питанням, перед яким стоять і всі інші легальні установи, саме: звідки взяти грошей на роботу?

Зовсім зрозуміла річ, що джерело грошей потрібних для У. В. О., не може ніяк звязувати організації в її революційній роботі. Тому в питанні, звідки добути гроші на працю У. В. О., відпадає відразу можливість добути цих грошей від окупантів однієї частини наших земель, щоби за них, вести роботу проти других наїздників. Це було б каже втина на мотузку в горі, щоби надточити в долаві.

ном для партизанки є лісисте узгір'я, чи гористий край. Ядро партизанки творять малі боєві відділи, що одержали військовий вишлі, поповнювані в разі потреби й невипокотеними людьми. Зброю обов'язково треба здобути на ворогові.

Подібно, як саботажі, так і партизанка мають у визвольній боротьбі, що її веде поневолений народ, дуже велике значіння. Там, де можна випити ворожий промисл, склади воєнних матеріалів, магазини то що, треба до цього вжити саботажів і рівночасно при відповідних умовах партизанською акцією непокоїти ворога й визати малими узброєними відділами навіть більш ворожі сили. Треба далше мати на увазі, що так саботажі, як і партизанка є частиннами, а то й початковою стадією цієї рішучої боротьби поневоленого народу за волю, в котрій, не тільки поодинокі особи й малі відділи, але цілий народ бере за зброю, і стає до останньої й рішучої розправи із своїми гнобителями.

В такому разі приходять під увагу далше два джерела: збірки серед свого громадянства й експропріації в державних установах окупантів.

Що торкається першого із цих двох джерел, то воно було досі у нас малонадійне. Раз тому, що хоч складкова спроможність нашого громадянства, не зважаючи на все, є велика по однак в нас, так багато імпрез та установ, відзначаються до народної жертвенності, що наше громадянство як мало зорганізоване, не відповідає на ці відклики як слід і з гідністю; по друге, деякі наші громадяне, що користуються впливом у суспільності, зі страху перед стратою золота, або через свою рабську психіку, чи із трусливості, хоч і визнають в принципі доцільність існування У. В. О., всеж на ділі, ставлятьсє байдуже до своїх обов'язків супроти цієї організації, що більше, в такому напрямі впливають і на загаль. Тому дотеперішні фонди зібрані дорогою жертв українського громадянства, були зовсім невистарчаючими для праці У. В. О. Щоб отже залишається У. В. О. коли вона не хоче закинути боротьби з окупантом та праці серед громадянства? Не остає їй нічого вишнього, як добувати гроші шляхом експропріації в державних установах окупантів. Це найтяжчий шлях, але У. В. О. вступила на нього із konieczности, як також і з цієї другої, дуже важкої причини, що виконуючи напади на польські державні установи в експропріаційних цілях, організація виконує разом одно із своїх завдань, про яке сказано вище й яким є: непокоїти польську владу, підкопувати та шкідити їй на кожному кроці й не допускати, щоби вона чулася на нашій землі, як у себе дома.

Оце все й є підкладом всіх цих виступів У. В. О., з яких дещо українське громадянство могло довідатися при нагоді невдач, чи із процесів, що після цього слідували. Оце все й було мотивом, що команда У. В. О. доручила виконати дня 3. липня ц. р. напад на поштову філію ч. 13. при вулиці Глибокій у Львові.

Цей напад, як всім вже відомо, покінчився подвійною невдачею. Раз, організація не добыла потрібних грошей, яких всеж таки було в цей час в касі філії 49. тисяч золотих, по друге, що через припадок польська поліція викрила учасників нападу, й польська прокуратура поставила їх, як

звичайних злочинців, перед наглий суд, за грабунок.

Львівській поліції, що постійно гониться за лаврами для своєї «спренжистости» й хвалиться, що вона вже давно й остаточно зліквідувала У. В. О., було дуже не на руку, що ось ця організація вирпнає знов на поверхню життя. Тому вона, арештувавши-завдяки випадкові учасників нападу на пошту, задержала слідство в строгій тайні, а представникам польської преси, яких скликала на конференцію, (всупереч першим відомостям, які подали були деякі польські часописи, по руку У. В. О. в напад) подала, що напад виконали звичайні бандити, для власної наживи, й тільки в цьому напрямі доручила вона пресі під загрозою конфіскації, писати. А польській пресі тільки це й подай! Вона совісно виконала доручення поліції, так перед наглим судом, як і підчас нього. Одержані з поліції комунікати польської преси передрунувало безглуздо й наше „Діло“.

Та не тільки львівська польська преса пішла за вказівками поліції. За домаганням цієї останньої, пішов і польський суд, якого прокуратура поставила внесок на скликання наглого суду. Цього вимагала польська рація стану.

Ходило про це саме, що й у процесі обвистово Собінського, де, для відстрашення від дальших актів самооборони українського населення, й для підстави над членами українського народу, засуджено двох невинних людей на кару смерти. Щоб і тут засуд звучав нанару смерти, мусів відбутися наглий суд; цей знов може відбутися тільки при вчинках безідейного характеру. Щоб отже досягнути покладену ціль, поставлено членів У. В. О. перед наглий суд, як звичайних бандитів, не зважаючи на це, що слідство в цій справі вела політична, а не кримінальна поліція, що на політичних знімках арештованих було написано «політичний» та що дехто із арештованих вже на поліції, признався, що є членом У. В. О.

І хоч, як справа не клеїлася в часі розправи і хоч оборонці обвинувачених доказували всіми способами, що це політична справа, а ніяк не кримінальна, бо обвинувачені є членами У. В. О. і їх можна судити лише за зраду польської держави, суд вистояв на своїйму становищі, відкидаючи всі вніски оборони, якими ця домагалася, щоби суд признав себе некомпетентним і по 6-и днях розправи (наглий суд) засудив двох обжалованих Ординця і Плахтину на кару смерти, через підвищення, одного Миронця—на 7 років важкої тюрми, одного Качмарського—на 5 років важкої тюрми, а двох передав звичайному суду, бо «не можна було доказати їм вини».

На цьому місці треба особливо підчеркнути поведінку всіх обвинувачених, всіх около двадцятилітніх молодців, і то, як в часі самої розправи, так і після проголошення присуду. Так спокійно й так гідно можуть поводитися тільки люди, що не зважаючи на вік, є зрілими мунцинами, що задивлені в величній ідеал ставлятьсє до справи в повній свідомості, та знають що роблять. Як імпонували ці молодці всім, своєю серйозністю і гідністю, доказує це, що спокоем і рівновагою, із якими вони прийняли жорстокий присуд на себе, вони витрутили пера з рук справодавців польських часописів. Ці справодавці, що перед судом і в часі самої розправи дозволяли собі на хуліганські дотинки відносно обвинувачених, в останніх звітах, після присуду, змінили цілковито тон.

Вишепольське «Слово Польське» з 27. VII. 28. р. писало: «Обжаловані захувалися перед

і після засуду надзвичайно спокійно. Легко дрогнули й на секунду похилилися, як під тугарем оба засуджені на смерть, в хвилині, коли предсідник назвав після тексту засуду рід їх карі. По засуді всі обжаловані прощались із великою сердечністю, потім залишають судову салю, ескортвані через уоружених в кріси поліціянтів».

«Газета Поранна» що накидалася початково в лайками, писала: «О годині 10,25 поліція впроваджує обжалованих. Обжаловані є спокійні, не видно на них заклопотання, спокійно балакають між собою. Минає назначений трибуналом речінець оголошення засуду. Всі нетерпеливлятьсє, напруження росте з кожною минающею хвилиною. Дивлячися на видців, що сидять на салі й порівнюючи їх з обжалованими, мається вражіння, що це публіка сидить на лаві обжалованих, а обжаловані є публікою. Лиця видців є бліді, кожний з них виявляє зденервовання, підчас коли обвинувачені сидять спокійно, немовби не здавали собі справи із ваги хвилі. Богато гарту волі показали ці молодці, це їм треба признати!».

Справа всетаки не вдалася і потягнула за собою тяжкі жертви. І саме ці жертви дають привід, перш за все, польській пресі та Полякам взагалі, щоби виступити проти У. В. О. Єдиним їхнім аргументом є, що якісь законспіровані люди сміють вести революційну роботу, що самі вони захувалися, а висилають на небезпеку молодих людей, праючи їх на очевидну смерть. Таке становище Поляків і польської пресі зрозуміле! Вони хочуть витягнути тих законспірованих людей наверх, щоб їх знищити, та через це знищити саму організацію. Тому вони прокидаються такими приятелями нашої молоді і провокують її, щоби вона, повіривши їх піддесливим словам, видала своїх провідників. Та ця молодь, в поставах останніх обвинувачених перед наглим судом, дала гідну відповідь провocatorам.

Становище Поляків і польської пресі, впротім, маловажне. Більше важне становище деяких кол українського громадянства, що вдаряє в цей самий тон, що Поляки й їх преса!.. Вони із обурення говорять про цих саме законспірованих людей, що висилають на очевидну смерть молодих людей, а самі ховються за їх спиннами. Спитаємо цих батьків народу, що ледви дишуть від святого обурення, чому вони не обурювались тоді, як штаби австрійських та інших армій посилали на очевидну смерть їх двадцятилітніх а то ще й молодших синів, в цей час, як командианти сиділи собі в безпечних місцях? І чому не протестували ці батьки тоді, як ці діти гинули невідомо за що? А чому вони обурюються свято, коли за нашу власну національну справу падуть жертви далеко рідші. Чи знають вони, ці батьки, що Поляки хваллятьсє як найбільшими своїми героями тими нелітними гімназистами, що згинули в «обороні» Львова? То чомуж вони вважають «нелітними» дітьми цих, що мають військовий вік і зовсім свідомо йдуть на працю для визволення нації, а зловлені і суджені катом поводитьсє так по мужеськи, по геройськи? Ми бачили вже перед польським судом дітей, що мали на розправі. Це були справжні діти. Не віном тільки, але й духом. Ціж останні—це були мунці, яких в нас знову на жалі—так мало. Це були мужі, які в обличчя байдужности тих же батьків для справи визволення українського народу й, щоби надолужити занедбані своїми батьками обов'язок моральний та матеріальний помічі організації, що веде справу визволення, віддали цій останній то розпорядимости своє життя

й це в готовості вмерти, не на полі бою, як герої, а на шибениці, в тюрмі, як бандити! Хочби велич цієї жертви промовляла до сумління наших батьків!

Страх перед жертвами відбирає нам спокій і чистоту думки й зприводу цього ми не можемо спокійно оцінювати подій і фактів. Позбудьмося цього страху перед жертвами! Вони скрізь були,

Техніка слідства.

Треба собі зясувати й це **кожний з нас мусить пам'ятати**, що всі способи слідства, й що за цим йде всі зусилля поліції й слідчого судді мають одну **ціль: видістати від арештованого потрібні зізнання.** Зізнання, зізнання й ще раз зізнання є альфою і омегою слідства. Тому, щоб видістати зізнання від арештованих поліція й слідчий суддя мобілизують цілий свій досвід, хист і інтелігенцію; підступ, підлість, брехня, клевета, насилья, облесливість і насмішки, все це рівнож добрі засоби, коли ведуть до бажаної цілі: видістання зізнань.

Для нас є важке приглянутися техніці поліцейної і судового слідства, коли то арештовано не одного члена підпольної організації, але **цілу групу осіб.** Це тому, що такі «групові» ч. масові арешти є найнебезпечніші для дотичної організації й врешті, що тоді слідство ведеться довше а тому уживається в ньому різних способів і є тому богате в цікаві епізоди.

Слідство складається з двох етапів: еступного-поліцейного, що його веде поліція і **судового**, яке провадить слідчий суддя. Поліцейне слідство відчуває арештований, хочби воно й коротко тривало, **далеко гірше**, ніж судове й воно здебільша запечатує долю арештованого. Бо треба зясувати собі, що поодинокі члени арештованої групи є в поліцейних арештах строго від себе ізольовані, що більше, з правила не знають про свій арешт. Даліше, психічний стан арештованого, коли взяти на увагу цілий час його ув'язнення (від арешту до відбуття кари) представляється **як найгірше саме в поліцейних арештах:** нагале позбавлення волі і непризвичаєння до нового оточення, перші невгоди: непевність свого завтра, побоювання за долю організації, викиди совісти за свою неосторожність, побоювання за близькі собі особи, непевність що говорити в слідстві, страх, щоб інші арештовані не вговорилися і не видали його, чи інших осіб, чи тайн організації і т. д. все це доводить арештованого **в стан крайнього і постійного підденервованія.** В такому стані людина є найбільш передислопованою до роблення похибок, до недодуманих висловів і рішень, до перечулення і впадання в крайності, отже є найліпшим об'єктом для гнетливих поліції, яка здає собі справу зі стану арештованого й старастся це відповідно використати. Не диво, що не один і ідейний і розумний революціонер, відбуваючи кару довголітньої в'язниці, одну ніч провів безсонно, викидаючи собі ці страшні дурниці, що їх **зовсім непотрібно** напхав у слідстві, запечатавши таким робом долю й свою й товаришів і організації.

Як відомо слідство складається з ряду переслухань. На першому переслуханні поліція звичайно ограничується до загальних питань: чи арештований знає таку й таку особу, де й коли із нею заізнався; що означають знайдені, неясні записки; звідки дістав знайдені при ревізії річки (книжки, відозви, оружжя); що це за адреси, що їх найдено при цьому; що він робив в таких то а таких дні і т. д. Вже підчас цього

є, будуть і мусять бути! **Чим валичніша справа, тим більше жертв вимагає.** А якж жертви можуть бути за великі супроти нашого національного визволення. Перед цими жертвами У. В. О. ніколи не відступить! Одяк розділяти їх тягар із поодиноких людей на цілі маси населення, можуть, при добрій волі,—наші батьки!.

переслуханні поліція перековує арештованого, **що не варта йому закривати правди**, бо «ми й так все знаємо», або що арештований може бути певний, що «поліція все вислідить скорше чи пізніше». «От, я служу вже 15 літ в поліції й не пригадую собі, щоб ми не вислідили хочби одного діла, за яке взялися». Часто поліція говорить, що «властиво відносно вас нема нічого страшного; ходить о кілька вияснень відносно деяких осіб і вас випустять на волю». Російські жандарми були часто **дуже чемні** й не забували впевняти, що вони «із найбільшою пошаною відносяться до арештованого», що вони «лише добра бажають молодіжи і відносяться до неї як батьки, бо крім них ніхто не боронить інтересів арештованих» (Історичні факти!)

На дальших переслуханнях поліція допитується **детайлів** (о скільки арештований зізнав вже загальні річи), задає йому різні «імпіцпитання» або і бере його в **перехрестний огонь** запитів. Це останнє практикує часто польська поліція: наоколо вас сідає 5-8 агентів і урядників і один за другим, або й рівночасно кількох із різних сторін зашпують арештованого питаннями. При таких огнях арештований напевно заплутається у відповідях, коли його зізнання є неправдиві й заздалегідь в детайлах **непродумані.**

Колиж арештований не дає й на дальших переслуханнях в поліції, а потім і в суді потрібних зізнань, вишпрається вчинку, чи знайомства з певними людьми і т. д. то його поліція, чи слідчий судія перековує, що **його упертість не має найменшого зміслу:** «чим ви тільки самі собі шкодите й своїм товаришам, бо слідство непотрібно перетягається а перед покінченням слідства ми нікого не можемо випустити на волю, хоч ми є переконані, що багато між вами невинних; впрочім ми маємо час і не спішимося; по друге ми будемо приневолені непокоїти всіх ваших знайомих, хоч ми певні, що многі із них були з вами виключно у особистих зносинах». Або й **малуються** перед арештованим на своє тяжке завдання: «Людина в імі добра і правди хоче бути справедливою, но але що робити, коли арештовані не зізнають прямо й щиро й тому утруднюють наше завдання; чияж можна дивуватися, що тоді робяться помилки й що невинні люди сидять?».

Що більше удаються до **великодушності** арештованого: «Кілька ваших незначних уваг моглоб відразу увільнити многих, що зовсім непотрібно терплять. Я знаю, що вони невинні, але не маю права їх випустити, доки не виясяться деякі справи. Іх доля у ваших руках». Або ударяють в **смирівські чи інші почування** арештованого й тоді при кожній нагоді натакують прим. на родичів його, мовляв, «батько й мати розстроєні; були сьогодні у мене й просили побачення з вами; як не жаль мені їх, алеж скажіть самі, як я можу це зробити, колиж слідство не покінчене? Як не маю права їм помочі!» «Одній революціонерці в Росії пригадувано в слідстві, що батько її є на долу

смерти і що «останні хвилини його життя будуть затроєні, коли він не побачить своєї доні при собі, й тому тут треба кілька маловажностей, от кілька звичайних пояснень».

В процесі о вбивство Собінського так перековувала поліція Івана Вербицького в необхідности зложити потрібні їй зізнання: «Бачите, зовсім непотрібно сидить і ваш батько й сестра й наречена; ми знаємо, що всі вони невинні; ми знаємо як переносить арешт ваш старий батько, або зовсім хора наречена: вона більше як місяць, два не проживе в тюрмі; вже вчора заявила мені наречена в часі переслуханья, що вона вас знати не хоче (!). Всі вони ще сьогодні можуть бути на волі—й це виключно від вас залежить! Зрозумійтеж, що ми не можемо инакше їх випустити. Нас обов'язує закон і ми-ж чужі люди. Однак деж ваша синівська любов, що ви змушуєте старого батька ваятися по тюрмах? чомуж ви молоденьку сестру та хору наречену пхаете між проститутки? Пане Вербицький покажіться джентельменом!

Дуже часто вдарає поліція й слідчі судді в нотку **гордості.** Ген. Новицький, що був у Києві, так говорив: «Таж прецінь я прямо перед вами звирююся із своїх переконань; чомуж ви не хочете зі своїх?» Хоч як це по дурному сказане, а всеж і на такий **гачом** ловляться арештовані, коли цей гачок ще до того прикритий гарною фразою й вжитий у відповідному моменті.

Коли бачать, що арештований дійсно «небезпечний» та й ще головна особа, то його впевняють, що його справа **дуже поважна** й тому неправдиві зізнання **тільки шкодять** йому, бо збільшують кару; пощо отже перетягати слідство і збільшувати кару? І на цей гачок ловляться арештовані, дарма, що без уваги на це, якби там щиро не зізнавав арештований, покарають його **безглядно.**

Іншим разом, поліція і слідчі судді (це були часті випадки в Росії) є дуже, а то й **умишливо чемні** супроти арештованого. Арештованого частують папіроскою, вавіть чаєм, а були випадки, що й обідом! В часі слідства ведуться і **посторонні балачини**, про політику, про революційні твори, про

помірших і засуджених революціонерів, про історію й визвольні змагання поневоленого народу і т. д. При цьому стараються **вивідати погляди** арештованого, виробити собі поняття про нього й **успати його чуйність.** Впрочім, при таких милох гутірках, коли слідство тягнеться подібною методою довгий час, годі, щоб людині, навіть коли вона дуже вважає на себе, не вирвалося час до часу щось **зовсім непотрібного** або, щоб її комісар, чи слідчий суддя **не зловив за слово.** Це й є ціль цих балачок й напевно не ведуться для приємности арештованого, чи противної сторони. Ходить о це, щоб арештований **розбалакався.** Передогсім, коли він взагалі не хоче зізнавати, ходить о це, щоб він **щонебудь балакав:** правду, чи брехню, все одно. Його прямо перековують: Вашим поступованням ви ні собі, ні другим не поможете, тільки зашкодите; ви дістанете довшу тюрму, а другі невинні особи непотрібно будуть сидіти. І перехитрити нас не зможете, бо по перше, ми все знаємо, по друге, ми вас маємо в руках, а потрете, ми не такі то дурні та й нас більше, а ви один. Вам остає один вихід: розказати все щиро, щоб хоч непричасні в нічому люде непотрібно не терпіли». Безперечно, що не про цих невинних людей їм ходить, бо вони знають, що арештований буде «крутити» й старатися своїми зізнаннями відтягувати не тільки невинних людей, але й винних і себе. Ходить о це, щоб він **взагалі зачав „крутити“ і пустився на пояснення.** Тоді саме поліція, чи слідчий суддя виявляє цілий свій хист і винайде кожну суперечність і брехню у зізнаннях. А тому, що арештований, **раз зачавши зізнавати,** не хоче, щоб його уважали брехуном отже на заміти противної сторони, буде давати дальші пояснення, відкликувати попередні, брехливі зізнання, крутити й щораз більше зашпудуватися, що закінчиться цим, що, або буде приневолений врешті сказати **відразу цілу правду,** або ця правда вийде **попередній** із щораз то нових пояснень та зізнань його й його товаришів.

На цьому однак способи ведення слідства не кінчаються.

Голоси преси про засуд смерти на Атаманчука і Вербицького.

IV.

а) Чужа преса.

(Подаємо тільки європейську пресу (за влітком польської), що вмістила довші статті, залишаючи цю, що подала короткі вістки й телеграми про засуд).

„Hrvat“, що виходить в Загребі, з 15. VII. містить довшу статтю під заг. „Poljska i Ukrajinci“, в якій подані відомости про нечуваний польський гнет на Зах. Землях України, про стан укр. шкільництва, про суд в справі вбивства Собінського та акцію Українців в Америці.

„Politische Wochenschrift“, що виходить в Берліні, містить в ч. 21—22. статтю під заг. „Ukrainische Opfer polnischer Justiz“.

„Nation und Staat“, віденський місячник, друкує статтю: „Aktion der amerikanischen Ukrainer“.

„Hrvatsky List“ в Загребі, в числі з 13. VIII. містить статтю п. з. „Ukrajinci pod Poljskom“, в якій подані рівнож інформації про акцію Українців в Америці.

„Hrvatsko Pravo“ з 11. VIII. в статті: „Povodom smrtne osude protiv dvojici ukrajinskih studenata u Lavovu“, інформує про засуд, польський режим на Зах. Україні, акцію американських Українців і т. д.

„Osteuropäische Korrespondenz“, що виходить в Берліні, друкує цілий ряд статей про процес, засуд і акцію американських Українців: в ч. 3. з 7. II. є стаття „Der politische Prozess gegen die Ukrainer in Lemberg“, в ч. 6. з 29. III. стаття: „Todesurteile gegen die Ukrainer in Lemberg“, дия 26. IV. „Politische Prozesse in Polen“, в ч. 12. з 28. VI. статтю п. з. „Die polnische Justiz am Pranger der kanadischen öffentlichen Meinung“.

б) Українська преса в Америці.

«Свобода» з 18. VI. подає звіт із засідання голови уряду У. Н. Союзу, яке ухвалило вислати дол. 200.—на укр. політичних в'язнів. В цьомуж числі виказує хибну організацію віча в Нью-Йорку. В цій справі є допис в ч. 141., побіч виказу жертв в Вунсаіет, Р. Ам. на дол. 20.50. В ч. 142. є оголошення про віче в Шінаґо, Ілл. заповіджене на 24. VII. В ч. 145. подана збірка в Нью-Йорку, Н. Й. на дол. 30.50. В ч. 146. є виказ жертв, надісланих з різних місцевостей, на загальну суму 173.59 дол. В ч. 150. подані збірки в Джерси Сити, Н. Дж. і Трентон, Н. Дж. у висоті дол. 25.

«Народна Воля» з 28. VI. містить оголошення про віче у Сарентоні, назначене на 1. VII. В ч.

74. є звіт із віча в Нью-Йорку в 9. VII, на якому промовляли: Льюїс Цегельський, Мирослав Сичинський, Н. Григорій, Я. Чиж та С. Абрагамовська; на вічу зібрано дол. 300,13.

«Свобода» в ч. 151. подає виказ жертв на «СУРМУ» та на оборону невинно засуджених, надісланих з Нью-Йорку, Вунсакет, Р. Ай., Бостон, Масс., Майнерсвил, Па., та Алентави, Па. у висоті 159,30 дол. В ч. 153. є виказ жертв, надісланих із різних місцевостей на загальну квоту 795,80 дол. В ч. 155. є виказ жертв з Йонгстава, О., на суму 75 дол. В цьому ж числі є стаття п. з. «Протести проти польського засуду», в якій вказано значіння акції, веденої заокеанськими Українцями. В ч. 158. з 10. VII. є повідомлення «Об'єднання» про висилку до краю 250 дол. на оборону невинно засуджених. В ч. 160. є виказ збірок в Ботлер, Па. на квоту 22. дол. В ч. 162. є звіт з віча в Майнерсвил, Па., з 10. VI. на якому промовляв Др. Л. Мишуга; зібрано дол. 74,20.

«Народне Слово» з 12. VII. поміщує в англійській мові протестну телеграму, яку дня 11. VII. вислала езекутива Укр. Народної Помочі до міністра Келлога. Далше подано виказ жертв на суму 75. дол., зібраних на вічу в Йонгстава, Ог. В цьому ж числі є обширний звіт з віча в Ембрідж, Па. відбутого 30. VI. заходом старшини Батуринського Козачого Дівочого Курія; на вічу промовляв ред. Ханчуга; зібрано дол. 20,90.

«Народна Воля» з 14. VII. друкує повідомлення Бюро Інформації і Пропаганди у Філадельфії в справі акції заокеанських Українців.

«Америка» з 17. VII. оглошує письмо У. В. О. до Редакції «Америки».

«Нагадійський Українець» з 18. VII. містить статтю п. з. «Наслідки українських протестів».

«Свобода» з 18. VII. подає обширний звіт з віча в Шікаго, Іл. відбутого 24. VI. заходом 52 укр. товариств, а на ініціативу демократичної «Січи» ім. К. Трильовського і М. Залізняка. Звертає увагу, що подібно як при інших вічах, так і при тім вели агітацію проти віча комуністи і гетьманці. На вічу в Шікаго промовляли В. Свистун, Я. Чиж, о. І. Коцан, Др. Сіменович, Коваленко (з В. України) та по англійськи п-а Маслей. Резолюції вислано до сенатора Metcalf'a і Союзу Народів; зібрано дол. 388.

«Народна Воля» з 19. VII. подає звіт з віча в Сирентон, Па., відбутого 1. VII. Резолюції вислано до Келлога, амбасадорів і Дашинського. Зібрано 75,05 дол. Про віче широко писали амер. часописи: «Сирентон Таймс», «Сирентон Републікен» і «Сирентон Сон». В ч. 82. з 21. VII. є поданий звіт із віча в Бейон, Н. Дж., відбутого 1. VII., на якому промовляли Л. Цегельський і А. Ватюк; зібрано 69,75 дол. В цьому ж числі є звіт із віча в Шікаго з 24. VI.

«Український Голос» з 25. VII. містить комунікат Бюро Інформації і Пропаганди у Філадельфії.

«Нагадійський Фармер» з 25. VII. друкує статтю п. з. «Українська еміграція в Канаді а У. В. О.» та письмо У. В. О. до Редакції «Канадійського Фармера». В цьому ж числі є подані інформації про протест Тов. ім. Т. Шевченка в Куритібі (Бразилія), друкований в бразилійській часописі «Газета до Пово» дн. 17. VI. Крім цього є повідомлення Бюро Інформації і Пропаганди у Філадельфії.

Комунікат.

Польський наглий суд у Львові видав дня 25-го липня ц. р. на членів У. В. О. слідуючий засуд: на кару смерті Володимира Ординця й Івана Плахтину й на кару важкої тюрми Володимира Мироша й Евгена Качмарського.

Згадані бойовики виконали закидуваний їм вчинок—напад на пошту—на приказ У. В. О. Робили вони це саме, що робив за часів царату Йосиф Пітсудський і його організація. Цей вчинок мав на меті, не тільки здобути матеріальні засоби, конечні для революційної підготовки, але також мав на цілі, підірвати, бодай в малій частині, підвалини окупантської держави.

Польська львівська поліція нарочно намагалася зробити із наскрізь політичного чину, звичайний бандитський напад. Поліція сфабрикувала слідство в цей спосіб, щоби за всяку ціну, з кривоприсягою комісарів поліції включно, довести до наглого суду та через відмовлення вчинкові ідейних мотивів, підірвати моральний авторитет організації. Заповідаємо, що на будуче У. В. О. відповідатиме на трактовання її членів, як звичайних злочинців і на пристосування до них каря смерті через повішення, індивідуальним терором, зверненням проти представників польської державної влади. Стверджуємо рівнож, що поліція катувала членів У. В. О. Заповідаємо, що на будуче за знущання над в'язнями так в слідстві, як і після засуду, покараємо безпосередніх справників, чи начальників даної установи.

На цьому місці Команда У. В. О. висказує признання засудженим членам за їх карність, рівновагу духа й за дотримання вірності зложеної присяги.

Команда У. В. О. наказує відчитати цей комунікат у всіх відділах У. В. О. й вказати на гідну поставу засуджених перед судом, як взір до наслідкування.

КОМАНДА

Української Військової Організації.

Постій, дня 25. липня 1928. р.

Оповідна.

На пресовий фонд «Сурми» зложили жертви слідуючі: Боснієць—21. динарів, Чік—10. динарів. Приятель знад Вардари—30. динарів, Олександрієць—10. динарів, Вірні—30 кч., Косівський—60. кч., Р. Дам.—20. кч., І. Кол.—50. кч., М. Ся.—20. кч., інж. Домб.—20. кч., інж. Р. Дум.—30. кч., інж. Фрид—20. кч., інж. В. Біл.—10. кч., інж. Мед.—50. кч., Ар—10 кч., С. Ч.—50. кч., М. Бой.—10. кч., М. Ваб.—20. кч., Проф. Ф. Ш.—10. кч., інж. Мач.—20. кч., інж. Ярд.—20 кч., Гууртов Студ. Данц.—10. гулд. 20 с. Разом: динарів 71, кор. ч. 580, гулд. 10,20.

На фонд оборони невинно засуджених на смерть прислала на руки У. В. О.: Комітет Оборони Українських Політичних В'язнів у Вінніпегу дол. 250. — (двістіп'ятдесят), Союз Українських Товариств у Нью-Йорку через п. Кобзістого дол. 103.—(сто три). Жертводавцям вислала Команда У. В. О. окрему письменну подяку. Крім цього вщинуло посередно, на руки оборони, дол. 200.— (двісті) від Комітету Оборони Українських Політичних В'язнів у Вінніпегу.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!
Ховайте «СУРМУ» перед ляхами, бо це нелегальний орган!

В краю просіть ся оладати на
„Політичних В'язнів“

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

1928

ЖОВТЕНЬ

1928

Наші вороги.

Ми вже не раз вказували, що нашими ворогами є не тільки всі окупанти українських земель. Є ними рівно ці одиниці й групи, серед українського громадянства, що запродалися окупантам, та ведуть свою підлу роботу, по їх вказівкам. Це т. зв. «хруні». Не один із них згинув вже із караючої руки члена У. В. О., бо це найгірша язва на народнім організмі.

Та не тільки вони є нашими ворогами. Є ними дальше всі ці, що, під ріжними політичними кличами, ширять орієнтації на одного із окупантів. Вони виходять з цього заложення, що український нарід не може успішно боротися рівночасно проти Польщі й Москви, й тому мусить з одним із ворогів заключити союз і при його помочі будувати Україну. Як не наївні є ці орієнтації, всеж таки вони небезпечні тому, що, коли одні — комуністи та їх комбатанти — попирають між українським народом фальшиві надії на Москву, то рівночасно другі—табор У. Н. Р.—ширять такі самі надії на Польщу. Кожний із цих таборів узалежнює творення української держави від помочі одного із окупантів; і у кожного із них, стоїть, на першому місці, ширення прихильних настроїв для свого патрона (Москви або Польщі), на удержанню якого він находитися. І тому, що оба ці табори, рівночасно, прагнуть—одна в користь Москви, другий в користь Польщі, то вислід їх праці разом складається на витворювання прихильних настроїв і до Москви й до Польщі. Коли возьмемо під увагу, що самостійність українського народу не тільки непотрібна ні Москві ні Польщі, але що більше, небезпечна для них, бо загрожує їх існуванню, й що, аві Москва ні Польща не будуть боротися за створення української держави, а тільки, що самостійність мусимо ми самі вибороти, й то вибороти війною із всіми окупантами, то стає ясно, що ширення надій на допомогу наших національних ворогів та пропаговання москвофільських і польнофільських концепцій, підтинає в коріні ідею самостійности й соборности української нації, гасить в народі духа боротьби із окупантами та робить народні маси до збройної розправи із ворогом нездатними. Тому й один і другий табір є нашим ворогом.

Однак є ще один рід наших ворогів серед українського громадянства. Це угодовці, що прикриваються плащиком т. зв. «реальної» або «позитивної» політики. Хтож це такі є ці угодовці, або як вони себе називають «реальні політики»? Це слабодухи, яких не брак в ніякій нації, що тремтять за своєї посади; це пережитки нашого мину-

лого, що не можуть умістити себе в нових умовах боротьби на життя й смерть з польським найздишником; це вренті висліди нашого довгого поневолення—раби, що в їх природі є стирати комунібудь порох із ніг. Не диво, що на їх чолі отоять деякі наші бувші послы до австрійського парламенту славні з цього, що навіть після розпаду Австрії, не хотіли відірватися від царського престолу, та для яких проголошення самостійности галицької держави було великою несподіванкою.

Угодовці є більше небезпечні ніж згадані вище «орієнтаційні» табори. Бо коли останні й не дуже то закривають, що є на удержанні окупантів, і до концепцій союзів з ворогами підходять, вправді із хибним, однак з купецьким розрахунком, мовляв, «ми вам Західну Україну, а ви нам творить Велику Україну», або «ми вам комуністичну пропаганду, а ви нам федеративну державу із українізацією», то «реальна» політика угодовщини полягає на цьому, щоб віддати український нарід на цілковиту ласку й неласку ворога. Вони так і пишуть: «Ніяка держава на світі не дасть собі видерти нічого, поки ці, що домагаються від неї чогось, не признають, що крім прав, які хочуть мати, мають і обовязки. Одно й друге міститься в поняттю лояльности». («Нова Зоря»). Ворог—переконують угодовці—в признанні нашої лояльности й відданости, піде на уступки й буде кидати нам охляпи, а ми ці охляпи будемо брати. Після поглядів «реальних політиків»—ліпше охляпи, як нічо! Ці глибокомудрі політичні тези, з яких так і бе в очі політичний анальфетизм, наївність, рабська психіка, безсилля та надії на ласку ворога, прикривають угодовці серпанком ідей та добра українського народу. І цим вони небезпечніші від «орієнтаційних» таборів. Та не тільки цим. Бо коли ці останні не резигнують формально із української державности, без огляду на це, які форми й зміст, на ділі, ця «державність» буде мати, як рівнож не виступають проти війни, повстання чи ширення революційних настроїв, серед українських мас, оскільки це не звертається проти їх патронів (Москви в одних й Польщі в других),—то угодовці, не тільки, резигнують із самостійности, соборности й на їх місце ставляють «охляпи», та що найвище пишуть, що «нам у Польщі належить ся автономія» («Нова Зоря»), але виступають, як найріпучіше, проти війни, революції та взагалі нелегальности. Це, на їх погляд, або теревені або шкідлива, злочинна робота. А що охляпи неможливі без лояльности а лояльність без закінення революційности, «реальні політики» кладуть натиск (так, як і ляхи), на палифікацію Західної

Земель України, отже стараються здушити революційні настрої а ширити угодові.

І тут вони зустрічаються із Українською Військовою Організацією, якої ціллю є, якраз, ширити в масах українського народу революційного духа, удержувати боєздатність народніх мас та їх відповідність проти ляхської навали й діяти, щоб ці маси не привикали до польського пястуна. Тому не диво, що угодовці стараються, не тільки, оплюгавити революційну ідею взагалі, але й шкочити носієві цієї ідеї—Українській Військовій Організації. А роблять вони це, будь, явною пропагандою в пресі; будь, скритим ширенням сплетень і наклепів; так на У. В. О., як на поодиноких її членів та в цей спосіб, намагаються витворювати неприхильні для У. В. О. настрої.

Найсильніший гурт угодовців перебуває в гетьманській таборі. Завдяки цьому гуртові, гетьманський табір, що теоретично висунув державну концепцію союзу із Московією переводить практично в життя недемократичну, польонофільську угодовщину на Західних Землях України. Проповідуючи й реалізуючи любов до чужих національностей, на українській території, цей гурт гетьманського табору поборює із найбільшою ненавистю, всі українські групи, і звертає, передусім, вістрія своєї заїлості проти української революційної думки, та проти конкретного її носія, отже й проти У. В. О. І так, «Український Голос» перебрав пропаганду угодовщини й «реальної політики»; другий гетьманський орган «Поступ» пішов походом на націоналізм; головна їх трибуна «Нова Зоря» крім одного й другого, повела ще й наступ проти У. В. О. Вже в часі процесу Атаманчука й Вербицького, «Нова Зоря» не тільки, користаючи із нагоди, пропагувала такі думки, як прим. що «ніякої держави не можна тепер прогнати із ніякої території ніякими підпольними організаціями» й, що підпольні організації затроюють мораль суспільности на цілі століття і т. д. але й осудила вбивство, доконане на грабереві українського шкільництва, Обінським. Що більше, киричну свою роботу не обмежує цей гурт гетьманського табору на Західних Землях України! Бо, коли Українці в Сполучених Державах

Як російські революціонери втікали із в'язниць.

Утечі політичних в'язнів із тюрем, місць залядання, чи каторги, були за часів російської імперії доволі частим явищем. По більшій частині втечі ці доконувалися по однаковим зразкам. Зправила подробиці плану втечі не були нікому, поза інтересованими в'язнями, організаторами та безпосередніми помічниками на волі відомі. В цьому лежала заповідь в'язні. Бо навіть, коли часом вдавалося провокаторам вивідати про пляновану втечу, то це було майже завжди в останній хвили так, що було вже запізно перешкодити їй та взагалі прийняти якісь охоронні міри.

Втеча із тюрми не є легким ділом і вимагає крім доброї організації й грошей, ще необхідних предметів у стадії підготовки, як долота, пилки, ключів, револьверів то що, які треба за всяку ціну доставити в'язням до келії.

На цю підготовку клали велику вагу російські революціонери. Вони притягали до підготовки мешканців даної місцевості, об'являючи їм із місцевими умовами. При їх допомозі, головні жінок, улаштовано часті відвідини в'язнів і використовуючи налаштований в цей спосіб зв'язок з в'язнями, доставляло до тюрми ці необхідні предмети в хлі-

Америки і в Канаді, порушені засудом смерті двох невинних людей Атаманчука й Вербицького, устроювали масові протести проти засуду ляхського суду та проти ляхського режиму на українських землях, тоді гетьманці, не тільки, що не брали участі в протестах (як і комуністи), але, що більше, пішли далі, ніж комуністи, бо повели плянову мирну роботу проти вічевої акції, запрягаючи до цього католицьке священицтво в Америці. Оце так виглядає «реальна», або, як її рівно називають, «позитивна» політика угодовців!

Крім гетьманського табору, угодовці елементи розвели кубло в одинокому українському щоденнику «Діло». Та тут кампанію ведеться сирито. На сторінках «Діла» появляються, без ніяких коментарів, передруки із польської преси з наклепами про У. В. О. і поодиноких її членів, незважаючи на те, що редактори дуже добре знають про їх неправдивість. Недавній факт, в часі наглого суду над членами У. В. О., коли то «Діло», слідом за польською пресою, представляло об'явлених, як бандитів та звихнені одиниці, не заляючи собі найменшого труду перевірити дійсний стан річ, говорить сам за себе. Впрочім за ним промовляє ще й другий факт, саме, що вже після наглого суду, «Діло» містило такі богатомовні речення, як прим, що «можна ставитися дуже негативно до діяльности У. В. О., зокрема до втягання нею малолітніх у свої ряди». Це також є зразок «позитивної» політики угодовців!

Не думаємо реєструвати всіх виступів угодовців проти У. В. О., як і не думаємо реєструвати всіх угодовців. Бо угодовці не творять якоїсь суцільної організації; вони розкинені по різних партіях і установах, по різних журналах і часописах. Одні із них ведуть свою злочинну роботу явно, другі сирито. Та одні й другі затроюють кличами льояльности й рабства українську свецільність; одні й другі виступають проти У. В. О. Тому одних і других мусить У. В. О. як найрішучіше поборювати.

Бо не розкладом, не безпллям, не рабством і льояльністю, але максимальним опором та найбільшою напругою сил можемо боронити старі й

бі, в порошок до зубів, в малих коробках із ласочками і т. д.

Коли вже в келію попали ці предмети, тоді в'язні даної келії приступали негайно до діла, розпилюючи ґрати або видовбуючи стіну. По обов'язковому в російських тюрмах звичаю, мусити в цій підготовчій роботі брати участь усі в'язні даної келії отже навіть ці, що не бажали втікати.

Із численних утеч політичних в'язнів в Росії деякі, як більше цікаві наводимо тут.

Так відомий соціаліст-революціонер Гершуні, що виконав був удачний атентат на губернатора Уфи, Богдановича, втік із тюрми в цей спосіб. В часі проходу в'язнів, заїхала на тюремне подвір'я підвода із бочками капусти; коли капусту перенесено до кухні, підкуплений задалегідь в'язник виліз порожні бочки й поклавши їх на віз, скрив у одній із них в'язня, після чого преспокійно вийшов поза тюремні ворота.

Визначна сьогодні в большевиків діячка Смідович, сестра автора «Записки лікаря», Вересєва, арештована в Києві й доставлена із тюрми на переслухання до жандармської управи, проспала конвойного підстаршину дозволяти її увійти до гардероби. Сейчас-же після цього як Смідович увійшла до гардероби, вийшла звідси якась інша жінка без цалька, із хусткою на голові, минула жандарма

здобувати нові позиції на Західних Землях України. Бо позитивна українська політика це не творення яничарів і польської держави, але творення основ української державности. В інтересі Польщі не є ані творення української держави над Дніпром, не є рівнож автономія на Західних Землях України, а тільки знищення основ українського руху в корні й у цілому. Звідси відбуті й пляновані походи на Київ; звідси нищення українського шкільництва й економічних установ; звідси колонізація й польонізація; звідси похід на всі ділянки українського суспільного життя; звідси похід навіть на слово «український». Льояльність супроти Польщі, це зломання опору, це перший етап до цілковитого закріпощення, це резигнація із минулого й з майбутнього української нації. Коли бажать цього ляхи, то не сміємо ми, із власної волі й охоти, йти, як барани на зарі! Річ не в автономії, ані не в адміністрації. Навіть, коли польська адміністрація на Західних Землях України була бездоганна, ми не могли погодитися із нею ніколи, тому тільки, що вона польська, тому, що не ми є суверенами на своїй землі, що не ми є всевладними панами в своїй хаті! Італійці в Тиролю, і Французи в Альзаці і Льотарингії, і

Ірландії мали колись у ворожій займанщині бездоганну адміністрацію; всеж вони із нею боролися, бажачи, хочби й гірної, але своєї, суверенної! Не хочемо й ми польської автономії і польської адміністрації, тимбільше, що польська адміністрація, сама по собі, кричить о пімсту до неба! Та впрочім ні Ірландії, ні Поляки, із цим самим Пілсудським до якого звертаються очі угодовців, ні Серби, Хорвати, Словінці, Чехи, Словаки, Італійці в Австро-Угорщині, ні всі народи, що створили на терені б, Росії, самостійні держави, і т. д. не доходили до своєї самостійности через ловлення охланів, ані через автономію, тільки через збройну розправу із ворогом: через війну, повстання або революцію. Щоби здобути незалежність українському народові, підготовляймо збройну розправу, а не угодовщину. Пам'ятаймо, що український народ творив свою державну традицію проголошував овою самостійністю, серед крісових і гарматних стрілів! Як довго стріли лунали, там довго існувала українська держава! Зброєю можемо її воскресити, а не охлпами, не автономією, не «реальною політикою», що зав'язує шнур на ший українського народу!

Хто постунає протилежно, цей ворог українського народу, й цей ворог У. В. О.

Війна імпровізованими військами.

Під поняттям імпровізованих військ розуміти треба більші військові одиниці, що їх організується коротко перед або підчас війни у великим поспіху, без належного вишколення, узброєння, умундування, без відповідних фахових старшин і підстаршин і в такому стані кидається на фронт. Вони відрізняються від партизанських відділів тим, що не уявляють собою малих, незалежних груп, які по більшій частині ведуть боротьбу на власну руку, а тільки так організацією як і способом ведення боротьби подають на правильні військові частини. Імпровізовані війська мають свій командний склад, вищі й нижчі відділи (як курні, полки, дивізії і т. д.), власний обоз і згодом, в міру поширення воєнних операцій, розпо-

й спокійно вийшла на вулицю. Коли жандарм, занепокоєний довгою відсутністю арештантки, увійшов до гардероби, застав там тільки пальто й капелюх.

Із московської в'язниці для жінок втікла одного разу ціла група. Шляхом дуже обережно передаваних записок при нагоді відвідин, вироблено проект, на основі якого мали ув'язнені жінки наперед своїм бездоганим і покірливим поведінням не тільки приспати увагу так настоятельки як і цілого персоналу, але й одержати деякі полекші. Після осягнення цього і згідно з планом, ув'язнені жінки звернули зусилля на це, щоб зробити відбитку ключа до в'язничних воріт і цю відбитку передати «на світ» для виготовлення ключа. Скільки треба було вжити хитрощів, щоб добути воскову свчку, зробити відбитку замка й передати товаришам на волі! А відтак дні й тижні нервового очікування, поки ключ опинився в келії. І знов неспокій, побоювання невдачі й аж одного вечера, відтягнувши хитро увагу воротаря, який віддалився на значну віддадь від воріт, відкрито браму й всім жінкам опинилося на волі.

Бували рівнож випадки, що політичних в'язнів звільнювано на основі фальшованих наказів чи т. зв. ордерів, що їх доручували самі революціонери, переодягнуті у військовий, чи жандармський

однострій. Таким способом визволено свого часу у Варшаві мужа Рози Люксембург.

Розуміється не все плани вдавалися, і часто причиною невдач найліпших плянів були дуже малі, на око, дрібниці. Так приміром одного разу явився у начальника одної російської тюрми жандармський підстаршина й передав на письмі, наказ від місцевої жандармської управи, на основі якого мало звільнитися одного революціонера. Начальник тюрми збирався вже дати відповідні зарядження, кождо до канцелярії ввійшов в'язничний настоятель, що служив давніше в жандармському дивізіоні, й цей завважив, що т. зв. аксельбант у згаданого підстаршини находився на лівому а ні, як належало, на правому рамені. Ця мала неточність довела до цього, що зрештою добре, зорганізований план не тільки, що не вдався, але спричинив ще нову жертву.

Деколи визволювано політичних в'язнів при допомозі динаміту. Підкладано саме під муровану огорожу тюрми динаміт і в часі прокожу в'язнів спроваджувано зрив. При наміці й суматосі, що слідувала після вибуху, вдавалося політичним в'язням втечи через отвори, що повставали в стіні огорожі.

Чисельно слабші поневолені народи можуть вести визвольну боротьбу при допомозі саботажних гуртків і партизанських відділів. Натомість більші народи поневолені, вже в самих початках визвольної боротьби, ставлять імпровізовані війська й це в такий спосіб, що відповідає бойовому просторові.

Прикладом примінення імпровізованих військ є визвольна боротьба англійських козловий Північної Америки, що утворили були вільний союз держав, з Англією, в рр. 1775—1783. Після вибуху війни, стояли проти себе з одного боку розкидані по цілому краєві англійські гарнізони, що розпоряджали добре, як на ці часті, вишколеними й узброєними правильними військами поповнюваними по системі загального ополчення, а з другої боку узброєні ватаги (партизанські відділи), без опіального командування що на власну руку нападали на англійські позиції та укріплення. І хотів в часі цієї партизантки, могли Американці похвалитися деякими примігидними успіхами, то всеж не могли освободити цілої країни від Англіїців і здобути незалежності.

Американські боєвники були, вправді, дуже хоробрі й вправлені в боях проти Індіан, але недостатньо їм внутрішньої організації, опіального військового виряду і. т. д., і тому, не могли мати переваги над правильними англійськими військами. Щойно весною 1775. р. рішив американський політичний провід, т. зв. Конгрес, поставити на чолі американської збройної сили славного опісля полководця й державного мужа, Жоржа Уошингтона й наділав його повноваженнями для переведення організації континентальної армії, не обмеженої до оборони поодиноких союзних держав, але території цілого союзу. Бо до цього часу, не було союзою армії, лише кожна союзна держава поспішно організувала самостійні військові відділи, під назвою мільції. Континентальна армія мала складатися із добровольців, з одностороннім реєстрацією служби, якої сила у війні досягала коло 30.000 людей. Побіч континентальної армії, мала бути уживана у війні, час від часу, до різних тактичних завдань і мільція поодиноких держав, чи то в злученні із континентальною армією, чи самостійно виконуючи певні доручення. Отже рівночасно з поповнюванням мільції, переведено організації континентальної армії. Передусім завзявся Уошингтон організувати штабу, що мав переводити опіально операції всіх американських військ проти Англіїців. Вневдогові переконався він одначе, що так штаб, як і вищі команди, не зважаючи на їх особисті прикмети, не могли дорівнювати англійському штабові. Щоб цьому зарадити рішився Уошингтон притягнути чужих старших, як інструкторів, для молодого американської армії. З цих чужих старших вставилися, підчас дальшої війни, пруський генерал Штойбен і французький генерал Ляфает.

Найбільші труднощі були в початках війни. Абстрагуючи від того, що давалася відчувати недостача виконаних провідників, інструкцій, узброєння, установ для заосмотрення армії і її адміністрування, головні труднощі лежали в цьому, що імпровізована частина даної області (мільція) вправді готова була боронити з посвятою, й тому усвідомлюючи, свою тіснішу батьківщину, однак не дозволяла перекидати себе на інші боеві відтинки, що було легше переводити в відділами континентальної армії. Одначе й континентальна армія, яка стовпала, що до боевої вартості, далеко вище від мільції, то однак не становила вповні сцільного тіла, бо складалася в добровольчих відділах, звербованих в поодиноких державах, і тому, не рідко,

проявлялася в різних її частинах своєрідний провинціоналізм. Із цим провинціоналізмом, доводилося командуванню переводити затишну боротьбу. Крім цього часті непорозуміння із нацями командувачами, що не хотіли підчинятися вказівкам найвишого командування, перехреснували, дуже часто, опіятивні пляни Уошингтона. До цього в часі тяжкої зими, приходило до масової дезерції (деякі частини тратили до двох третин свого складу) так, що треба було поповнювати, на весну, проріджені ряди новими неввишколеними людьми. Тільки завдяки особистій енергії Уошингтона та безпорадності англійського командування, вдалося створити із хаосу оружних сил перших років придатну армію. що в пізніших роках, дуже часто, перемогала правильні й добре зорганізовані англійські війська. До цих успіхів дійшли вони шляхом карності й опіальної акції, зосередженої в руках головного командування, що давало можливість переводити опіятивні пляни. Поліпшенню внутрішніх відносин в американських військах, треба завдячувати рівнож факт, що інші держави, зокремаж Франція, uznали Американців воюючою стороною й виступили навіть війською проти Англії, що у великій мірі причинилося до побіди американських військ.

На основі досвідів американської визвольної боротьби, що торкаються організованія та вжиття імпровізованих військ можемо прийти до слідуєчих закльчень:

Великий нарід, що бореться за своє визволення, буде вже в початках збройної боротьби, приневолений зібрати та зорганізувати у **військові імпровізовані частини** всі розпоросені саботажні групи й партизанські відділи, що в початках, без ніякого пляну й так сказатиб, на власну руку, воюють проти ворога. Для переведення цього є конечно, передусім, створити одно **головне командування (штаб)**. Цей штаб не повинен складатися тільки із одушевлених дилетантів, але в цьому мусять бути також **військові вишколені фахівці**. Інакше, й при найбільшій відвазі й зусиллях військ, не можна буде озягнути трівиких успіхів. Головне командування назначає опісля **начальників** поодиноких військових відділів, як рівнож визначає **ролю цих відділів** у самій війні. Уже із цього видимо, як дуже потрібний є для поневоленого народу **військовий самовишкіл**, щоб на випадок війни, мати більшу кількість військово підготовлених провідників.

Слаба сторінка імпровізованого війська, в початках його творення, є мала карність, недостача вишколу та недостаточне озброєння. І тут рівнож виказується потреба добрих провідників, що зумілиб особистим знанням і енергією ці недостачі усунути.

Перший успіх або невдача в бою мають рішучий вплив на бездатність та майбутню ролю імпровізованих військ. Тому провід повинен доложити всіх старань, щоб забезпечити собі **перші успіхи**.

Переглядаючи завдання, звані із організуванням імпровізованих військ, треба сказати, що вже в часі **мира** мусять бути пороблені всі ці приготування, що улекшують, на випадок повстання, творення імпровізованих військ. Внутрішню опіціалій і національно свідомий та адисциплінований нарід представляє для цієї цілі далеко відповідний елемент, ніж внутрішню розбитий та невідомий своїх завдань. При цьому не треба на одно забувати, саме на це, що хотів можна, в скорому часі, виставити імпровізовані відділи, але ніколи не можна **«імпровізувати»** проводу, тоді коли не

має старшин із попередним військовим опіщенням. Тому треба звернути увагу задалегідь на підготовку достаточної кількості військово вироблених провідників.

Дуже тяжке завдання приходиться з цю хвилиною, коли перші повстанчі відділи треба переіменувати в імпровізоване військо. В тому випадкові є необхідно не тільки добра воля кожного поодинокого воюка, але є потрібна, й співпраця між політичним і військовим проводом, як різнож енергія останнього,

щоб в коріні здусити непослух, «атаманію», дезерцію і т. д.

Коли чинність саботажних і партизанських відділів є початковою стадією визвольної акції, то чинність імпровізованих військ творить **головну** її стадію, та її успіхи чи, невдачі рішають, по найбільшій часті, долю народу, що бореться за волю. Це впрочім бачили ми в нашій власній історії перед десяти роками.

Нові жертви ляцьких варварств.

(стаття члена У. В. О. передана з тюрми)

Ще не затихла справа побойів і звірських катувань політичних в'язнів років 1925 та 1926. Ще живуть ці поіспіаки, котрі, вживаючи способів із часів інквізиції, замордували О. Бесарабову. Ще всі гурьські, що вчинили погром над Мельником і тов. і Бори-Маєвські і Франковські і інші, повнять своєю злочинною службою далі, а оце знов приходиться занотувати новий факт звірськості ляцької поліції над членами У. В. О. Українська суспільна сть не була про них вповні опіформована, тому, що вірний опіс не міг бути поданий краєвою пресою до відомома українського загалу.

Недавній напад на пошту дав польській поліції причину до масових арештів серед Українців. По в'ярештуванні більше 70. людей з кругів молоді, приміняла до них поліція найбільше дикі методи. Зпочатку не давано їм їсти, тримаючи їх стало в нервовому напруженні, піддано їх поісихній тортурі, загрози «технічного сліств» львівської політичної поліції. Грожено в'ярештуванням їх матерей та сестер, зведенням їх через побой на калік, що сліпі й на вулях, випущені на волю, згинуть десь під тинном з в'ягнутою по милостивню рукою, коли тільки не підписуть цього, що їм подасть поліція. До деяких не примінявано й цього «вступу», бо вже першого дня побито Штокало, Ординця, Мироша, Плахтина й Скілького. Побойів доконували підкомісар федунішин, шпіці Войцеховські, Заркевич, комісарі Чеховські, Смоільнічки та Заркевич. В часах Кайдана знушались над політичними в'язнями «в'яядовці» під доглядом комісарів, знов в часах Мігленера переслідують і тортурують вже комісарі.

Першого, третього й шестого дня, після арештування Штокало, Скілького, Мироша, Качмарського, Плахтини та панни Краєвської, приступила перша трійка-Федунішині! Войцеховські, Заркевич-на переміну з другою-Чеховські, Смоільнічки, Заркевич-до «технічної сторони» поліційного сліствана.

Били арештованих в голову, під бороду, в ніс виривали з голови волосся, штовхали гумовими палицями в околиці печінки, жолудка, нирок, стискали ядра половых органів дусили горло палицями. Не раз і не два арештовані вилися і мліли з невимовного болю. Такі звірства тривали повні години, з перервами, в часі яких зимною водою й амоніаком приводили в'язнів до притомности. По кожноразовім відпочинку, поліційні поіспіаки даліше били й копали арештованих зі словами? Я ці неркі поодблям, а ці гловен до подлоги розбіен, ти пшеклен-ти кабане, с—к—и сину, українські гайдамако! Пожнема цен на кавалкі, поламеми ці жebra, бо ми тутай юж не таким моровим косяці поламали. Шишпоінаш себе Бесарабовон і Вербіцького? То само

з тобон бендзе! Ти гайдамако, с—к—и сине, не признаєш сен, же то ти рабовал нењшондзе...? Подпісу! Не хпеш?...

Такі знущання тривали цілих 6. днів. Першого били Штокало, потім Ординця, Плахтина, Скілького, Мироша і Качмарського. Скілького бито в келії, всіх прочих в поліційних канцеляріях, від вулиці Яховича.

Не треба даліше забувати, що зі 70. арештованих лише 6. віддано під суд, та що решту зовсім невинних та негримасних людей також мильтровано. Польська преса назвала арештованих

Володимир Ординець

Іван Плахтина

Мироша

Качмарський

бандитами. Чи ж допускаємим є позбавляти честі і здоровля молоді невинні дівчини та тих молодих хлопців—без найменшої підстави, лише для задоволення диких інстинктів ляцьких поспіак? А чейже це сталося з Оленою Краєвською і Качмарським. Вони вийшли на волю! Хто поверне заподіяну їм польською поліцією кривду?

Українське громадянство віддано на поталу поліції. Щось таке можливе лише в такій поліцій-

3 практик ляцької поліції.

(Писав один із арештованих за останній напад на пошту у Львові.)

О год. 6. рано переведено в нас ревізію. Цим разом одною підозрілими видалися фотографічний апарат, кілька знімок і—ми оба. Не подаючи причини, поліційні функціонарі казали нам збиратися, забрали згадані речі й повели нас на поліцію, де замкнуто нас обох в арештантській келії ч. 3. Застали ми вже там чотирох арештованих товаришів. Непривітна, повна насікомів, нора. Пересиділи ми в ній 7. днів. Ніхто із нас за час цей не був переслуханий, і нікому ніхто не сказав, за що він арештований. Зачав вриватися терпець. Тому осьмого дня ми зачали грімким окликом: «Ми хочемо переслухання» домагатися своїх прав. Це й могло. Сейчас одного по другому викликувано на переслухання. Я вийшов останній. Повели мене до канцелярії V. бригади. Від мене зажадали тільки зложення алібі за день 3. липня, почім відпровадили назад до келії. Другого дня пополудні закликали мене знов на переслухання. По дорозі стрінув я не до пізнання побитого одного товариша й сейчас усвідомив собі, що це й мене чекає. В канцелярії було кількох поліційних агентів і один комісар з виразним пасмом сявого волосся, як я пізніше довідався—комісар Федунішин. На столі лежали чотири револьвери. Згаданий комісар, вказуючи на них, сказав, що це мої, та ще я їх роздав учасникам нападу на пошту, а врешті, що я був провідником в нападі. Тут доперва я довідався, о що мене й моїх товаришів підозрювають. Я заперечив усьому. В той момент, на знак комісара, всі «вивадовці» повиходили, а я остав з комісарем сам. Тоді він взяв в обі руки по револьверові й кинувся на мене з криком та ударив мене одним із них в груди. Кров закипіла в мені й я вярвав йому обидва револьвери з рук і кинув на землю. Він намірився вдарити мене в лице, та я тому знова перешкодив сильним ударом по руці. На його крик вбігли «вивадовці» та довідавшись в

ній державі як Польща.

Шануюча себе нація мусить реагувати на варварські акти, поповнювані на її краях синах і для своєї самооборони приневолена стерти з лиця землі справників цих варварств. Останній факт, що нагадують поворот до часів кайданивщини, не дозволяють нам даліше толерувати звірських вліриків ляцьких поспіак і примушують хопитися засобів самооборони та виміру належної карі катан.

чому річ, закидали комісарові, чому мене не застрелив «як пса». Потім вони індагували мене та намовляли, щоб я признався до вчинку. Вкінці спровокали тяжко побитого товариша М., якого ведено попід руки, бо о своїх силах він вже не годен був ходити. На запит, чи мене знає і чи я брав участь в нападі на пошту, він тільки заперечив кивненням голови: почім його відпровадили. Після цього я заявив, що при таких умовах і при такім трактуванні поліцією я не буду складати жадних зізнань і зажадав негайного відіслання до суду.

Мене відпровадили на келію число 9. і там при відчинених дверях, в асисті поліція, оставили самого. Рано, після відфотографування, покликали мене знов до переслухання. До закидів з попереднього дня додали ще й цей, що я в товаристві ч. К. мав відібрати гроші й зброю від втікаючих по нападі товаришів. Я розуміється тільки заперечував усьому. По списанні протоколу, зажадав я додаткового зазначення з цього, що при попередньому переслуханні мене били. Довгий час не хотів без цієї замітки підписати його. Вкінці однак, коли довідався, що це буду міг зробити в слідчого судді, підписав.

На другий день переведено мене на Бригідки. Перед транспортом поліція хотіла мене кувати, бо на мою заяву, що зроблю на вулиці збівисько, відступили від цього заміру. По припровадженню на Бригідки й по переведенню особистої ревізії, посадили мене на келію між уголовних злочинців. Слідуючого дня переслухав мене слідчий суддя. Я не зміняв зложений на поліції зізнань, та домагався запротоколувати, що на поліції вимушували від мене зізнання побоями. Після цього протоколу, я ще кілька разів голосився до слідчого судді, домагуючись допущення йти з дому, книжок і часосписів. Всі мої домагання не були сповнені.

В два дні потім мене звільнено.

Техніка слідства.

Коли зізнання арештованого можуть мати велику вагу, та й ще коли він є головним чи одним з головних винуватців, тоді звичайно перед усім поліція, не перебирає в засобах, щоб видістати зізнання. До арештованого примінують різні способи, стараються при цьому пізнати його характер і його слабу сторінку й відповідно до цього, б'ють тараном в це слабе місце. Йому приносять піддроблювані протоколи його товаришів, мовляв, от що на вас зізнали! Стараються захитати в ньому віру в чесність товаришів—співв'язнів, в ідейність провідників його організації, стараються виказати абсурдність існування організації, доказують, що він є жертвою гультіпак, використовуючих його ідейність та молодий вік для особистих цілей. В

процесі о вбивство Собінського говорено до різних арештованих на поліції так: «Пане—я дивуюся вашій, недосвідченості! Подивіться тільки на себе: щож—ви бідак—подерті черевки, ходите обдертий, і на волі не маєте часто що до губи взяти. Ви думаете, що провідники У. В. О. живуть так як ви? Пане—ви цього не знаєте, але ми знаємо: добірня їжа, виставне життя, дівчата, забави!». Так е! З вашої біди капітал стягають для себе. І ще оміються з вашої наївності! Ви думаете, що ім Україна в голові? Ви думаете, що за вас тут в тюрмі хто потурбується? Ані пес не гавкне! А ви собі якісь скрудули робите! Або «Пане—не о вас нам ходити! Нам ходити о цих, що на чолі, що на вершу стоять. Це є винуватки й злочинці! Во-

ни крутять молодим, ідейним хлопцям голову Україною і т. д. а самі запроцатися ворогам України й ширять анархію в суспільности, послаючи десятки молодих людей на шибеницю і до тюрми! Ми знаємо, що ви є жертвою цих гультіпак, що ви фактично невинні, бо не здавали собі справя, де ви полати й що робите. Ви думаете, що нам ходити, щоб вас засудити? Борося Боже! Дайте нам цих правдивих злочинців, а ви сьогодні на волі». Це вже, як бачимо, легка намова до провокації.

За нею слідує зовсім отверті пропозиції стати провонатором. Стверджуємо на цьому місці, що львівська поліція в останніх роках, майже при всіх процесах проти членів У. В. О. із такими пропозиціями виступала. Звичайно підходять до арештованого з такими словами: «Пане—виж самі внаєте, що вам грозить найменше 10 літ тюрми. Цеж смерть для вас! Зрештою навіть, коли би відбули цю кару, то де ви потім заняття дістанете? Ви ще не здаєте собі справя з цього, що це є, бути караним! Миж вам отвираємо зовсім янпу перспективу: воля, порядне забезпечення, спокій. Ви не думайте, що про вашу службу в нас хтонебудь довідається! Щоб не було ніяких підозрінь ви поспіште до розправи: ми з прокуратором вже самі все так уладимо, що вас звільнять на розправі або дістанете якусь маленьку кару, в яку врахується ваш сліпий арешт. і—потім вступите назад до організації». Одиниці слабого характеру, в стані нервового розстрою і несвідомі наслідків такого вчинку, можуть улягати таким підшептам. Та марна доля такого провонатора: раз поліція вхопила його у свої руки, тоді безжалісно з ним човодиться. Коли він головний обжалований, то його безоглядно ставляють перед суд і його зізнання використовують проти нього, особливо тоді, коли поліція змрікує, що більше вже годі «видіести» від принагідного провонатора й коли інформації його є настільки важні, що мусять бути предложені на розправі й використані так проти янших підсудних як і самого автора інформації. Тоді засуджують без виїмку всіх і не жаліють навіть принагідного провонатора компромітуючи його рівночасно. У Росії були випадки, що поліція потім тримала таких провонаторів цілими роками в тюрмі, приказуючи їм підслухувати розмови співв'язнів і відіставати від них потрібні поліції зізнання. Чи не гірше становище такого провонатора, ніж засудженого?

Посилання провонаторів до келії це один із дальших способів, як відіставати зізнання від арештованих. Його систематично вживають на поліції, а польські тюрми аж кипять від провонаторів. Цей спосіб був спеціальністю слідчого судді Янушевського, що вів слідство в справі вбивства Собінського та послуговався кількома провонаторами—в'язнями.

Поліція однак хапається часто і ще гірших средств: вони мають на цілі привести арештованого, який і так знаходиться в стані крайного поде-нервовання, до так глибокої фізичної і моральної депресії, щоб він зрештигнував із дальшого опору і мав одно бажання: щоб це все вже раз скінчилося, хочби навіть мав він дістати шибеницю. Клясичний примір на ці методи дає поліційне слідство з Іваном Вербицьким. Заарештуванши з ним батька, наречену, сестру й брата та граючи йому тим фактом стало на нервах, даліше після намов до провокації та після безуспішного примінення майже всіх цих способів, про які була вище мова,—йому в зимі, в неопаленій келії, відібрали ліжко, сінник і коц. Даліше не тільки не

дозволяли йому понебудь з дому приносити або купувати, але цілими днями підряд, не давали йому навіть тюремного харчу; рівночасно зголоднілого водили на переслухання, в часі якого комісар заїдав смачний обід. Потім або й зівночасно з цим йому не давали спати в ночі; коли він заснув, то його зараз будили і водили на «переслухання», де агент говорив з ним про—погоду, свою родину, тяжкі часи і т. д. Колиж він вертав із такого «переслухання» і заснивав, тоді його знов зараз будили на друге подібне «переслухання». Коли й це все не помогло, тоді його зачали бити а потім влялися на янший спосіб: його ранком провадили до канцелярії на «переслухання» і не дозволяли йому сісти; з ним говорив дві години один дижурний агент, потім другий знов дві години, та янлий день—настоячки й без їди! Не диво, що ноги йому попухли. Або знов поліція веде арештованого до неопаленої канцелярії (в зимі!) і під претекстом ревізії приказує йому розібратися до голого тіла та так «переслухає» цілими годинами.

Про биття і натовання в'язнів не будемо розписуватися. Майже не було політичного процесу, де поліція польська не зчуцалася над арештованими. Деяким членам У. В. О. ломано ребра, повибивано зуби, так що і з салі переслухання відносили їх на операційний стіл, а що більше Бесарабову закатовано на смерть по приміненню варварських знущань. Побой на поліції не устали до сьогодні. Мали вони місце й при процесі о вбивство Собінського та при останнім наглім суді у звязку із нападом на пошту у Львові. Треба вже раз із цим покінчити остаточно! Всі дотеперішні способи реакції так пошкодованих, як і цілого українського громадянства, включно з винесенням справи перед заграницею, не принесли правви відносно! Що більше: тут видно цілу систему, в яку zaangażовано навіть суд і вищі державні органи: бо не тільки, що судові скарги побитих в'язнів проти безправств поліції й тюремних органів дотепер ні в одному випадкові не віднесли успіху й то навіть тоді, коли були неоспоримі докази, але що більше, ці скарги зі засади зверталися проти пошкодованих політичних в'язнів, яким ляцька прокуратура добавляя параграф за «опертство». В таких випадках поліція, прокуратура, суд і влада йшли одним фронтом проти пошкодованого і старалися при помочи кривоприсяги, ложних зізнань, і підставлених овідків не тільки боронити винуватків—поспіак, але й покарати пошкодованого за видвигання справи побойв перед судом. А прещінь є більш, ніж певне, що ніхто, тимбільше Українець, не буде безпідставно скаржити польську поліцію і то перед польським судом! Саме факт, що польська влада, з виїмком формальної заборони биття, не старається фантично положити кінець цим страшним безправствам, рішила У. В. О. на будуче відплачувати індивідуальним террором над безпосередними і посередними винуватцями.

І в судовім слідстві уживають різних способів, щоб зломити відпорність в'язня. Йому не дають дозволу на домашній харч, на побачення із родиною, на читання книжок і часосписей, на писання листів, на проходи, саджається в найгірші келії між всяке шумовинна, навіть між венерично хворих і т. д.

От це ціла скаля способів, якими відістається зізнання від арештованого. Маючи довголітний досвід, поліція й слідчі суді знають чи й які з них приміняти до поодиноких арештованих, щоб вдарити в їх найслабше місце й яким робом розвя-

зати їм язв. Слід на цьому місці ствердити, що найлегшу роботу має поліція і слідчий судія з новизнами. Пораз перший арештованим. Її саме до них приміняють найгірші способи слідства, включно з побоями. Найменше неприємностей в поліції і в суді мають «ветерани»: впрочім і не часто падають вони в тюрму. Новик звичайно не знає, що однимим неспорним доказом вини є приловлення на горячій вчинку й це в присутності свідків. Не є йому знані і поліційні та судові методи слідства, що мають на цілі виділати від арештованого як найбільше зізнань. Не є йому рівнож відомо, що поліція при всіх арештах, передусім масових, зпочатку знає дуже мало, а при кінці слідства знає надто багато. Не заведе він знає, що признання до вини дає силу всім «корпусам деліт», «конфіденціальним відомостям, реляціям і доносам», і ззагал, що своїм признанням закладає собі петлю на шню. Так само не знає, що доразовий суд є шмальний тоді, коли обвинувачений сам признається до вини та що на признаня є завжди час на розправі: Не має він рівнож поняття про те, що йому, як недосвідченому не легко перехитрити своїми зізнаннями поліцію. Ззагалі багато він не знає! Між иншим і те, що не кожного арештованого бє поліція, а в подавляючій скількості випадків тільки тих, що пробалакалися, часто хочби одним, на позір, невинним словом. Інші випадки є виїмкові! Бо коли поліція

є переконана, що ні хитростями, ні насильством не видістане ніяких зізнань від арештованого, тоді лишає його в спокон. Це переконання набирає ерва здебільша вже при першій переслуханню, слідуючи поведіння і кожне слово арештованого, і всі, що цього не знають, зправила пробалакують-ся. А всім, що пробалакалися, робить поліція й потім суд зі слідства—пекло!

Ззагалі слідство це дуже нерівний двобій: на одній стороні, досвідчені холоднокровні, зрівноважені, позбавлені всяких засад моралі і чести та здібні на все поліцейські й слідчі судії, що до того розпоряджають цілим апаратом розвідників, грішми, найденним доказовим матеріалом і—зізнаннями: на другій стороні, скажім, молодий студент чи робітник, що по раз перший чи другий арештований, замкнений одинцем в тюрмі, зденерований без відомостей, хто арештований, що знайдено й як його співтоварищі зізнають. Не диво, що цей двобій здебільша програють ті, що до нього не підготувалися, перецінюючи свої сили. Нераз із уст поїпає можна почути такі слова: «Ви, панове, люде недосвідчені, ви вперше арештовані, рідко вдруге, а я вже 10, 15, 20, літ веду слідство; у нас всі середники викрити правду». До цих, справді, розумних слів ми не прислуховуємося—й звіден ці страшні помилки в слідстві. Щоб їх пізнати й усунути приглянемося зчерги способам оборони арештованих. Та про це вже другим разом.

Голоси преси про засуд смерти на Атананчука і Вербицьного.

V.

а) Чуша преса.

«Новости» з Білгороду містять в числі з 24. VIII. статтю п. з. «Положаї Українціаца под Польськом Систем колонизације Українціаца.»

б) Українська преса в Америці.

«Канадійський Українець» з 25. VII. містить подяку Команди У. В. О. до Редакції «Канадійського Українця».

«Український Голос» з 1. VIII. містить статтю п. з. «Українська емиграція в Америці а У. В. О.». Крім цього подяку Команди У. В. О. до Редакції, та врешті звіт із віча в Шіаґо з 24. VI. враз з винесеними резолюціями в англійській мові. На вічу було коло 1.000 учасників і заступених було 50 товариств. Проти віча агітували германці під проводом Др. С. Гриневського і Др. І. Смука та католицькі священники о. Тарнавський і Кузьма. В числі з 8. VIII. є виказ жертв «Комітету Оборони Політичних Вязнів» у Вінніпеґу на суму дол. 257.06 зі зазначенням, що до кінця червня зібрав Комітет 1.117.60 дол.

«Народна Воля» з 2. VIII. містить оголошення про віче в Сирентоні на 5. VIII. В ч. 90. є звіт про це віче; промавляли на цьому о. М. Шугакевич і Др. Клодницький. В ч. 91. повідомлення, що «Жіноче Товариство» в Сирентоні перевало збір-ку на 25. дол.

«Свобода» з 10. VIII. містить оголошення про віче в Гершіор. Н. И. на 12. VIII. В ч. 190. є масовий звіт «Обеднання» у Філадельфії за лицень, після цього на оборону н. з. призначено 200. дол. Крім цього виказ жертв на оборону н. з. (358.8 дол.), «Боевий Фонд» (12.75), «Сурму» (9.25) і політичних вязнів (12).

«Народне Слово» містить цей комунікат у числі з 16. VIII.

«Український Голос» в ч. 33. містить статтю: «Амвестийний закон в Польщі», й в ч. 34. комунікат «Бюра пресн і пропаганди». В ч. 36. і 37. оголошений виказ жертв ч. 4. «Комітету Оборони Пол. Вязнів» у Вінніпеґу.

Лист з Америки.

По надісланню часопису «СУРМА», ми Українці, члени греко-католицької церкви, зараз зробили мітинг (26. VIII.) і зібрали та Вам вислали дол. 25.—Робота у нас ведеться далі і маю сьогодні дальших дол. 11.—, готових до висилки для Вас. Імен жертводавців Вам не подаю, бо не треба; хто дає, той знає на що дає. Бо в кого бється материнське серце або в кого грає козацька кров, той ніколи не пожадує цента на свою Батьківщину. Роботу свою ведіть, а ми напевно не пожадуємо центів. Провіду прислати більше чекових біанкетів на висилку грошей та більше прямирників «СУРМ», за що згоря дякую.

Гартфорт, Конн. 4. IX. 1928,

Петро Драпак.

Український Національний Комітет.
Hartford, Conn.

Оповістка.

На фонд оборони засуджених на смерть прислали на руки У. В. О.: «ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРґАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ» у Філадельфії амер. дол. 700.—(сімсот); «КОМІТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ» у Вінніпеґу амер. дол. 500.—(пятьсот). Жертводавцям вислала Команда У. В. О. окрему письмовну подяку.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!

Ховайте «СУРМУ» перед ляхами, бо це нелегальний орган!

Ціну 30 сот.
Проситьсся складати в краю на
„Політичних Вязнів“

СУРМА

Орган
Української Військової Організації.

1928

ЛИСТОПАД

1928

У ВЕЛИКИЙ ДЕНЬ.

Літ тому десять створила Військова Організація нову епоху в житті Української Нації. В ночі з 31-ого жовтня на 1-ого листопада 1918-того року Військова Організація, укрита до цього часу в темряві підземелля, виступила явно. Через одну ніч перемінилася тайна організація в Українську Армію. Волід за цим, зшзла чужа влада й народ став вільним.

Що далі було, всім відомо. Наїздник знова запанував на нашій землі, а Українська Армія перемінилася в Українську Війскову Організацію, щоб знов у підземеллі приготувляти хвилю нової переміни себе в Українську Армію, оборонця Української держави.

Десятиліття 1-ого листопада, це рівночасно ювілей Військової Організації. У цю велику хвилю звертаємося до Вас, Старшини й Стрільці Української Армії, до Вас, члени У. В. О. й до Тебе, Українська Молоде,—будучих членів У. В. О. і будучих членів Української Армії.

Чому Великий Чин зперед десяти літ не увінчався успіхом? Богато є причин цього, та найважніші оці: 1) Ми не мали державної й військової традиції. 2) Ми не вмели любити свободи й ненавидіти неволі. 3) Ми не мали потрібного знання.

Вчитайтеся в історію передвоєнних часів; наші батьки явно й славно виступали проти військового виховання. Нас виховували на пацифістів, яких ціллю було зайняти посади в державі-ворога. Нас не вчили ненавидіти чужу владу та змагати до своєї, але виховували нас на вірну підпору займанщицької влади. Наші батьки, самі, з ярма висвободитися не хотіли, бо його навіть не відчували, а молоді не навчали, як до волі змагати.

І тому заскочили нас події, що самі несли нам свободу. І тому Військова Організація повстала так нізно, бо всього на кілька місяців перед 1-им листопада 1918. Не диво, що не було провідників, які повелиб Армію проти ворога правильними шляхами.

І тому сьогодні наїздник на наших землях...

В десятиліття Великого Дня кличемо тому до Вас-бувші, теперішні й будучі члени Української Армії і Української Військової Організації:

Батьківщина в неволі. Волю її треба здобути. Цього зможе тільки доконати українська збройна сила.

І збройну силу України Ви всі мусите підготувляти!

Ви мусите ненавидіти неволю, та змагати до свободи й навчити цього других!

Ви всі мусите навчитися воєнного діла, щоб вміти волю здобувати.

Ви всі мусите витворити в собі таку віру й створити таку силу, яка, у відповідний момент, започаткувалаб нову епоху, щасливішу, ніж літ тому десять взад.

Геть зневіру, що може вкратися у ваші душі, завдяки підшептам старих «батьків» народу, яких історія не навчила нічого. Вороги сильні, а ми слабкі! Не такі сили, що їх мають наші вороги, валила віра й посвята народів, бажаючих волі. Владе сила у наших ворогів, але тільки тоді, як Ви цього схочете за всяку ціну та, коли за Вашими бажаннями волі, підуть діла.

У великі роковини кличемо до Вас—геть із байдужністю! Стайте віру у майбутність Української Нації і будьте готові до посвяти за Україну!

Постій 1-ого листопада 1928.

КОМАНДА
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОРґАНІЗАЦІ.

Видає пропагандивний Відділ Української Військової Організації
Редагує Редакційна Колегія.

ЛЕГІОНИ.

В часі змагань поневоленого народу за волю, звичайно найбільш національно свідомі елементи, й тому переслідувані ворожою владою, є приневолені покидати рідну землю й втікати на чужині. Любов до батьківщини, як рівнож вроджена енергія не дозволяє їм, й на чужині, заложити руки, а навпаки змушує їх і на даліше брати участь у визвольних змаганнях свого народу. В часі миру вони обмежуються до підтримки національного руху через пропаганду на міжнародному полі, заступництво перед чужими народами та забезпечення матеріальних засобів і т. д. За те в часі війни мають вони можливість взяти активну участь у збройній боротьбі, через творення військових відділів.

Ця активна праця на чужині замітна, особливо, в поляків. Майже у всіх війнах, що їх вели, в останніх двох століттях, Росія, Німеччина та Австрія, подибуємо, по стороні ворогів згаданих держав, польських добровольців (Легіони). Сила їх є різна: бо часто ходять тільки о це, щоб зазначити, що польський нарід не зрезигнував із своїх стремлінь до незалежності. Так отже стрічаємо по французській стороні, ще за часів наполеонських воєн, проти т. зв. союзників (Росії, Німеччини й Австрії) польський легіон; в кримській війні бачимо поляків по турецькій стороні проти Росії; в часі російсько-японської війни шукає Пілеуський, тоді провідник Польської Військової Організації, звязок із Японцями, проти Росії; він рівнож в часі світової війни творить свої легіони по австрійській стороні.

Світова війна, що принесла відродження ріжним недержавним народам, дає багато примірів на це, як поневолені нації творили на чужині свої військові відділи, що мали стати основою будучої національної армії.

Пілеуський творив легіони по стороні центральних держав, отже проти Росії; його слідом пішли інші польські патріоти, які творили подібні військові відділи, особливо у Франції й Америці, проти центральних держав. Який рішачий вплив мали ці легіони на дальший розвиток подій у своїй батьківщині, пізнали ми на своїй шкірі. Без помочи, добре узброєних, відділів Галлера, зорганізованих у Франції, не могли б бути війська, утворені

на польській території, самі, оборонити Варшаву, виперти Українську Галицьку Армію за Збруч та обсадити Східну Галичину.

Чеські легіони, що їх організовано в часі світової війни у Франції, Росії та Італії, склалися в Росії по найбільшій частині із бувших вояків австрійської армії, дезертирів, що переформовувалися на території Росії в національні чеські відділи, тоді коли на території Франції дали почин до утворення там легіонів чеські політичні емігранти, головно чеська еміграція в Америці. Без існування цих легіонів, що наприкінці представляли поважну військову силу, не було б вдалося Чехам, сечас після перевороту, обсадити Судетів, та закінчити побідно війну, з одного боку, на Словаччині й на Підкарпатській Україні, проти Мадярщини, з другого боку в Тешинському Шлезьку, проти Польщі.

Рівнож сьогоднішня фіняндська армія найшла свій початок у військових відділах, зорганізованих за границями Фінляндії. Ще перед світовою війною вивтікало багато фіняндських патріотів, передусім молодих студентів, до Німеччини, зприводу переслідувань московської влади. У своїй у непереможному бажанні виступити отверто із зброєю в руці проти московського гнобителя, добилися вони цього, що німецька військова команда утворила окремий фіняндський стрілецький баталіон, який брав участь у боях на східному фронті. Після розпаду Росії, цей баталіон очистив рідну землю від большевиків та став основою національно-державної фіняндської армії, якої старшинський корпус був вишколений на чужині, саме в згаданому стрілецькому баталіоні.

І в історії нашого народу, за останні роки, стрічаємося з утворенням легіонів («Українські Січові Стрільці») по стороні Австрії, проти Росії. Хоч їм не довелося зіграти такої ролі, як згаданим вже чеським, польським і фіняндським легіонам (зв'язок і основа пізнішої національно-державної армії), всеж таки їх значіння у визвольній боротьбі українського народу, й це і обох боках Збруча, було дуже велике і вони залишили для майбутности найліпшу традицію.

Із наведених примірів видно, що поневолений нарід, що вступає до отвертої, збройної боротьби із національним ворогом, повинен, не тільки,

на рідній території організувати саботажні й партизанські відділи та імprovізовані війська, але старатися творити військові відділи на території чужих держав, що ставляються прихильно до його визвольних змагань. Такі відділи мали б складатися, так з людей, які ще перед війною покинули рідну землю, як із цих, що вже в часі війни вивтінали із ворожого війська, покинувши фронт, з ціллю взяти участь у організації вимряної ними національної армії.

Боева вартість таких відділів залежить від вишколення й узброєння, від відповідних провідників і т. д. При всіх цих справах політичні відносини мають першорядне значіння. Прим. інтензивна політична праця Чехів, зв'язана із творенням чеських легіонів, по стороні антанті, привела до цього, що Чехословаччина була uznana, в часі світової війни, як воююча сторона й це в часі, коли сама територія Чех була ще в посіданні австро-угорської монархії.

Далеко однак важніше, чим боева вартість легіонів, є їх моральне значіння. Їх існування підбадьорє та підносить духа в батьківщині, де часто, в початках війни, неможливо зорганізувати хочби малі військові відділи й тому треба обмежитися на саботажній акції. Їх існування не лишається без впливу й на вояків, що поневоли

опинилися у ворожому війську: вони скоро переконуються, що їх місце не в рядах національного ворога, а в легіонах, як завязку національної армії.

Завдання організувати національні легіони припадає не тільки політичній еміграції. Це є також завданням звичайної еміграції, сакеанської, що живе в спокійних і безпечних умовах. Вона має можливість, ще в часі миру, образувати молодь у воєнному ділі, творити військові організації, що стали б, в пізнішому часі, основою легіонів. При добрій волі й відповідній енергії, легше перевести підготовку легіонів на еміграції, ніж підготувати й вести боротьбу підпольній, тайній організації, в краю. Через військову самовишнільну акцію, можна підготувати кадри провідників, зноваж у військових організаціях і товариствах зорганізувати маси. Ірляндська еміграція в Америці служить на це неабияким приміром. Вона не тільки підпирала морально й матеріально визвольні змагання в батьківщині, але й творила військові відділи, якими поповнювала ряди активних учасників в краю, в боротьбі проти ворога.

Наприкінці, не від речі буде зазначити, що існування зорганізованої військової сили на чужині є для світа найбільше переконуючим доказом державницьких стремлінь поневоленого народу.

ЗІЗНАННЯ.

I.

Всі способи зізнань арештованих можна уняти в три групи й означити їх слідує: 1. **правдиві зізнання**, 2. **ложні зізнання** і 3. **відмова зізнань**. Поодинокі групи мають ряд відмін, про що мова дальше. Слід однак вже тут зазначити, що звичайно арештовані вживають **рівночасно кілька способів** зізнань, прим. деякі обвинувачення отверджують, деякі заперечують, а що до інших відмовляють зізнань. Перейдемо всі способи зізнань, що їх уживали й уживають політичні в'язні ріжних країн та ріжних часів.

I. Правдиві зізнання.

Тут слід розрізнити 5 відмінних способів:

1) **Тактика признання.** Деякі арештовані уважають понижуючим для своєї чести говорити неправду, чи відпекуватися своїх переконань; вони

зізнають все отверто, не забуваючи додати, які їх переконання, як вони до них дійшли, що вони для них зробили і т. д. Здавалося б, що не можна робити ніяких закидів тому, хто навіть перед ворогом, не відрікається своєї «віри». А все таки! Поминаючи це, що сповідь перед **поліційними посіпаками**, зовсім не відповідає гідности борця за ідею й що, далеко скорше, лицює йому, місто вдаватися в балачки, мовчанкою виявити свою погорду до катів, слід замітити, що сповідь і признання арештованого не відповідають **інтересам віри**, що він її має, та **інтересам ідеї**, за яку він бореться. Передавати себе, **члена підпольної організації**, в руки ворогів, давати ворогам відомости про організацію, чи навіть про поодиноких її членів, це злочин, якого не можуть оправдати ніякі мотиви.

Щож це за **боротьба** з ворогом, коли віддаємо себе **добровільно** в полон, на ласку й не-

Орсіні.

Дня 14-ого січня 1858-ого року о год. дев'ятих вечером, в часі, коли повозка цісаря Французів Наполеона III-ог підїздила під будинок Опері, перерізали воздух три, майже рівночасні, страшні вибухи. Коні цісарської повозки падають, ліхтарні гаснуть і серед темряви розлягаються крики жаху, зойки ранених і коваючих. Стоп'ятьдесять сім жертв вимонче своїми тілами площу перед Оперою тоді, коли цісар, неторкнений, висідає із повозки. Ще протягом цієї самої ночі вдається поліції дістати в руки справників замаху, чотирьох Італійців: Пері, Рудіо Гомец і їх провідника Орсіні.

Слідство йде дуже скоро так, що вже 25-ого лютого обвинувачені стоять перед судом. Рівнож процес не тягнеться довго, бо вина й докази зовсім ясні, при чому Пері, Гомец і Рудіо виступають як помічники, головного справника Орсіні, що висовується на перше місце.

Зараз при перших словах Орсіні, перебігає через аудиторію струя симпатії до нього. Феноме-

ном масової сугестії зеднує собі всіх й особа його набирає маркантних рисів героя. Він бере повну відповідальність за атентат на себе самого. І ще не ради сензації й слави. Ні! Тільки в повному самовідреченні себе самого, в свідомості поришеної, вже давно, жертви життя. Аудиторія глядить на нього й слушає його із подивом та набожністю, що межує із фасцинацією. Це відділювання є так сильне, що воно вибігає із судової салі, ген, на вулиці міста, від скромних робітничих хат аж до палат й навіть Туйлерів.

В часі останнього дня розправи, виступає постать Орсіні в більше ще маркантніших рисах, до того немало причинюється й промова оборонця Юлія Фавр. У цій своїй промові згадує оборонець про походження Орсіні, якого батько, колишній старшина наполеонської армії, проливав свою кров разом із Французами на всіх почтах боїв і скінчив життя на засланні. «Чиж це незрозуміле» — говорив оборонець — «коли син, що власними очима, як дванадцятилітній хлопець, дивився на нужду свого батька й своєї батьківщини, закипів невгаса-

ючою ненавистю до цих, що на його думку «були виновниками цього лиха?» Наприкінці своєї промови прочитує оборонець перед холодними судьями й здивованою аудиторією листа, в якому Орсіні пересілає цісареві Французів, шось «в роді свогого завічання. «Моє признання вистарчає, щоб мене вислано на смерть; я на це готовий, без усяких мольб о помилування. Бо не думаю упокорювати себе перед чоловіком, що вбив прозябаючу волю моєї батьківщини. Хочу одначе зробити це одну останню спробу, щоб помочі Італії. Завзиваю Вас дати Італії незалежність, яку вона через Французів втратила. Г'є забувайте, що, як довго Італія не буде незалежна, так довго Ви не знаєте спокою. А європейський мир буде тільки казино. Не відкидайте останнього домагаання патріота, що стоїть на ступнях шафота.»

До цього добавив оборонець кілька ще речень, що надали його промові лірично-релігійну закраску, так, що вона подавала на нагробку промову. «Ви судді — говорив оборонець — сповните свій обов'язок без усякої пристрасти й слабости. Бог одначе, що

нас усіх судить, Бог, перед котрим усі можутьні цього світа, позбавлені блеску величности, стоять у правдивому світлі, Бог, що тільки сам один одіює розміри наших похибок і наших гріхів, цей Бог видасть свій засуд і, мабуть, не відкаже своєї ласки, о яку серед людей, на землі, так важко.»

Засуд випав так, як вже задалегідь було постановлено в судових актах: Орсіні, Рудіо й Пері на кару смерті. Гомец на кару доживотної тюрми.

І отий, у слідуєщих днях, хотів цісар Французів, на горячі просьби своєї жінки, трьох засуджених на кару смерті помилувати, то одначе під впливом натиску міністрів, що добачували в цьому небезпеку дальших атентатів на династію, передав, як це кажуть, справу «дальшому ходові невилічимої справедливости; внаслідок цього дня 13-ого березня 1858-ого року на площі де ля Рокет поставлено гільотину. Орсіні до останньої хвили задержав свою горду неустрашимість і, ще перед ударом топора, кликнув сильним голосом: „Хай живе Італія!“

ласку ворога?! В цілому світі бачимо завзяту боротьбу, з ціллю забезпечити собі можливість існування при чому ріжні форми цієї боротьби—оборони. Стрічаємо однак один дивний випадок цієї боротьби: одна із морських звізд розриває своє тіло на кусники, під дотиком ворога. Такою формою оборони є якраз тактика признання.

Бувають випадки, прим. при голоснім атентаті, коли в інтересах народньої справи лежить, щоб арештовані, на випадок приловлення їх на горячому вчинкові, не відпекувалися від нього й приналежності до даної організації, що більше, щоб віддали себе в руки ворога та показали мотиви свого вчинку; можуть тут входити в гру й поодинокі особи, не члени організації, местники за національну справу. Одні й другі випадки бували й у нас (Січинський, Федак). В часі судової розправи, можна, при допомозі преси повести пропаганду кичів даної організації серед широких мас населення та повести пропаганду проти ворога перед цілим світом. Однак в таких випадках, так поодинокі особи, як і члени організації, заздальгить, ще до поповнення вчинку, призадумуються і відповідно умовляються, чи мають віддатися в руки ворога, хто й що має зізнавати в разі арешту, чи судової розправи і т. д. Отже в це плянова акція й скорше наступ, ніж оборона, та що найважнійше, що вона ведеться не перед поліційними посіпаками, з якими не вступастеся в довші батлочки, а на судовому форумі в аспеті адвокатів, преси та громадянства.

2) Тактика застрашення. Деякі арештовані, думаючи, що ворог піде на уступки, злякавшися сили організації, представляють у своїх зізнаннях діяльність, пляни та силу своєї організації; розуміється звичайно перебільшують цю, чи иншу річ, щоб цілість вишшла величавою. Ця тактика найменше відповідна. Поміняючи це, що злякати ворога, можна, не гучними словами, а правдивою силою, що виявляється у вчинках, та, що, не такими дитинячими способами, можна, побороти ворога, всеж слід зазначити, що ця тактика має якраз противний вислід: ворог, бачучи розкриті карти свого противника, успокоюється, бо знає як нищити його та, як паралізувати виконання його плянів у майбутньому.

3) Тактика переконування. Обвинувачений переконує поліцію та слідчого суддю про страшне положення свого народу, про це, що він і инші революціонери стараються полекшити долю народу, пояснює, як вони це роблять, що в їх діяльності немає тіни самолюбства і т. д. При цьому розказує все, що зробив він і його товариші.

4) Тактика обвинувачення. Вона ріжниться від попередньої тільки тим, що арештований уживає різкого тону й, крім цього, обвинувачує слідчих закидуючи їм злочини, яких вони допускаються супроти поневоленого народу, чи даної організації і т. д. Обі попередні тактики не тільки, що швидкопливні, але й здорово наївні. Бо, справді, безплідною й безкорисною роботою є, переконувати, як раз, цих, що творять найпоганіший елемент у ворожій державній апараті, та є його найпевнішою опорю.

5) Тактика потвержування. Коли арештований бачить, що поліція, чи слідчий дійсно знає «все» про нього, бо йому показують обтяжуючі протоколи його товаришів, знайдені при ревізії річ, говорять йому ріжні подробиці, що довідалися від провокаторів і агентів, та вяжуть все це із його попередніми зізнаннями, і коли при цьому переконують його, що його упрямість не має змис-

лу, бо тільки перетягає слідство й збільшує кару, та й ще, коли зачинають братися за більше радикальні способи для зломання відпорності в'язни,—тоді арештований, нерідко, резигнує із дальшого опору, потверджує обвинувачення поліції або зізнання співв'язнів. Не рідко арештований думає, що потвердженням зізнань товаришів він дібється довіря у слідчих органів, й тоді зможе легше «крутити» й таким способом загнати слідство в «спільний кут» та «пустити кінці у воду». Наївність цих надій, що їх витворює подразнена уява арештованого, настільки наглядна, що не треба її доказувати!

При цьому не від речі буде звернути увагу на це, що не раз ми підносили, саме, що ні правдиві, чи ложні доноси провокаторів і рапорти агентів, ні правдиві чи ложні зізнання свідків і співв'язнів, ні правдиві чи підставлені «corpus delicti» і т. д. не є так страшні, як видаються, на око, бо при відповідній поведінці арештованого в слідстві та при допомозі оборонців на судовій розправі можна від всього відпекатися. Все це не має цього значіння, що признання обвинуваченого, яке надає доказову силу всім цим доносам, реляціям, «corpus am delicti» і т. д. Тому із признанням не треба спішитися! Зокрема, не треба признаватися ні на поліції, ні у слідчого судді—без порозуміння з обороною! Є завжди час признаватися на розправі! маючи вже в руках акт обвинувачення, по глибокій надумі та по пораді з адвокатами.

Послухайте, що про це говорять польський прокуратор, Ланевський, в часі процесу о вбивство Собієвського: «Найстрашнішим моментом для арештованого є факт придержання й допитів на поліції, бо тут приводиться когось з вулиці, прокладається факти й кається зізнавати. Тут нема часу на розвагу, нема часу прочунатися, тут маєтєся свідомість, що з даним арештантом арештовано 15 його товаришів та кожний із них зізнав щось иншого. Однак приходять стадія судового слідства. Є також тяжко порозумітися; спидється в окремій келії. Але все таки ситуація краща. Курсують в'язні, що роблять порядок («посміщують»), вони розносять «грипси», приносять харчі. Можна начеркнути кілька слів на коничку, чи біллу, за чим, правда, пантрується, але з труднощами. Ситуація тяжка, але вигіднійша. Та несподівано настає стадія цілковитої свободи: прокуратор подав акт обвинувачення. Тепер можна взаімно порозумітися, відбувати конференції з обороною; з акту обвинувачення довідується арештований, що прокуратор не багато про нього знає. Є це найбільш сумна, найбільш болюча й найбільше компромітуюча доля прокуратора, що, коли він обвинувачує людей, на основі деяких фантів, мусить наразитися на іронію й насмішки людей, які знають цілу правду, тоді коли він знає тільки її частину».

В цьому й річ, що коли арештований не признався в слідстві, отже коли прокуратор не може будувати анту обвинувачення на признанню самого обвинуваченого, то рідно заходить потреба, щоб признаватися на розправі. Це є лише тоді, коли ріжні обставини зложилися дуже некорисно для обжалованого: не тільки доноси провокаторів агентів, знайдений матеріал і зізнання співв'язнів, але і невідповідні зізнання обвинуваченого, з яких непрямо виходить його вина. Та всеж є велика ріжниця між признанням на поліції а признанням на розправі; бо на першій, є побудований акт обвинувачення й тому є воно найтяжчим аргументом проти арештованого; друге, має за цілю

зменшити неминучу кару обжалованого, отже є аргументом в його користь.

Признання до вини у слідстві зправила запечатує долю арештованого, зокрема, звязує руки оборонцям на розправі. Є зовсім без значіння, чи признання зроблено добровільно, чи його вимушено на арештованим. Віддаликувати вимушені зізнання без незбитих доназів їх несправедливості (що є дуже тяжко!), звичайно не осягає ніякої цілі. Сталий рефрен на розправах: «Мене били й тому я признався до цього, що поліція мені підсувала» — не має ніякого значіння в польських судах, які стараються затушувати побой поліції, а що більше, доказати ложність, зрештою, правдивих тверджень арештованого про побой. Тим самим не тільки дообжалованого нове обвинувачення (клевету), але й доказують, що первісне його признання було добровільне й правдиве. Впрочім, коли лицькі судді є навіть переконані в цьому, що признання до вини вимушено силою, то це не значить, щоб не були переконані в його правдивість, хочби арештований його тепер і відкликував. «Gdyby go nie zbili, byłby się hajdamaka nie przyznał» — є розумованням ляцького присяжного судді. Впрочім, прокуратори також не мовчать і поясняють присяжним суддям справу так, як це зробив прок. Гіртлер на розправі проти 12 Українців: «Про це побиття боюся вам говорити, щоба вас не втомили. Чи можна вимусити це, що зізнав Одеський? Скажім, що його били, зробимо донесення і покараємо винного. Ну, й що з того? Що до битти, то оініюйте його після своєї совісти. Цей засіб до здобуття правди є каригідний, його треба осудити по закону, алеж, чи можна сказати, що ці зізнання не є правдиві?».

Далеко більше ефекту має обвинувачення поліції в побоях без зміни зізнань. Тоді абсолютно відпадає підозріння, що арештований, переконавшися в некорисності своїх первісних зізнань, відкидає їх, а як претекст до того видвигає вимущення їх поліцією. Зрештою арештованому завжди є дуже тяжко пояснити обставини, чому первісно зізнав так, а не инанше, й цим себе, до решти, компромітує. В одному такому випадкові прок. Гіртлер говорив: «Тут зізнає Головацький, що це все, що сказав на поліції, зізнав із власної фантазії (!) й на підставі того, що вичитав з газет. Він не припускав (!), що з цього зроблять ужиток (!). Сьогодні має до вибору: або зізнати як священник або бути зрадником. Я розумію його, як людина, але ви судіть його як судді!».

Як наївними й смішними мусять видаватися арештовані зі своїми зізнаннями й признаннями в

очах посіпак! Прямо, самі лізуть в пазурі ворога та випиують собі й своїм товаришам літа тюрми, або й ставляють шибеницю! І це ці самі, що ще кілька днів тому назад, з револьвером і бомбою, укриті в підпіллі, були пострахом для ворожої влади! Це, на перший погляд навіть тяжко пояснити! От, що говорив в цій справі згаданий прок. Гіртлер на одному із процесів проти Українців: «Може застановитеся над психологією увязненого. Часто трапляється, що винник признається. Спитасте може, чому він ломиться? Така вже людська душа. Хто зна, чи погляд поліційного урядника не потрапить спонукати його говорити правду! Були такі випадки, що людям грозила смерть, а вони не випиралися!» Чи причина цього незбогічного, неоправданого і неприродного поступовання в'язнів є невідома посіпакам? Відома аж надто добре, й вона то викликає їх іронічні насмішки над арештованими; однак вони у власному інтересі її не виявляють! Це дилетантизм революціонерів, що із ним стають вони до боротьби з вимущтованими слідчими!

Лікар, кравець, інженер, селянин, швець, священник і т. д. всі вони підготовляються до свого заняття та всі вони користуються досвідом своїх попередників. А революціонер? Він навіть не придумує заздальгить своїх зізнань на випадок арешту, що грозить йому безперестанно, день і ніч! Не диво, що потім, опинившися в умовинах, серед яких нерви його не витримують, живе почиттям і видає себе, товаришів і організацію в руки ворогів. Гляньте на ворогів: вони, хоч мають довголітний досвід та ліпшу позицію від арештованого, всеж підготовляються до кожного переслухання й пляново ведуть слідство; вони не запалюються а, холоднокровно, обдумують свої слова; вони здержані і чуйні на кожне ваше слово. І навіть, коли ви їх зловите на слові, викажете їх брехню, чи глупоту — вони не опр кинуть ні одного слова й змовчать!

Революціонер повинен розуміти, що перебуваючи в тюрмі, є так само відповідальний за свої вчинки, як на волі, та що тактика його в слідстві, є одним із моментів революційної боротьби. Тому заховання його в слідстві, за яке несе відповідальність перед організацією, повинно бути по згорі обдуманому пляні, а не під впливом хвилимого подразнення, що зраджує заскоченість і непередготованість арештованого.

Отже як бути? Коли правдиві зізнання, без огляду на їх мотиви, є шкідливі, то якої тактики треба придержуватися: ложних зізнань, чи відмови зізнань? Про це слідючим разом.

Як найменше говорити а як найбільше слухати, засада добра для всіх, та обовязкова для члена У. В. О.

Н і г і л і с т и.

На території царської Росії існували численні підпольні організації, що ставили собі за цілю повалення царської влади й тодішнього устрою: згадати хочби соціал-демократів, соціал-революціонерів, анархістів і т. д. Побіч існували ріжні терористичні організації, що повставали одна за другою в міру цього, як попередні, зприводу арештів, припиняли свою діяльність. Підпольний рух у Росії ніколи не замирав. Взагалі передвоєнна Росія складалася неначе із трьох ріжних світів: 1. з «урядовою» Росії, отже із всього цього елементу,

що був опорю тодішньої влади, 2. підпольної Росії, що боролася за знищення царської і 3. заслання та тюрми, де каралися бувші революціонери, й які творили окремих для себе світ, відмінний від двох попередніх.

Хоч це було в тодішніх умовинах «поривання з мотикою на сонце», всеж праця над підмінюванням російського державного велитня велася безперервно й це без огляду на труднощі та жостокі міри, примінувані правительством. І вона таки принесла овочі: російську революцію.

Між різними підпольними російськими організаціями, здається, найбільший розголос, не тільки в Росії, але взагалі у світі, мала організація російських революціонерів—нігілістів. Вона вславилася численними актами на визначні урядові особи, а то й на самих царів. Найбільша активність цієї організації припадає на сімдесяті роки минулого століття. Тоді то в цілому світі писалося про численні політичні вбивства, що їх доконувала згадана організація. В Росії не устали атеатати, але й не устали масові арешти, переведені в цілій державі російською поліцією. З часом витворилося враження, що ціла Росія є переповнена нігілістами. Враження це піддержувала поліція, не тільки фактом арештів соток людей, але й отвертими твердженнями, що нігілістична організація числить тисячі членів, розкинутих по різних місцевостях російської держави. Причини подібних тверджень лежала в цьому, що поліція, хоч розпоряджалося тисячами функціонерів, не могла ніяк зліквідувати праці нігілістів та попасти на центр організації, й тому старалася оправдати якнебудь свою нездібність, яктеж рівночасно оправдати, переведені нею, при першій ліпшій нагоді, масові арешти—дійсно невинних людей.

Якжеж на ділі виглядала справа чисельности організації нігілістів? Про це довідемося з оголошених недавно споминів Вери Фігнер, що засуджена царською владою, за приваєльність до нігілістичної організації, на досмертну в'язницю, відсиділа 20 літ у Шлісельбурській тюрмі й 10 літ перебула на заслання в Сибірі.

Як виходить із згаданих споминів, організація російських революціонерів—нігілістів числила найбільше, як 8 (вісім) членів а в часі найбільшого свого розвитку число членів не переходило 50 (п'ятьдесят). Члени нігілістичної організації називали себе «Центральним Виконавчим Комітетом Революційної Партії», хоч така партія, на ділі, зовсім не існувала. Не треба додати, що всі члени були надзвичайно активні та безмежно віддані справі. Вони не відступали перед ніякою небезпекою: страх за своє життя у них не існував. Хоч царська поліція, в разі приловлення когонебудь із них, карала все безоглядно, зправила смертю, та не один із нігілістів згинув на шибениці, всеж таки це не відстрашувало інших від діяльности. А змістом діяльности організації були, як вже згадано, атеатати на високо поставлені державні особи.

Таких атеататів виконали нігілісти цілий ряд. Годі їх тут перерахувати. Задержимося тільки над одним із них, найбільше голосним та найтящим у переведенні, саме над атеататом на царя Александра II. Досі, цей атеатат був закритий тайною, незважаючи на те, що непосредних виконавців його зловлено; довідатися однак від них про що небусть, так про підготовку замаху, як і про організацію нігілістів, невдалося поліції; всіх їх повішено. Вера Фігнер, що однократно знала тайну, мовчала 30 літ, мимо цього, що її обіщувано волю за розконтрнання членів нігілістичної організації. Щойно тепер довідемося з її споминів, попри інші справи, й про підготовку згаданого атеатату.

Думку про атеатат піддала сама Вера Фігнер, що, в цьому часі, стояла на чолі організації.

Пишіть як найменше листів на волі, зовсім непишіть у тюрмі! Не один у своїх листах і „грисах“ виписав собі довгі літа тюрми.

Вона рівнож виготовляла три рази пляни замаху на царя. Згідно із першим пляном, рішено було висадити у воздух ідалню царя у дворцевій палаті й це в часі банкету. В цій цілі один із членів, Халтурін, по званню столяр, враз із архітектором Квятковським, мав нанятися до роботи в палаті. Не була це легка справа. Халтурін початково нанявся до праці недалеко палати й познакомився з робітниками, що були заняті роботами в палаті. На підставі цього знайомства, дістав він по якомусь часі там працю. Тоді, що дня, приносив певну кількість динаміту та ховав його в пивниці. Пізнавшись з донькою одного із сторожів палати, він так вмів покермувати справою, що враз із Квятковським пізнав розположення помешкань у палаті. Халтурін виконав замах. Та хоч експльо́зі́я була дуже сильна й погубила при ній 50 осіб, всеж вона не знищила цілої ідални й цар вийшов цілий. Халтурін втік: за те зловлено Квятковського, якого повішено.

Цар сейчас після замаху назначив нового шефа поліції, якого однак в два дні після цього, вбив на вулиці Петрограду, нігіліст Младецкий. Младецкого піймали й повісили.

Не зважаючи на невдачі та діймаючі втрати, Вера Фігнер не закинула думки атеатату на царя. Тепер рішено висадити у воздух царський поїзд, яким мав цар, як це було кожного літа, виїхати з Петрограду. З організації, що тоді числила сорок людей, сімнадцятьох членів нанялося як залізничодорожні функціонери, а інші робили підкопи, під залізничий шлях. Однак і тепер замах не вдався. Вправді знищено царський поїзд, що надїхав в означений час, та не було в ньому царя бо цар їхав другим поїздом. Хоч тоді переведено масові арешти, то однак нікого з нігілістів не зловлено.

Після цього рішили нігілісти висадити у воздух царську карету в часі звичайної прогульки царя. В цій цілі нанято крамницю на одній із вулиць, якими звичайно переїздив цар. Двох членів продавало, в день крам, а інші, ночами робили під вулицею підкоп, що зачинався від крамничного погребу. В підкопі громадили динаміт. В означений день, коли все вже було підготовано до замаху й навіть поліція прийшла поглянути до крамниці (що було найліпшим знаком, що цар таки переїздити буде цю вулицею), Вера Фігнер, на всякий випадок, поставила, поза підмінованим місцем, трьох членів з бомбами. Це зарядження показалося дуже відповідним, бо, в останній хвилині, цар змінив напрям дороги й поїхав иншою вулицею. Та ще вчас, довідалася про це нігілістка Петровська, що дала про це знати цим членам, що мали бомби, так що ці мали ще час, до переїзду царя, зайняти відповідні позиції. Перший кинув бомбу на переїздячу карету нігіліст Руснаков; однак бомба ушкодила тільки карету та вбила 3 сторожів. Карета поїхала далі. Та недалеко від місця, де кинено першу бомбу, находився другий нігіліст, Грінецкий; кинена ним бомба рознесла карету з царем на дрібні кусники.

Крім згаданих двох виконавців атеатату арештовано тоді й третього, Селякова, та Петровську й всіх їх повішено. Однак завдання своє вони сикнули. Цар Александр II не жив...

VI.

а) Чужа преса.

Nation u. Staat в числі за жовтень в статті; Die ukrainische Emigration in America und ihre Bedeutung für die Heimat, пише про протестну акцію американських українців.

б) Українська преса в Америці.

«Америка» з 11. VIII. містить статтю про амнестію в Польщі. В числі з 16. VIII. передає комунікат «Бюра преси і пропаганди» у Філадельфії в справі невинно засуджених та звязку із новою розправою.

«Свобода» з 20. VIII—подає звіт із віча в Сирентон, Па. відбутого 5. VIII. Зібрано 83. дол. В ч. 168. є довша стаття п. з. «Польська амнестія» та стаття про працю «Міжнародного Комітету помічі політичним в'язням», який видав меморіал у справі непопольських народів у Польщі. В ч. 195. є виказ жертв з Ньюарку, Н. Дж. на 25 дол. В ч. 196. заклик п. з. «Підпіраймо боеву акцію». В ч. 197. повідомлення про висилку 23.10 дол. з віча в Ансонія, Конн. В ч. 198. виказ жертв в Ньюарку Н. Дж. на суму 35. дол. В ч. 197. в статті «Положення політичних в'язнів» подано інформації із тюрми «Бригідки» у Львові. В числі з 29. VIII. є стаття про віче в Скрентон, Па. що відбулося 5. VIII. В ч. 202. є звідомлення про віче в Честер Па. назначене на 3. IX.

«Нападильський Українець» в ч. 36. містить виказ жертв ч. 3. «Комітету Оборони Пол. Вязнів» у Вінніпеґу на суму 629.62 дол. До кінця серпня Комітет зібрав 1.305.99 дол., вислав до краю 956 дол. «Народна Воля» з 21. VIII. подає інформації про положення політичних в'язнів у львівській тюрмі. В числі з 6. IX. містить допис про віче в Скрентоні. В ч. 102 є звіт із віча в Гернімер, Н. Й. відбутого 12. VIII. заходом «Запорізької Січі»; промовляв М. Січинський.

І в тюрмі, стіни мають уха. І в тюрмі, ви окружені провонаторами. Не звірюйтеся тому, ні перед приятелями, ні перед иншими особами!

Хроніка.

В дні 25. серпня 6. р. відбулося в Берліні перенесення тілних останків Першого Начального Вожда У. Г. А. і першого Державного Секретаря Військових Справ З. У. Н. Р. полк. Дмитра Вітовського та його ад'ютанта чет. Юліана Чучмана, до нової могили. У святі взяли участь представники «Української Військової Організації», «Союзу Старшин» в Берліні, «Національного Військового Союзу б. воєнків У. Н. Р.» в Чехословаччині, «Стрільничої Громади» в Німеччині, «Капітули Пропагандної Військової Відзнаки», «Товариства Охорони воєнних Могил» у Львові, «Проводу Українських Націоналістів», «Української Парляментарної Репрезентації», «Української Громади» в Берліні, «Комітету Біженців» в Німеччині та «Комітету для вшановання пам'яті Вітовського, від Товариства б. Воєнків Армії У. Н. Р.» у Франції надійшла телеґрама: «Вічна пам'ять Борцям за волю України Д. Вітовському і Ю Чучманови». Крім цього. У святі взяли участь різні особи зпоза згаданих

організацій, що поприїжджали з різних кінців Німеччини, Польщі, Чехословаччини і т. д. Серед різних вінків був один із написом: «Невтомимому Революціонеру—Українська Військова Організація». Від «Капітули Пропагандної Відзнаки» полк. Е. Коновалець кинув в могилу дві пропагандні воєнні відзнаки. Полк. Вітовський і чет. Чучман є першими, що цю відзнаку дістали.

В днях 13.—14. вересня 6. р. відбулася у Львові перед лавою присяглих судіїв розправа проти абс. мед. Петра Сайновича, обжалованого в приналежність до У. В. О. редактовання і кольпортажу «СУРМІ» та редакцію письма У. В. О. до предсідника трибуналу в часі розправи проти Атаманчука й Вербицького. Акт обвинувачення опирався на конфіденціональних (і ложних!) відомостях поліції та експертизи (рівнож ложній!) польських графологів. Лава присяглих судіїв потвердила питання про приналежність обжалованого до

Не говоріть про справи У. В. О. ані на публичних місцях, ані постороннім людям.

«Свобода» з 17. IX. містить касовий звіт «Обеднання» за серпень, ціля явого на оборону н. з. вислпно 100.—ам. дол. В ч. 217. є телеґрама У. В. О. до Редакції «Свободи» про назначення розправи перед Найвищим Судом у Варшаві на 19. X. 6. р. В ч. 218. є з цієї нагоди окрема стаття. В ч. 220 є повідомлення про віче в Трентон, Н. Дж., що відбудеться 30. IX. В ч. 222, є поміщені знимки Атаманчука й Вербицького, та знимки обжалованих з процесу 17-ох з тюрми при вул. Баторого. В ч. 223. є виношення в справі віча в Шкаго.

«Український Голос» з 26. IX. містить оголошення про розправу у Варшаві. В ч. 40. містить фотографії Атаманчука й Вербицького та комунікат «Комітету Оборони Укр. Пол. Вязнів» у Вінніпеґу п. з. «Небезпека ще не минула, поміч потрібна».

«Народне Слово» з 4. X. містить відозву У. В. О. відносно нової розправи В ч. 41. оголошує збірку 21.—дол. переведену в Нью-Арку.

«Народна Воля» з 29. IX. містить повідомлення про нову розправу, як рівнож про продажу «Стрільничої Громади» у Філадельфії знімок А. і В.

«Америка» з 18. X. містить повідомлення про розправу у Варшаві.

«Свобода» містить другу телеґраму У. В. О. до Редакції в справі розправи у Варшаві, й крім цього, статтю п. з. «Повінь політичних судових процесів у Польщі».

В ч. 235. з 9. X. є повідомлення про віче в Перт Амбой, назначене на 14. X.

На цьому кінчимо реєстрацію голосів американської преси про смертний засуд на Атаманчука і Вербицького.

У. В. О. наслідком чого трибунал видав присуд на 2 роки тюрми, загостреної по чвертьрічча постом та твердим ложем.

Дня 28. вересня відбулася розправа у Станиславові проти І. Голуба, І. Чепичи, В. Фалігевича і О. Михайловича. Всім чотиром закидає акт обвинувачення приналежність до У. В. О., шпionажу в користь С. С. С. Р. і инше. Зазначаємо, що обжаловані нічого спільного з У. В. О. ніколи не мали і не мають.

Дня 19. X. б. р. відбулася у Варшаві перед Найвищим Судом розправа проти Атаманчука і Вербицького, невинно засуджених львівським судом на кару смерті за імпутований їм злочин вбивства Собінського. Найвищий Суд відкинув тезу прокуратора відносно злочину вбивства, узглядив в цьому напрямі зажалення неважності, та зніс засудження смерті львівського суду. В найблизшій каденції, має відбутися, перед судом присяжних у Львові, нова розправа проти Атаманчука й Вербицького. Зовсім правильне знесення засуду смерті на двох невинних людей найвищим судом, що треба завдячувати, передусім, протестній акції Українців, поведеній по цілому світі, являється повною компромітацією польського судівництва на українських землях, та здемаскованням нечувано злочинних практик львівської поліції. Це вже другий випадок (перший був в процесі Штайгера), коли твердження У. В. О. про непричасність даних людей до закинуваного їм злочину, кінець кінців побідає!

22. X. б. р. зачався у Львові процес проти Платона Полотнюка й Івана Сенєва. Полотнюка обвинувачують у приналежності до Української Військової Організації й у вбивстві Михайла Гука. Сенєва в тому, що укривав Полотнюка перед польською владою. Розправу відročено, бо не прибули деякі свідки. Процес проти Полотнюка, це чергова шопка львівської поліції, подібно як це було з процесом о вбивство Собінського. Не знайшовши дійсних винуватків, ляцька поліція, все таки, старається за всяку ціну показати свою «спренжностць»: знаючи, що вбивство поповнив «гайдамака» й що треба перед «пшеложонни» виказатися арештом, арештується першого лишого «гайдамаку», який найліпше підходить до «густу» поліції й згідно із засадою «вшисци за єдного, єден за вшисткіх», обвинувачується його в тому, що тільки душа забажає. Нема то як «спренжнста» львівська поліція!

Українська преса в Спол. Державах Півн. Америки і в Канаді друкує численні статті у звязку з процесом о напад членів У. В. О. на почту у Львові, між иншими й комунікати У. В. О., статті писані членами У. В. О. в ляцькій тюрмі, які ми надіслали до Америки і т. д. Через недостатку місця не можемо всіх цих голосів реєструвати, як це робимо з голосами тоїж преси, що торкаються справи Атаманчука й Вербицького.

Знагоди десятилітнього ювілею збройної боротьби на Західно-Українських Землях окрема Колегія, що її іменують: ген. М. Тарнавський, ген. Омелянович-Павленко, ген. А. Кравс, ген. В. Курманович та полк. Е. Коновалець, буде видавати пропамятну воєнну відзнаку для всіх старшин, стрільців і військових урядовців, родом з Галичини, Буковини та Закарпатської України, що служили в Українській Армії, як також для уроженців Великої України та тих чужинців, що брали участь

у визвольній війні в рядах Української Галицької Армії. Колегія має право покликати провірочні комісії для поодиноких частин армії або поодиноких повитів, до яких належить вносити подання о приділення відзнаки.

У своїому часі ми подали одну із перших вісток про вбивство польського ген. Загурського на приказ Пілсудського, та як причину вбивства подали ми це, що Загурський був в посіданні документів, які компромітували Пілсудського. Невинно втік до Литви б. польський офіцер Александер Петкевич (виступав рівно під назвиськом Болеслав Бримова), що стояв на службі польської дефензиви, та подав подробиці про вбивство Загурського. Згідно із його інформаціями, Загурського арештовували у Вільні та спровадили до Варшави слідуючі особи: пор. Ковалевскі (теперішній адміністратор «Епокі»), пор. Ю. Недзялковскій (теп. шеф тайної поліції на Волині), Войнич, (б. аспірант політ. поліції, теперішній кореспондент «Епокі»), Чухунек (шеф тайної поліції у Варшаві). Вони передали ген. Загурського шефові габінету Бекові, який казав його відставити до льокалю стрільців при Єрозолімеській Алеї ч. 27, де Загурський займав покої майора Кержковського. Бек зроби́в відповідний рапорт Пілсудському. В слідуючі дні приходили до Загурського тодішній шеф 2. відд. ген. штабу полк. Медзінський (теп. міністр пошт і телеграфу, ген. ґорецькі і ппор. Захвіліковскій (теп. секретар Баргя). По двох днях ці самі особи, що привезли Загурського з Вільна відвезли його вночі, в авті, до Рембертова, де очікували їх вже згадані Медзінський (псевд. Світек), Захвіліковскі, Бек і адютант президента Загорскі. Коли ген. Загурскі ви́йшов з авта приступив до нього Медзінський і спитав: Пане генерале, чи ви є згідні змінити своє становище?» на що Загурскі відповів: «Ні, видам свою книжку!». Тоді Медзінський стрілив до нього два рази, а потім вже до лежачого на землі знов два рази. Тіло заповано до мішка й привезено до Воломіна, де прийняв тіло поміц. комісар Беганскі. По закованню тіла, дотичне місце залито асфальтом.

Пілсудський в цей спосіб їхав до Румунії й назад через українську територію: наперед їхала льокомотива, за нею у значній віддалі окремий поїзд з військовою сторожею, потім друга льокомотива, й врешті поїзд в якому находився бучиний революціонер.

Команда У. В. О. видала відкритки із знімками Атаманчука й Вербицького, з яких дохід призначений на «Боевий Фонд». Крім цього видала відкритки із знімками В. Ординця, І. Плахтниць, В. Мироша та Е. Качмарського, членів У. В. О. та учасників процесу о напад на почту у Львові. Дохід із них йде рівнож на «Боевий Фонд».

Знагоди свята 1-го листопада видала Команда У. В. О. відозву, яку в тисячах примірників розкинено по містах і селах Західної України.

Оповістка.

На фонд оборони н. з. прислало на руки У. В. О. «ОБЕДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ» у Філадельфії 250.—(двісті п'ятьдесять) амер. долярів, в тому 9.25 на фонд «Сурми». Жертводавцями вислано окрему письмєнну подяку.

Передавайте з рук до рук, з хати до хати!
Ховайте «СУРМУ» перед ляхами, бо це нелегальний орган!

Ціну 30 сот.
Проситесь складати в краю на
„Політичних Вязнів“

СУРМА

Орган

Української Військової Організації.

1928

ГРУДЕНЬ

1928

Після листопадових подій у Львові.

Кілько то подій, кілько подвигів і промахів, кілько світлих здобутків та діймаючих втрат, кілько радощів і смутків, підйомів і упадків, щоденних придбань і щоденних втрат було в останньому десятилітті, на широкій українській землі!

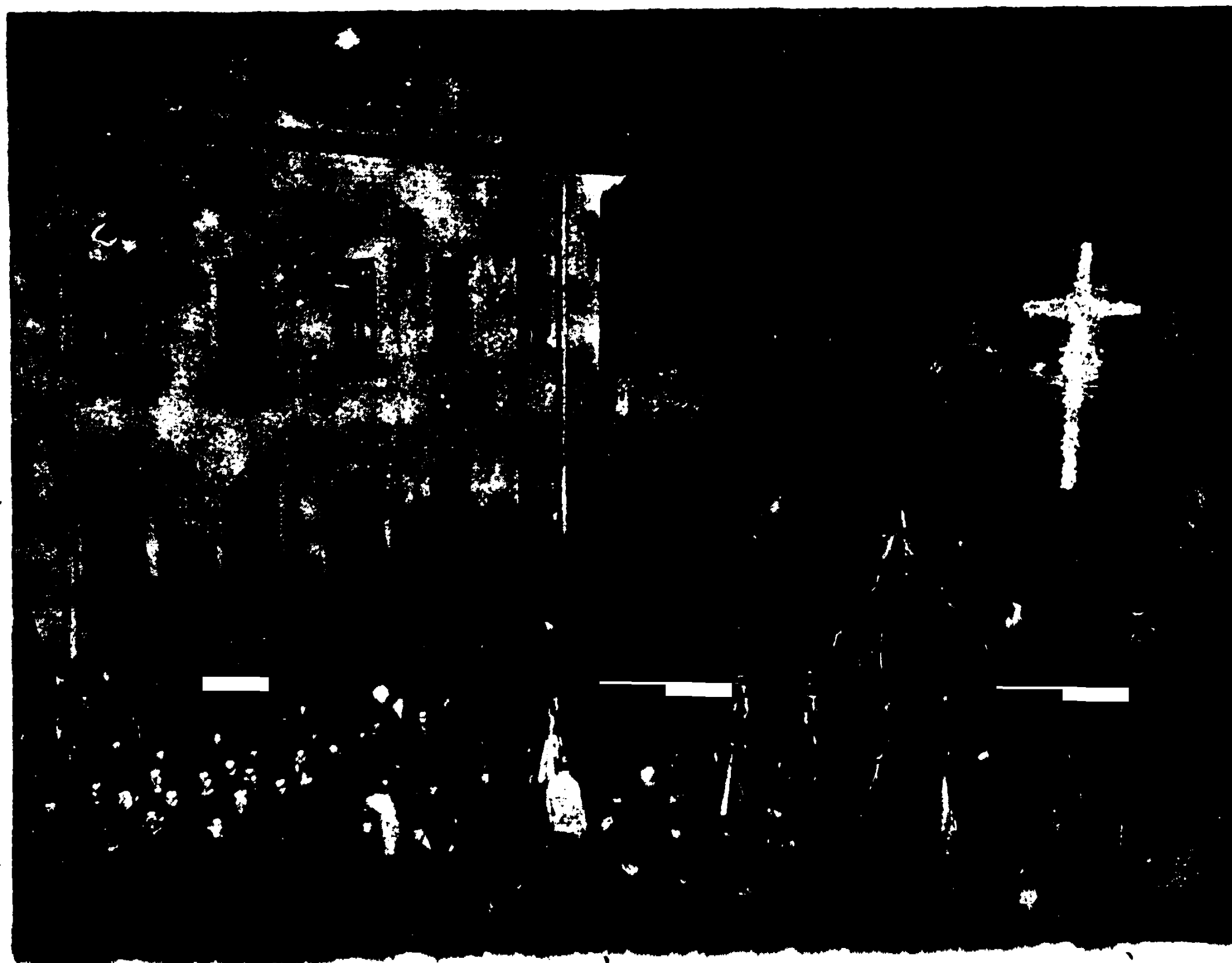
А серед цього калейдоскопу подій, замітний — Листопад, трагічно світлий місяць, з яким звязані великі національні події. Вже три рази записано кровавими буквами сторінки української історії, в листопаді.

Перший раз — в листопаді 1918. року. Це найславніший листопад! Широкі маси Українсь-

тий заповіт припечатав кровю своїх найліпших синів.

Та був другий листопад: 1922 року. Він був виявом непогамованої туги за волею, протестним відрухом народу, що пізнавши свободу, опинився знов у кайданах. Горіли сотки дворів ляцького найздника, летіли у воздух опори ляцької влади та гинули ляцькі посіпаки із караючої руки українського бoєвика, що підняв прапор Української Армії.

А в шість літ пізніше, прийшов третій листопад: 1928. року. І знов у всіх Українців,

Велика Панахида у Львові яку відправлено для 1-ого листопада на площі в забудованнях св. Юра.

кого населення, по обох боках Збруча, зірвались до боротьби за волю й честь Української Нації. По обох боках Збруча! Вєсь український нарід сказав тоді своє «хочу!». Сказав це бряскотом зброї, гуком гармат і скорострїлів, яких відчомін розійшовся, по цілому світі. І це «хочу», цей свій свя-

без огляду на кордони, забились, в один такт, серця. І знов у всіх Українців, на згадку про 1.XI.1918. р., відізналася туга за волею. І знов стріли пронизали воздух а український боевий прапор замаєв у города Льва. І знова пішов широкій відгомін по світі!

А жертви?! Понищені інституції, знищені доробок мозольної праці, ранені, арешти?! Так! Безперечно, жертви є! Та всеж, які вони малі. В порівнянні із діями, що їх кожного дня кладе український народ на шлях утримування влади польського займанця!

Що значить знищення кільканадцять тисяч касот місцевих памяток у порівнянні з влібленням можливості розвитку української культури під польським чоботом?! Що більше, в порівнянні зі знищенням вже існуючих кількох тисяч народних шкіл, зі знищенням вже існуючих середніх шкіл, університету й техніки, з кождоденним нищенням «Просвіт» і українських культурних установ легальними розпорядками влади, із польонізаційним доходом на українських землях, з брадžio десятків тисяч душ нашої молоді, вичуваної в польських школах?!

Що значить знищення музейних скарбів, хочби й як цінних, супроти нищення української історичної державної традиції, з влібленням можливості жити у своїй державі?!

Що значить знищення кільканадцять склепів супроти щоденного нищення нашої кооперації, супроти відібрання цілому народові можності економічного розвитку, супроти мільонів податків, данин, стяганих кожного дня із українського населення на скріплення сили ворога?!

Що це значить, в порівнянні з ожбраченням нашого селянства й робітництва та всіх інших верств українського народу, що наодяться в кігтях ляхського банкрута?!

Що це є, супроти колонізації наших земель ляхськими зайдами, з відібранням землі нашому селянству?!

Що значить знищення одної, двох, чи більше редакцій з кождоденним нищенням нашої преси польською владою, з закнеблюванням її уст ляхським пестуком, з неможливістю розвитку української преси в ляхській неволі?!

Чи кілька, кільканадцять, чи більше ранених можна зрівняти із цєю даниною крові, що її мають зложити сини українського народу в польському війську, на випадок війни, й то для оборони ворожої держави?!

Чи не проляли ми вже досить крові в обороні наших гнобителів?!

Чи є яке порівняння між жертвами, зложеними в світовій війні, в обороні Австрії, а тими, що їх покладено на жертвеннику України?!

Маляри більш вивішали наших невійськових людей на шибеницях, ніж згинуло українських воїнів в українсько-польській

Відозва У. В. О.

що її, в числі інших розмірено на Західних Землях України, в день 1-ого листопада 1928. р.

3 рук до рук!

Українці!

Надійшов день 1-го листопада, десята річниця Великого Зриву, свято боротьби та кривавого труду за волю й славу Українського Народу. Десь літ минає від часу, як західні землі України, після довготривалої неволі, снахили полум'я боротьби за державу.

І за цих десять літ, на кривавих полях України від Сяну аж по Дін, лютує знов жорстокий ворог, звкріплює свою владу, запоплює турми синями України.

Дожив треватице цей гніт? Український Інтелігент! На твоїх плечах лежить подвійний національний обов'язок. Хай же твої плечі звизяться, а твої руки звисять, як руки мученика!

війні! Та коли кров других кличе й буде кликати будучі покоління до шмисти й боротьби за волю чи не на марне пішла кров перших?!

Чи не на марне може рівнож піти кров наших братів в обороні Польщі?!

Саме листопадові події у Львові показали, що необчужливі, дурні й малосильні жертви, кладе ми всі у польський неволі, бо Пильца змагає до шквального нищення українського народу, що, як довго ворог буде панувати на цій землі, всім нам буде зле, навіть матеріально, бо польське цидування здертує наше національний розвиток; що більше, навіть матеріальні придбання, зискані в мозольній праці серед невммовних труднощів, можуть кожною хвили бути знищені рукою ляхського вандала.

Тільки усуненням ворога із нашої землі можемо забезпечити охорону наших дотеперішних духових і матеріальних надбань та зискати можність для нових.

Війна з ворогом для відбудови Української держави, вимагає менших жертв, ніж ці, що їх щодня кладе український поневолений нарід, для зміцнення ляхських найдан.

Та не тільки, в цьому, значіння листопадових подій у Львові. Вони обіднали нас всіх Українців, без огляду на класову й партійну принадлежність, без огляду на кордоня. Ляхський вандалізм поставив нас в один фронт. Населення Західних Земель України, устами своїх послів, кинуло мужню ворогові в лице: «Зась до нашої землі. Маєти тепер силу—лютуй! Але криваво за це заплатим!» Велика Україна, сама у большевицькому ярмі, зірвалася до протесту, що відзвася із широким її просторів. Не було закутини еміграції, де не виврвася крик обурення Українців, що вінує пімсту ворогові! Всіх нас оживив один дух, всіх нас злучила обида, нанесена одній вітці українського народу.

І це найбільший успіх листопадових подій. Він вказує, що ми внутрішню дозріли до самостійності й державності. Ця проба нашої психологічної підготовки показала, що ми, як нарід, у найширших масах, поступили значно вперед від позиції 1-ого листопада 1918. року.

Тому, з вірою в успіх, можемо дивитися у майбутність, що принесе нам визволення. Можливо, що станеться це в четвертому й останньому Листопаді!

Велика Річниця натхне Твою працю новим стихійним гоним до національної боротьби!!!

Український Робітнику! Памятай, що не буває злиднів у власній, незалежній хаті. Готуй зброю, щоб, у слушний час, бути приготуванним до боротьби за самостійність України.

Український Селянину! Згадай, як потече сонце, воно встане з Тобою, і Тобі жасатимуть колос плону!

Український Жовніре! Памятай, що те, що навчить тебе ворог, у кадрах своєї армії, ти повинен, у слушний час, звернути проти нього самого. Не дай душі ховаї бажання віддати та будь готов зрадити гнобителів тоді, коли Нарід віт тебе цього згадає.

Український Студенту! Памятай, що ти, що навчить тебе ворог, у кадрах своєї армії, ти повинен, у слушний час, звернути проти нього самого.

Українська Жінко! Хай кров твоїх упавших мужів й синів спалахне, у Твоєму серці, новим полум'ям помсти! Хай це полум'я перелетиться у груди Твоєї дитини, який ворог старається заглушити українську душу!

Весь Український Народе! День 1-ого Листопада є днем великого національного свята—днем побіди й слави. Не забуваймо, що боротьба за во-

вий Листопад ще не покінчена. Від наших героїв, берім велику міць, на час нових змагань, нової слави. І по всій Україні хай залунає могутній клич:

Хай живе 1-ий Листопад!
Хай живе національна Революція!
Хай живе Самостійна Українська Держава!

Львів, листопад 1928. р.

Одна із відозв
що їх поширювано у Львові в дни 1.XI.1928. р.

Товариші!

Десять літ тому, як у листопадову ніч, війська Української Національної Ради заняли Львів. Десять літ тому, як, над землею Данила Романовича, замаєв вперше, по 600. роках, блакитно жовтий прапор Воли, й давно плекана, в українських сернях, мрія, стала дійсністю. Із під селянських стріх, з мійських сутерин вийшов з крісом у руці поневолений раб, генер правдивий господар своєї Землі.

Такий незалежний це час, такий живий у нашій пам'яті! Та такий немов казка...

На руїнах займанщяцьких держав, що розсипалися з кінцем світової війни, повстають молоді, національні держави. Російська революція й Берестейський мир приносять волю Надніпрянській Україні. Там повстає Українська Держава, а Галицька Земля доживає останні хвилини, під «опікунчим» дахом Австрії. Події котяться бистрою хвилею. 18-ого жовтня збирається у Львові Національна Рада. Надходить пропамятна ніч 1-ого листопада. Велика була це ніч! Вона бачила, всюди, по містах і селах громади та відділи селян, робітників, молоді — усіх із блакитножовтими лентами на раменах і зброєю в руках. Це родилася Українська Галицька Армія. Великий Чин, нечуваний сотнями літ, доконався цієї ночі!

А як зійшло сонце, раннім ранком, дня 1-ого листопада, з башт і веж мійських заведень, із домів та церков Галицької Землі, замаєли блакитно-жовті прапори. Усі державні установи, всі важніші місця в руках молодого Національного Армії. Національна Рада проголошує Західно-Українську Національну Республіку. На українській землі—Українська Держава!

І сповнилася ця велика національна правда, що взяла своє обличчя від Великого Володимира, що гнала на Босфор козацькі чайки, що за неї борювся Хмельницький й умирав Мазепа, що освічувала темні царські та цесарські тюремні келії тисячам тихих і забутих героїв. Ота велика правда, що без неї нація перестав бути собою, тратить своє імення та стає бездушною етнічною масою, товпою рабів, погноєм розкішного життя переможців. Вона втілюється в живу дійсність на цій Українській Землі, під синім вільноф, воскресної пісні. А була це пісня гармат і скорострільів, що сяєли смерть, щоб народилося нове життя. Бо, мов чорна хмара, насунули ворога. Із заходу і зі сходу. Почався бій. Завзятий бій по цілій Україні. Пропамятний листопад 1918. р. І славний цей листопад!

На вулицях Львова, розгорілась боротьба на життя й смерть. Кожен камінь кровю облитий. Це боролось наше воєнство. Це соколи наші—Січові Стрільці, це наша шкільна й робітничка молоді. Головний залізничний двірць, почта, сойм,

цитаделя, Народний Дім—це мовчанні свідки нашої слави. Як багато вони моглиб нам розказати.

А на Надніпрянській Україні—Січові Стрільці, в Білій Церкві, раду радять. «На смерть підемо, а запродатись не дамо!» І в цій святій вірі, в цій великій посвяті пішли Вони. Та даво! Замість смерті—побіда! Велика побіда! Київ добувають! І прапору слямити не дали! Славний листопад!

Тому святкуємо його, як загально-національне свято, як свято боротьби, як Великий День побіди правди над темрявою, волі над неволю, як велику побіду Ідеї Української Державності. Цей Великий День хай буде прапором, що поведе нас до нової боротьби та до остаточної побіди!

Деж причина, що впала наша молода держава? Виною тут Юда, наша незорілість. Наша Нація не встоялася державою, бо ще сама себе не віднайшла, як самоціль. І доки цієї правди не пізнає ціла нація й кожний її член зокрема доти Україна каратиметься у неволі. Так! У кожного з нас повинна зродитися, як фізична потреба, тільки одна правда: Самостійна, Соборна Національна Держава!

І ця держава в нас була. Зараз, тільки спомин остав. Українську Державу розшиматовано. Ворог, залізний чоботом, придавив та засів самопевно із гарматами, танками та новітнім узброєнням на грудях розтерзаної України. І пересітній людині стає безвиглядно страшно, коли, серед теперішних обставин, стане думати про нашу майбутню державність. Бо деш таки? В р. 1918. була в нас своя армія, муніція, ціла земля у наших руках а ворог ослаблений. А сьогодні?

Та воно не страшне нам! Була колись і царська, много мільонова, армія, був німецький й австрійський чобіт, а Великий Дух поневолених народів, велике бажання волі побідило. Це ми знаємо; та знаємо більше: Українська Армія, отсей чинник, що являється конечним до революційної акції, не перестала існувати враз із закінченням українсько-польської й українсько-большевіцької війни. Ми знаємо, що вона дальше існує, живе, ділає!

Християнство, що опанувало світ, вийшло із катакомбів. І з цих-же катакомбів вийде, у свій час, і велика Українська Армія, що прочистить цілу українську Землю від ворогів. Наше військо живе! Воно творить безпосередню, живу тяглість незнищимої Української Армії. Воно взяло на себе сповнення заповіту 1918. року: відбудову Української Держави й кроваву відплату.

Тому сьогодні святкуємо 1-ого листопада, не плачем над могилами. Бо ці могили, це наша осяйна слава, слава немирного народу, слава народу, що не замвер, придавлений ворожою ногою. Бо це новонароджена Богданова слава, що, після трьох

соток літ, знов, залопотіла крилами блакитножовтого прапора над українською землею.

Тож святкуймо 1-ого листопада, як радісне свято, хоч святкуємо його над Великою Моголою. А вона говорить до нас німими тисячними головами: «По мені ходить ворог брудними чобітьми; я лежу поганьблена, в нарузі, й досі непішчена». Чують, що говорять тінь Твоїх братів, убитих Твоїм паном? Іх тінь, Іх молода кров, пролітає у святім бою!

Тому, доки не сповниться справедливість, доки кривда не буде пішчена, доти, не будеш мати спокою й не глянеш ясно в очі своїм братам й цілому світові. Будеш спускати очі, як людина обдерта із національної честі! Тож не забудь! Тебе чекає обов'язок піштити! Яка вона має бути, цього навчав Тебе сам—ворог! Кожний Твій віддих, кож-

До Заокеанських Братів—Українців!

Коли ми звернулися до Вас, пораз перший, в справі ратування двох Українців, засуджених невиправданно на смерть ляхським судом, ми вірили, що Ви не відмовите нам допомогти. І ми не помилялися! Ви, громадяне вільної американської землі, були свідомі, що можете й повинні цю поміч дати. Ви рівнож тоді зрозуміли, що не ходить тільки о голови двох людей. Ви знали, що, як довго лях буде панувати на нашій землі, так довго буде допускатися безправств і злочинів над цілим українським народом і так довго будуть по нашому боці невинні жертви ляхського насильства. Тому Ви не тільки не відмовили нам допомогти, але ратування двох невинних людей звивали закликом проти ляхського окупанта на міжнародному полі та з піддержкою революційної праці всередині українського народу.

Ваша акція увінчалася успіхом: ляхський суд зніс засудження смерті; Ваш крик протесту відбився широким відгомном та звернув увагу світа на українські землі, що опинилися під чоботом польського наїздника; а вкінці—Ваші жертви, що попли-

ли із усіх закутин американської землі, творили велику поміч у революційній боротьбі з нашим національним ворогом, яка, з одного боку, не дає йому закріпити своєї влади на українській території, а з другого боку, не дозволяє українським масам припинити до ляхського п'ястуха!

Сьогодні, вдруге, звертаємося до Вас—Українці! В день 1-ого листопада 1928 р. полялася на вулицях няжного міста Львова кров! Серед стрілів, святкували Українці десятиліття віднови своєї державності!

ний крок має мати цю ціль! Хай день, який святкуємо, буде днем великої, однодушної присяги на криваву піштуру над катанами.

До народньої піштити треба пляхотних душ. Українець давнього типу, з дореволюційною пляхоткою, не сповнить цього діла. Та давній тип вимірає а на його місце, стають кадри нових, молодих людей, що мають душу, зроджену в листопадових днях, випалену в огні боїв, людей, яких напрямною життя стала: Вільна Українська Держава. Вони здобудуть її.

Від 1-ого листопада 1918. року минає десять літ.

Товариші! За нових десять літ м у с и м о святкувати Великий День на нашій вільній Землі у Самостійній, Соборній Українській Державі.

Стріли і кров—це не тільки доказ насильства ворога, доказ, що ворог ще далі лютує на українській землі, але це заравом свідство слабости окупанта, який по десяти літах влади, не закріпив своєї державности на українській землі.

Стріли й кров на вулицях Львова в дні 1. XI. 1928. р. проречисто свідчать, що український нарід не забув на 1. XI. 1918. р. та що не вирікся своєї державности й для її здобуття не відступить перед ніякими жертвами!

Блакитно—жовтий прапор із малиновими ініціалами Української Військової Організації, що гордо маяв на церкві св. Юра в дні 1. XI. 1928 р. це доказ живучости революційної ідеї серед українських мас!

Та підлий лях, не маючи змоги піштитися на Укр. Військ. Організації, використав нікчемно збройну перевагу проти безборонного українського населення. При підтримці та охороні військ й поліції, ляхська товпа кинулася на українські культурні та економічні установи. Рука ляхського вандала не завагалася

перед пішщенням музейних цінностей і скарбів мистецтва! Роззвірлий польський хам звернув свою лють проти українських дітей лінухуючи їх на вулицях, та проти безборонних жінок, що їх скидав на вуличний брук із поверхів камінями! Носій «польської культури» показав ще раз свою нікчемну душу!

В ляхській «тюрмі народів» українське населення не має ні забезпечення життя та майна, ні найпримітивніших людських прав!

Як виглядає „польська культура“ на українських землях? (Знищена мистецька виставка школи проф. Новаківського у Львові)

Українці—нащадки славних козаків! Можете Ви, дозволити, щоб, безкарно докопувано звірських вчинків над безборонними жінками?

Мешканці вільної землі Вашингтона! Можете, Ви, без слова протесту, погодитися на знущання над українськими дітьми?!

Люде ХХ-ого століття й горезане культурних держав! Можете дозволити на безжурне пішщення скарбів мистецтва й музейних цінностей?!

Мешканці країни, що видвигнула кляч самозначення народів! Можете дозволити, щоб старий нарід, державний нарід терпів під напльством вандала, який не шанує примітивних людських прав?!

Ні! Ви не можете й не смієте дарувати ляхові його звірств!

Ставайте тому в один фронт з Українською Військовою Організацією, яка прийняла визов ворога і яка насильство відіпре в слушний час силою! Український нарід мусить видержати в боротьбі до кінця, бо ворог не має і не буде мати над нами змилювання!

Листопадові події, коли то все польське суспільство повело наступ на український нарід, мусять

зеднати нас усіх, без ріжниси партійних і інших переконань, без ріжниси на кляси й стани! Виступ ворога мусить прийеволити нас забути про наш внутрішній роздор! Всякі орієнтації й надії на ворога показалися мляною банькою! Листопадові події усунули ґрунт для угодовщини. Сам ворог своїм вандалізмом доказав, що сама мирна праця не доведе нас до ціли, бо без власної збройної сили й без власної держави, наш мирні придбання можуть кожної хвилі обернутися в купу румовища!

Тому підготовляймо всі орунну розправу з ворогом!

Хай нас всіх зеднає революційна ідея й революційна праця!

Бо лише зброєю зможемо вигнати наїздника із нашої землі та тільки після збройної побіди над ворогом зможемо зжити мирним і вільним життям у незалежній українській державі!

Львів, в листопаді 1928.

КОМАНДА
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ.

Віимни з промов українських послів у звязну із львівськими подіями.

Пос. Хруцький говорив, між иншим: «Сміло, з вірою дивимося ми, Українці, в будучність. Безперечно, чекає нас ще ліпше завтра. Правда—теперішність ваша повна трагедій. Український нарід, пошматований на чотири часті, стогне під чужим ярмом. Але, як говорять російський поет: «Чим ніч темнійша, тим яснійші звізди». Звізда українського народу блестить із шораз то більшою силою й ясністю. Ще перед кільканацятьма роками, неї звізди, на небосклоні європейської політики, не бачили. Тепер, українське питання набрало характеру міжнародного значіння. В Європі утєвалася думка, що без повстання самостійної України, на всіх її етнографічних територіях, не може бути тривалого мира в Європі. Політичний світ в Європі змушений чвслитися із тим, що український нарід, могутніми кроками, зміряє до відзискання своєї самостійности».

Приступаючи до львівських подій, промовець сказав: «Якщо прийняти, що знеславлення польських пам'яток доконав хтось із української сторони, що, дотепер ще, не стверджено, шукаймо причини цього, а знайдемо її в нищевні й плягавленні наших награвальних пам'яток, пам'яток наших героїв, ще доконує польська сторона вже через

десять літ, у Винниках, в Острові, Косові, Щирці і т. д. Стверджуємо, що ніколи, ніхто, із польської сторони, не ганив цих вчинків здичілої душі та не станув в обороні, хоч чужих, та дорогих для когось пам'яток, коли їх нищили, і це нищили в дослівному цього слова значінні. Повторюю, ніхто й ніколи! І ми палахкотили тоді від гніву! І до вас ми зверталися не раз, але ви були глухі, бо вам здається, що ми не маємо душі, або, що душу можна звязати репресіями»

Пос. Л. Бачинський: «Коли ви думаете діпняти шонебудь насильством, бийте спокійно далі! Ми не маємо страху, бо таким робом, гартуємося в боротьбі. Цим доведете скорше до цього, що цей чирак, яким є українське питання, трісне. Вам завдячуємо сконсолідовання всіх Українців. Репресії засталають тільки відпорність. Коли злучимося з иншими меншостями, здобудемося на стільки сили, щоб визволитися. Ми не вміємо бути нещирі й кричати так, як польська пляхта: «Пиш тебе стоїми й стаць ххеми!» «Кажемо відразу, що ми, тут, проти нашої волі, та, що напружимо всі сили для здійснення принципу самоозначення народів, для себе».

Святкування десятиліття збройної боротьби за Українську Державність.

Перший листопад у Празі.

Десяту річницю проголошення самостійности Західних Земель України відсвятковано вчорашньою Академією в дні 1. XI. 6. р. Святочну Академію попередив акт передачі ген. Омеляновичу Павленкові пропам'ятної воєнної відзнаки. Ген. Павленко зявився враз із своїм адютантом сотн. Пасічником у військовій однострою.—Академію отворив промовою полк. Сціборський, почім ген. Павленко відчитав спомини з боїв у Галичині, та закінчив їх слі-

дуючо: «З великою пошаною згадую першого вождя У. Г. А. покійного полк. Вітовського. Він був її першим організатором, першим військовим міністром та своєю працею поклав сильні підстави для великого її росту. Слава його великим чинам, слава всім доляглим борцям за волю України».

По відспіванню кількох народних пісень, ген. Павленко надлив пропам'ятною воєнною відзнакою ряд старшин і стрільців У. Г. А.

Відспіванням національного гимну закінчено Академію.

Листопадове свято в Пшібрамі.

10-ту річницю проголошення самостійності Західних Земель України відсвяткували українські студенти високої гірничої школи в Пшібрамі окремою Академією в дні 4. XI. 6. р. Після Академії ген. Павленко перевів декоровання пропам'ятною воєнною відзнакою, по чім всі учасники удалися на кладовище, де ген. Павленко удекорував відзнакою пам'ятник помершого члена У. Г. А. бл. п. Шемердяка. Почесна стійка сгорожила могилу до пізньої ночі.

10-ті роковини святковано торжественно й в інших містах Ч. С. Р. прим. в Подєбрадах, Крайовому Градці і г. д. З нестачі місця не подаємо в них звітів.

Свято 1-го листопада в Берліні.

У четвер 1. XI. 6. р. правилась Служба Божа в греко-католицькій церкві. Святочні сходи української коїлонії, які були надзвичайно чисельні відбулися в неділю 4. XI.

Присутних повитав проф. Мірчук. Представивши, коротко, нашу дійсність, коли то знов кров летіє на вулицях Львова, проф. Мірчук довше задержався на споминах із листопадних боїв р. 1918., при чому докладно проаналізував значіння 1. XI. 1918. р. у визвольних змаганнях української нації. Прелегент підніс, що цим української державності перейшла вже в кров і кість усіх верств українського населення. Сьогодні, живе в нас всіх віра в українську державність, переконання в її необхідність та пересвічення, що ніякі жертви, положені для її здобуття, не є за великі. Ціле українське населення переконалося, на власній шкурі, що, в теперішньому «мирному» положенні, ктаде воно величезні жертви, й куди дешевше йому обійдеться хопати за зброю та боротьбою здобути собі волю.

Зчерги виголосив реферат проф. Др. Кузеля, який численними примірами з історії українського народу, й то від найдавніших часів, виказав тяглість української державницької ідеї, з якою український нарід ніколи не розставався та яку, в часах поневолення постійно, намагався реалізувати. І в часах найгіршого національного поневолення, український нарід не погоджувався ніколи на чуже панування, бажаючи стати хазяїном у власній хаті. 1. XI. 1918. р. це продовження старих подій, відновлення давних змагань за незалежність.

Третім із ряду, промовив голова «Союзу Старшин у Німеччині» та член «Калігули Пропам'ятної Воєнної Відзнаки», полк. Е. Коновалець. Пояснивши коротко статут Колегії Пропам'ятної Воєнної Відзнаки та згадавши, що перші Пропам'ятні Відзнаки, що їх видано знагоди десятиліття віднови української державності, дістали полк. Дмитро Вітовський та чет. Ю. Чучман, полк. Коновалець надіслав цю відзнакою ряд б. стрільців і старшин Української Армії. В окремі промові, полк. Коновалець завізав їх бути готовим на це, що Батьківщина, кожної хвили, може покликати їх до дальшого виповнювання військових обов'язків.

Вкінці, зібрані вислухали звіту про останні події у Львові й ухвалили резолюцію з прогесом проги насилування воти 7. мільонів українського населення в Польщі. Рішено вислати цей прогес до Союзу Народів та проголосити його у світі.

Про свято української коїлонії в Берліні писала німецька та инша преса, між иншими, польська телеграфічна агенція видала, в цій справі, окремий комунікат.

Та на цьому не обмежалося реагування української коїлонії в Берліні на львівські події. Крім поодиноких осіб, різні українські організації повели живу пропаганду між чужинцями. Зокрема, українське пресове бюро в Берліні, що одержувало перші відомости з краю, з одного боку, передавало їх до різних осередків української еміграції, з другого, подавало об'єктивні відомости до чужої преси. При цьому користувалося воно різними матеріалами з останніх подій у Львові, зокрема, фотографічними знімками із знищень dokonаних ляхами.

Листопадове свято у Відні.

Дня 1. XI. 6. р. відбулося торжественне богослуження, в церкві св. Варвари, в пам'ять поляглих у боротьбі за незалежність, яке правив канадійський єпископ Будка. Крім цього, відбулося відкриття й посвячення Пропамятної Таблиці в честь Поляглих.

Зчерги, ген. Краве присупив до акції наділення старшин і стрільців Пропамятною Воєнною Відзнакою, при чому перший хрест, в окремій оправі, зложив під Пропамятною Таблицею зі словами: «Першим пропам'ятним хрестом наділюю героїв, що полягли за волю й доле Батьківщини. — Вічна їм пам'ять». Один із хрестів, призначений для поляглого полк. Шаманека, передав ген. Краве, після відповідної промови, братові Покійного, що явився на свято.

В 12-тій годині, відбулася в салі «Кунстшпіле» святочна академія, яку отворив надінсп. О. Сероїчковський. Між иншими точками програми, виголосив б. шеф оперативного відділу при Головній Команді У. Г. А. Др. Г. Кох реферат про історію У. Г. А. — По деклямаціях, сольових і хорових співах, слідував живий образ: «Покліє перед могилою Невідомого Стрільця». Відспіванням національного гімну, закінчено академію, на якій були присутні, у великій кількості, не тільки Українці, але й чужинці, особливо Німці.

Десяті роковини в Данцігу.

Десятиліття збройної боротьби за Українську Державність відсвяткувала українська коїлонія окремим вечором, що його уладив в дні 1. XI. 6. р. Союз Укр. Студентів «Однова» при допомозі укр. студ. корпорацій. Крім деклямацій з «Гуцульського Курія», продукцій хору «Сурма», промов відчитав реферат: «Події, що попередили 1-й листопад». Дня 11-ого листопада, відбулося протестатійне віче в Данцігу проти бандігських нападів польських студентів і поліції на укр.

культурні й економічні установи у Львові. Ухвалені резолюції переслано до Секретаріату Союзу Народів у Женеві, до Сенату м. Данціга та до англійського, французького, американського, бельгійського, німецького й італійського посольства. Підчеркуючи солідарність із кривим студентством, усі присутні оподаткувалися в користь «фонду 1-ого листопада».

Святкування 1-ого листопада у Литві.

З нагоди десятиліття віднови української державності на Західних Землях, відбувся, в Кайнасі (Ковні), дні 31. жовтня ц. р., український вечір, у якому взяли участь перебуваючі в Кайнасі (Ковні) Українці та вся визначніша литовська інтелігенція. Відомий литовський діяч Др. Пуціккіс виголосив довший реферат, в якому, зясував теперішнє положення українського народу й підніс велику національну свідомість, завзяття й відержтивість Українців у боротьбі з Поляками. Прелегент задержався над значінням дня 1-го листопада у визвольних змаганнях українського народу та закінчив свій гарний реферат побажанням скорої реалізації стремліть Українців. Таке саме побажання сктадали представники війська та литовських товариств. Цей теплий веч., що був висловом взаїмних симпатій литовського й українського народів, закінчився подякою представника Українців та грою на бандурі.

Дня 1. XI. ц. р. відбувся в Кайнасі український концерт по радіо, який розпочався українським гімном, відіграним на бандурі. Потім слідувала промова, виголошена по литовськи та присвячена споминам про 1. XI. 1918. та його значіння, визвольних змагань українського народу. Дальше слідували українські народні пісні, український реферат про 1-ий листопад, українські думи, відіграні на бандурі, почім хор Литовських Стрільців відспівав «Зановіт» та кілька народних пісень. Зчерги виголошено промову по білоруськи, по якій військова музика відіграла визанку народних пісень. Концерт закінчено відспіванням пісні «Ми без Вільня не успокоїмся» по литовськи й українським національним гімном.

Литовські часописи, що вийшли дня 1. XI. ц. р. помістили відповідні статті, присвячені українському питанні.

Дня 2. XI., литовська опінія була до живого порушена телеграмами про події у Львові. Литовська преса широко писала про ці події, користаючи при цьому із бюлетинів українських пресових бюр. Ціла литовська публічна опінія напаятувала варварське поведіння поляків. Різні литовські товариств зачинесли прилюдні протести, які оголошено в литовській пресі та переслано представникам України. Деякі із них, містимо окремо.

Гурток Українців в Ковні вислав до Львова письмо в якому між иншим пише: «Звіртва й насильства ляхів над обеззброєним Українським Народом, який святкував день проголошення Незалежності й Самостійности Нашої Бать-

ківщини та пам'ять поляглих героїв в польсько-українській війні, викликати грімкий протест і обурення всіх Українців Литви».

«Розпочата 1-ого листопада 1918. р. боротьба, скріплена революційними подвигами та останніми подіями вказує, що лише силою і зброєю в руках osiąгнемо нашу ціль — свою повну самостійність».

Крім цього вислано протести до Союзу Народів та всіх амбасад, як рівнож на руки литовського правительства. Дня 9. XI. передано, по радіо в Ковні, докладні інформації про події у Львові та про їх відгук у світі.

Десяті роковини 1. листопада в Паризі.

У четвер 1-ого листопада Секція «Легіи Українських Націоналістів» у Паризі урядила сходина своїх членів та запрошених гостей. Член Центрального Комітету ЛУН. виголосив святочну промову — реферат.

Тогож вечора французькі часописи принесли вістку про агентга на польського конзуля в Празі. Урядовий «Le Temps» не вмістив інформації з польських джерел, а подав, що агентга виконано з метою відзначення 10. річниці українського повстання й проголошення незалежності Західної України. 2-ого і 3-го листопада вміщено в усіх французьких часописах телеграми із Варшави й Львова про львівські події. І на цей раз «Le Temps» поминув польські джерела.

У суботу 3-ого листопада «Українська Громада» урядила вчорні сходи, присвячені подіям у 1918. р., на яких поінформовано рівнож присутніх про останні випадки у Львові. Дня 4. XI. в неділю відслужив о. Грецишкін в українській автокефальній церкві панахиду по поляглих в листопадних боях 1918 р. У церкві були присутні представники всіх українських організацій.

В слідуєчих днях наспіли відомости з українських джерел про події у Львові. Дня 8. листопада Управа Секції Л. У. Н. винесла гострий протест проти варварського поведіння поляків у Львові. Рівночасно з цим генеральна «Рада Союзу Організацій Українських Емігрантів у Франції» винесла рішучий протест проти розгромлення українських культурних установ. Слідуєчого дня відбулося засідання Управа «Об'єднаної Української Громади», на якому рішено запротестувати проти польських звіртств.

Дня 10. XI. відбулися збори голов всіх українських товариств, які визначили установчі Збори на 17-ого листопада для створення «Комітету Допомог». — Тогож дня відбулися сходи «Української Громади» (гол. Стасів.) на яких зявилася небувало велика кількість Українців, від усіх українських організацій. Сходи ці були маркантим доказом української єдності, в хвилині великих національних подій.

У неділю 11. листопада відбулося відкриття помешкання «Об'єднаної Громади» й «Військового Товариства», при чому, в різних промовах, піднесено протест проти польських насильств у Львові.

Пишіть як найменше листів на волі, зовсім напишіть у тюрні! Невдні у своїх листах і „грипсах“ виписав собі довгі літа тюрні.

Протестаційні віча в Чехословаччині.

Прага.

Управа «Центрального Союзу Українського Студентства» скликала дня 12. XI. 6. р. віче. Виглядало 2 реферати про листопадові події у Львові, потім прийнято через аклямацію деякі резолюції. В резолюціях віче, між иншим, протестує «проти цинічного підготовленого та у варварський спосіб переведеного польським академічним методом, погрому всіх українських освітніх, культурних й господарських установ, доведенням руйнівним до рубло напасті до стану повного матеріального знищення». А далі: «Внесень доконований польським академічним методом погром, як наглядний документ пануючої на Західних Землях України системи грубого насильства перед форум культурного світу в відкидається до авторитетних членів його опінії, щоб вони відслідували наведені людські вчинки і тим морально піддержали український народ в тяжкій боротьбі за його права».

Подєбради.

Львівські події, що привели з польського боку вазви вресави дного вандалізму, зрушиши

цілим єством українського студентства в Подєбрадах. На окремім студентським вічу висловлено признання тим товаришам студентам, що боронили «Академічний Дім» у Львові, та осуджено польський вандалізм. Відповідні резолюції переслали до «Песуса» з проханням переслати їх до Союзу народів та до Міжнародної Студентської Конфедерації.

Центральний Комітет Легії Укр. Націоналістів, зайнявшись у всіх осередках, де перебували Секції Легії, зложення відповідних меморандумів до Союзу Народів.

Берно.

Українські студентські організації, в Берні, відбули дня 10. XI. 6. р. протестаційне віче з приводу подій, що відбулися в перших днях листопада у Львові. Віче висловило признання українському краю студентству та рішуче осудило вандалізм польських студентів. Прийняті резолюції, що їх призначено для Союзу Народів, вислали на руки «Песуса».

Литовці й листопадові події у Львові.

З Наунас вислали слідуючу телеграму:

«До заступників Українського Народу на за-

святі ряди Серпів та скріплять їх готовість скинути ненавистне польське ярмо».

Хай знає ціла українська нація, що події 1-ого листопада 1928. р. у Львові запалились у серцях Литовців. Рана, спричинена пролитом українською кровю, загойється лише тоді, коли Україна освободиться від нашого спільного ворога й стане свободною, незалежною державою.

Предсідник Литовсько — Українського Товариства: проф. М. Біржвшка. Члени: проф. В. Креве Мінкевічюс, Др. Пуріккіс, проф. Вайльоніс, Р. Скіптіс, І. Бартович. Секретар: В. Даудзвардас.»

«Союз Освобождения Вильна» в писемі з 9. XI. 1928. пише, між иншим, слідуючо:

«І литовська нація знаходиться під польським ярмом в край: вилевському, гардейському і сувальському, та не раз сама переконалася про жорстокі й некультурні польські переслідування.

Ми твердо віримо, що відважна й владарлива Українська Нація, не тільки зуміє героїчно звести на-

Як личить вандалю господарю на наших землях? (Засмольвання друкарні „Діла“ у Львові)

хідно — українській території у Львові. Союз Литовських Стрільців, Комітет Освобождения Вильна та Литовсько-Українське Товариство, в зв'язку із варварськими переслідуваннями поляків в заарештованими проти України у Львові висловлюють своє глибоке співчуття всім пошкодженим та висловлюють своє велике обурення з приводу вандалістичного знищення національного майна українського народу. Названі організації є переконані, що всі ворожі злочинні зусилля не зможуть перемогти української нації та здержати українських визвольних стремлень.»

«Литовсько-українське Товариство» у Наунасі оголошило писмо, в якому між иншим говорить: «Литовсько-Українське Товариство знає і глибоко вірить, що ніякі зусилля воликів, ніякі насильства їх не вирядуть із серця Українців національної свідомості й не здержать їх стремлень, а навпаки, ще більше,

свій удар, але також зуміє скріпити свої ряди та нанести полякам відповідний протинадар. Не сумніваємося, що ніякі причини не здержать й не завернуть преславної Української Нації від дальшої

героїчної боротьби для освободження своєї Батьківщини, згід чужого ярма. В цій боротьбі ми — Литовці завжди будемо вірними й активними Вашими помічниками.»

Голоси німецької преси про львівські події.

Ціла німецька преса подала докладні звідомлення про події у Львові, освітлюючи їх дуже об'єктивно. Це стосується і провінціальної преси, передусім на сумежних з Польщею теренах, яка надзвичайно уважно слідчила за подіями в Польщі. Рівнож і загранична німецька преса, так в Польщі, як в Литві, Чехословаччині, Югославії і т. д. виявила велике зацікавлення львівськими подіями. Звертає увагу, що віденська преса, яка повинна бути найбільше зорєнтована в польсько-українських відносинах, користувалася тенденційними вітками польських агентур.

Вже в коротких нотатках, звертає німецька преса увагу на діяльність У. В. О. Так прим. „Frankfurter Zeitung“ пише: «Тайні українські військові товариства є поширені на всіх українських східних теренах. Вони мають числити 100 000 членів, однак про їх силу годі довідатися щось докладно». Знову „Germania“ пише про У. В. О. слідуючо: «Тайна Українська Військова Організація є формально незалежна від українських політичних груп, однак зрозуміло, що на ділі, від випадку до випадку, вона з ними співпрацює. Вона служить чисто українській національній ідеї і бачить своє завдання у військовій підготовці до боротьби за створення української держави, з одного

й другого боку польської границі». Інша знову газета пише: «Старшини й стрільці української галицької армії заклали «Українську Військову Організацію» У. В. О., що її поляки найбільше бояться, та яка, по знищенню української армії, вже майже десять літ веде активну боротьбу проти польської окупації. Вона то зорганізувала навіть в р. 1922. в Східній Галичині партизанську війну, для якої ліквідації Польща була примушена вислати кілька дивізій із західних територій».

Інші часописи подають короткі відомости про У. В. О. та про великий вплив, який вона має на національний український рух. Вони рівнож згадують про відозви, які У. В. О. розкинула по цілому краю.

Коли в перших днях подавано короткі інформації про львівські події, не забуваючи вказати на поведінку поліції, війська й польської влади, то пізніше стрічаємо в німецькій пресі вичерпуючі статті про «українське питання» (прим. в «Germania» «Deutsche Rundschau in Polen» і т. д.) або про «Східну Галичину» (прим. в «Kattowitzer Zeitung»). З перегляду німецької преси можна ствердити, в порівнанні із минулими роками надзвичайний зріст розуміння ваги української проблеми, не тільки для Польщі, але й для світа.

Польська преса про львівські події.

а/про У. В. О.

Віетря своєї заїлости звертає преса, як й ціла польська суспільність проти У. В. О. — І так:

«А. В. С.» з 2. XI. пише: «Вчорайні кроваві події у Львові були, від давна, приготовані тайною Українською Військовою Організацією. Ця організація відбула у Львові в жовтні цілий ряд зібрань, на яких постановлено щось зробити, в десятю річницю львівських воєнних подій, для «піднесення духу» та «пригадання себе світові». На вчорайний день тайна Укр. Військова Організація сформувала своїх членів і то у великій кількості також з провінції.»

«Głos Prawdy» з 2. XI. пише: «1. листопада у Львові Українська Військова Організація розкинула по місці відозви, що накликували до агресивних виступів».

«II. Kurjer Codzienny» з 2. XI. пише: «Оказалося понад всякий сумнів, що провокації були згорі упряновані. Доказом на це є, що всі провокатори були озброєні в револьвери, що ані один з них не був ранений від кулі, підчас коли так поліцейанти, як й польські академіки одержали постріли.»

«Nasz Przegląd Warszawski» з 2. XI. подає: «Пресовий комунікат поліції доносить, що замаху допустилися українські студенти, члени тайної Військової Організації.»

«Lwowski Kurjer Poranny.» Як провірено ціла акція була обдумана та зорганізована Українською Військовою Організацією, про що свідчить вивіщення прапорів У. В. О. на куполі церкви а вкінці маси летючок, підписаних У. В. О., що на-

кликували до агресивного виступу проти держави поліції й польської суспільности».

«Wiek Nowy» з 3. XI. пише: «Українські боєвики вивісли на руштованні університетського будинку український прапор, а крім цього на замку Люблинської Унії. В ранніх годинах українська молодь розкидала по вулицях Львова відозви Української Військової Організації».

«Gazeta Warszawska» подає: «Після богослуження підбурено зібрану товпу, сформовано похід, на чолі якого йшли боєвики Української Військової Організації, озброєні в ножі, палки й револьвери та зі співом «Не пора Ляхови служити».

«Dziennik Lwowski» з 4. XI. пише: «Вчора намагалися члени У. В. О. в Тернополі розкинути летючки протидержавного змісту». «Українська Військова Організація знов у кількох місцях розкинула летючки, в яких на свій спосіб освітлює четвергові події».

«Dziennik Poznański» пише: Злочинні вибрики у Львові є виключно ділом групи терористів і є висловом їх маняцьких аспірацій. То все треба сказати, радше пригадати Льюїд Джоржові, чи якимнебудь иншим приклонникам й пропагаторам його поглядів в різних польських справах, коли ці схочуть забрати голос у справі львівських подій».

«Czas» з 5. XI. доносить, що в Перемишлі відбулася маніфестація польської молодіжи, яка запротестувала проти провокаційних починів Української Військової Організації та домагалася зліквідовання її державною владою» (?).

«Gazeta Warszawska» пише: «Львів домагається здушення злочинної діяльності Української Військової Організації».

Ляхи вже цілковито побожеволіли: домагаються «здушення» і «ліквідації» діяльності У. В. О. так, якби У. В. О. була концесіонованим державним підприємством, і, якби вже від 18. літ не «здушувано» й не «ліквідовано» її, на всі можливі способи!

Б/польська преса й закордонна пропаганда.

«II. Kurjer Codz.» пише: «Що Українці оповідають про львівські події за границею — можна собі уявити. Є то брехня, фальш й облуда!»

«Wiek Nowy»: Провокації ці числять рівнож на вражіння, яке мусить викликати за границею вулична боротьба, по десяти літах спокою».

А. В. С. з 4. XI. подає: «Ціла німецька преса, в обширних телеграмах, що походять, нібито, з Варшави, алярмує світову опінію знагоди останніх випадків у Львові».

«Głos Prawdy» з 7. XI. Подаючи вістку про протест укр. колонії в Берліні пише: «Нинішні телеграми говорять про 7 мільонів Українців в «окупованій» Польщі «Західній Україні». Це саме число знаходимо на шпальтах загребської «Народної Політики». Робота отже здається зачеркує ширші круги».

«Słowo Polskie» з 7. XI. доносить, що «в Харкові відбувалися антипольські демонстрації. Ухвалено резолюції проти переслідування Польщею національних меншин, закликуючи український пролетаріят до боротьби із польським гнобителем. Подібні резолюції ухвалено на вічах в Київі, Одесі й Полтаві. Товариство літератів і Українська Академія Наук вислала до вчених цілого світа відозву із протестом проти переслідування Українців в Польщі».

«III. Kurjer Codzienny» подає, що у Відні, представник «Фрайгайт» мав роз'ову з провідником зах.—укр. військового товариства, який сказав: «Заявляю отверто, що не спічемо скорше, доки не відзискаємо незалежності. Актами терору хочемо показати світові, що питання Західної України ще не розв'язано, та що в Польщі, так довго не буде спокою, доки Сх. Галичина не верне до українського народу.»

«Gazeta Poranna» з 8. XI. подає: «Ціла Радянська Україна стоїть, під цю хвилю, під знаком заінсценізованих гострих демонстрацій проти Польщі, роблемих зприводу четвергових, львівських подій. Ця акція заінсценізована в столиці Харкові, швидко перекинулася на провінцію і тепер обняла вже цілу Україну. Щоденно відбуваються багаточисленні віча, на котрих подається—авторитативне освітлення львівських подій». Рівночасно різні наукові установи й академічні товариства оголошують ві дозві на адресу подібних установ заграничних, головюно англійських і американських, підчеркуючи при цьому, що події у Львові започатковують нову еру в руйнівницькій роботі поляків супроти Українців, бо поляки не вдоволяються вже переслідуваннями українського народу у області політично—господарській, але стремлять до повного знищення української культури і її споконвічних здобутків на рідній землі.»

«II. Kurjer Codz.» подає: «Вуличні авантюри, спровоковані Українцями у Львові, викликали в німецькій пресі надзвичайно сильний і при цім дуже характеристичний відгомін. На чолі скандальних антипольських виступів німецької преси, стає, як звичайно, орган німецьких соціал—демократів «Форвертс», який приходить навіть до твердження, що львівські події є доказом, що «окупаційна

польська влада в Східній Галичині намагається польонізувати українську більшість»

В/міркування на тему львівських подій.

«Gazeta Warszawska» з 3. XI. пише: «Рівно, в десяту річницю перших славних, геройських боїв львівських «орльонт» з українськими найздижками (!), прогомоніли по вулицях Львова знов револьверові й крісові стріли. Робить це вражіння, неначеб у Польщі, всі годинники станули, як перед десятима роками, неначеб від цього часу, нічого не змінилося та, що живемо даліше в днях листопада 1918. р. У східній «Малопольщі» все майже лишилося так, як було за часів неволі й польськості цієї країни є стало квестіонована, не тільки політично, але й оружно... Сила й експансія польського елементу на південнім сході Польщі, по 10 літах незалежності, не тільки що не зросла, але зачала маліти («курчиць сен»), хати й двори польських селян зачинають палитися, а грунт під їх ногами зачинає трястися, як перед катастрофою. Східна «Малопольща» стала одною великою лабораторією вибухових середників, що мають висадити у воздух польськості цієї країни та відірвати її від польської держави.»

«II. Kurjer Codzienny» з 4. XI. пише: «По десяти літах польської влади на кресах, в саму річницю кривавого свята померших, на вулицях, Львова, посипалися, знов, стріли із українських револьверів і крісів. І знов, дали ми себе заковити. У Львові, по десяти літах польської влади, існують українські бовіки, добре узброєні, а святий Юр є твердинею антидержавної, зрадницької роботи. І можна бачити на львівських вулицях героїв української боротьби, парадуючих з українськими відзнаками на грудях, зисканими в р. 1918. р. Та можна почути із безлічною отвертістю голошені кличі саботажу польської держави, візвання до вбивств і підпалів, до бойкоту польської влади. Зі сіл, міст і містечок на кресах, йдуть щораз більш неспокійні вістки. Всеюди роїться від агітаторів черевороту, добре заосмотрених у гроші, всеюди, по українських громадах, організується, військовим способом, різні «Січі», огневі сторожі і т. д. Після й сенатори, Українці, верещать на вічах та оплывують і довитою сльвою Польщу, цілком безкарно! Школи є центрами протипольської пропаганди. Польські вольоністи не чуються безпечними. То тут, то там, по тихо, випродують майно та покидають свою землю, на якій держава не забезпечує їм достаточної охорони життя й майна. Антидержавну роботу ведеться, систематично, в пресі й в дипломатії, витворюється, витревало опінію проти Польщі, ширяться свідомо брехні та клевети! І сьогодні, по випадках у Львові й у Празі, можемо бути переконані, що сотки ворожих Польщі часописів вдарять на алярі і будуть своїм читачам сугерувати, що Польща, дійсно, страшно гнобить нещасливих «Українців». Будемо мати тепер дійсно, гарну пресу в Європі!»

«Kurjer Poznanski» з 5. XI. пише: «Десятиліття оборони Львова викликало тут сумні рефлекції, в яких брала верх нота знеохочення супроти наглядного упадку польської сили, супроти повної безкарності українського терору.»

«II. Kurjer Codzienny» з 5. XI. пише: «Звіди, сьогодні українські бандити мають знов зброю й то в такій кількості?! А належить припускати, що не всі запаси зброї й амуніції вжили Українці в день 1. XI. Напевно, отже, знов в гноївках, дулах дерев, по стріхах і погребках домів знаходяться таж

сама кількість зброї, яку в рр. 1919—20. видобуто, коштом життя тисячів польських жовнірів».

Цей сам денник, з дня 8. XI. пише: «Львів, який досі був владарем віри й духа, польськості,

Атентат на Польського конзуля в Празі.

Як писала вже преса різних держав, дня 31. X. п. р. в Празі, виконав український політичний емігрант Микола Пазюк атентат на польського генерального конзуля. Атентат не вдався а Пазюка арештувала чеська поліція, при чому, при особистій ревізії, знайдено при ньому два останні числа «СУРМИ». Тому, що мимо зізнань арештованого, який заявив, що атентат організував він сам, і що не належав до ніякої терористичної організації, чеська преса, і велід за нею йшла подавали вперто, що Пазюк був членом У. В. О. і на її доручення виконав атентат, додаваючи при цьому, що знайдені при арештованім примірники «СУРМИ» були друковані в Празі. Команда У. В. О. в інтересі правди, вислала до декількох чеських часописів письмо слідуючого змісту: «Чехословацька преса освітлює замах на польського конзуля в Празі, який мав місце 31. X. п. р., як діло Української Військової Організації. По інформаціям преси, атентатчик мав бути членом У.В.О. а останні два числа «СУРМИ» органу цієї організації, мали бути друковані в Празі. Отсім стверджуємо, що Українська Військова Організація не має нічого спільного із атентатом. в тому розумінні, що 1) не організувала атентату, 2) не давала для його виконання при-

чинає нагло слабнути та тратити свій сталевий гарт і витревалість. Сьогодні є гірше, ніж було в рр. 1919—20, бо сьогодні українізм йде непогамованим походом».

казу, 3) не мала про нього, перед виконанням, жадних відомостей і вкляц 4) атентатчик Микола Пазюк не є ані ніколи не був членом У. В. О.—Відносно органу «СУРМА», то останні два числа не були друковані в Празі. Зогляду на конспіративний характер нашої організації, посилаємо цю заяву через одну із наших заграничних експозитур. Львів дня 4. XI. 1928.» — Письмо це було друковане в кількох часописах, навіть ПАТ подав його до польської преси. Звертає увагу, що чеська преса, ще перед друком цього письма, заняла вороже становище до справи атентату й до У. В. О., а що більше, навіть друкуючи наведене письмо, деякі часописи (прим. «Експрес») дозволили собі на несмачні уваги, мовляв, «це є правдоподібно спроба У. В. О. затерти сліди» і т. д. Чехи повинні знати, що «Українську Військову Організацію» обов'язує і військова честь, на що вона не раз давала докази, признаючися, з нараженням життя своїх членів, до вчинків, за які потягнуто до відповідальности невинні особи. В данім випадку навіть не бачемо причини до «затирання слідів». Чехи не повинні забувати, як це вони ще недавно боролися за волю, та, що саме їх слідом йде тепер український нарід. Тоді відпалиб атаки чеської преси.

Р і ж н е.

— Польські часописи писали, що робітниця в переплетні «Просвіти» Філюсівна сама, зі страху перед демонстрантами, вискочила з 1-ого поверха. Ось що зізнає свідок Микола Легенький в цій справі: Після панахиди, йшов я, в товаристві п. Писарівського, Фльорка і п. Максимова, в напрямі Ринку. Цілу вулицю Руську заповнювала товпа зложена переважно з польських студентів. Ми чертиснулися через товпу й станули на розі вул. Бляхарської й Руської. Студенти мали залізні друкчки, якими виважили браму з вул. Бляхарської до дому «Просвіти». За якийсь час з першого поверху почувся жіночий крик. У вікнах світилося. Ми побачили, як чотирьох мушкін притиснуло якусь жінку до вікна на першому поверсі, а один з них вдарив її кулаком в лице. Коли вона похитнулася — тоді всі чотири вхопили її й викинули через вибите передім каміням, вікно, на вулицю. Це можемо ми всі чотири зізнати й перед судом, як свідки».

—з.п.; в переплетні «Просвіти» футро й куртку, в склепах «Маслосоюза» розкрадали масло і т. д. Слідуючого дня «Відомості Корпоративне» писали: «Товариші! Вчора сповнили ми наш горожанський обов'язок».

— Коли ляцька товпа, під впливом стрідів

Як ляцький кам нищить музейні старби (Знищена переплетня «Просвіти» з цінними музейними друкками і з «Академічного Дому», уліваючи в підлогу в напрямі цитаделі, там стаціонарне військо, яке обстрілює «Академічний Дім», думаючи, що це студенти вергли в «Академічний Дім» зброю)

біжать Українці на цитаделю, зачало стріляти до поляків. Цей факт замовчує польська преса.

— Польська преса старалася представити демольовання укр. інституцій (про нищення мистецьких виставок та музейних цінностей не згадує) як діло «суспільного шумовиння». Та неосторожно вирвалися «Відомості Корпоративне», що пишуть: «Сьогоднішні часописи, непотрібно, звалюють вину демольовання українських об'єктів на мійське шумовиння. Польська академічна молодь бере на себе відповідальність за вчорашні випадки».

— «Lodzer Volksztg» пише; що демонстранти на це вийшли, щоб пльондрувати й демолювати, свідчить обставина, що несли зі собою драбини, щоб легше вдертися до льокалів, зашешкалих через Українців». Мабуть ці «драбини» дали причину польській пресі писати, що «на провокації злочинної банди, відповілося, поставою здецидованої сили, що, знаменує умірковання й гідність!» Справді!

— Які брехні писала польська преса, говорить нотатка урядового «Дзенніка Львовського», повторена й іншими часописами: «Довідуємося, що в Рогатині, вчора, зневажено гроби повстанців з 1863. р. Майже всі гроби розкопано і розкинено. Є загальне припущення, що зробила це українська молодь. По неперевіреному (отже попередній випадок перевірений!! Прим. наша,) нами реляціям, подібний факт варварства мав місце в Жовкві».

— У зв'язку із львівськими випадками відійшов, у стан спочинку, львівський гродський староста Райнлендер, а коменданта поліції у Львові Новодворського пересено до Білостоку. Крім них відходять: командант воев. поліції Грабовський, заступник ком. поліції Респондек, шеф слідчого відділу Парилевич, шеф політичного відділу поліції Мітленер і ком. Бялковський.

— Ляхи не тільки казяться зі злоти, але й з дива не можуть вийти, як то могли Українці вивісити українські прапори на університеті, високім замку і т. д. Рівнож прапор У. В. О. що маяв на церкві св. Юра, в часі панахиди, не мало напсував нервів поліції, яка таки не дістала його у свої руки.

Хроніка.

Святкування 1-ого листопада. З приводу недостачі місця не можемо містити всіх звітів із свята 1-ого листопада, яке відбуло дуже торжественно, по різних місцевостях на Західних Землях України та на еміграції, зокрема, в Америці, де, вже минулого місяця, роблено по різних містах відповідні приготування. Тому, що звіти із святкування 1-ого листопада, в поодиноких місцевостях Західної України, найдуть місце в краєвій—легальній пресі, подібно, як і звіти з Америки, обмежуємося до подання відомостей про святкування 1-ого листопада на еміграції в Європі, тому, що, ледви, чи буде можливо помістити їх у краєвій, легальній пресі.

Чернівці. В часі святочної академії, знагоди 10-тиліття існування Польщі, яку владило, в черновецькому театрі, польсько—румунське товариство, в моменті, коли оркестра заграла польський гімн, Українці счинили замішання. Крім цього, кинено

кілька каменів до помешкання польського конзуляту **Меморіял «Студентської Громади» у Львові** містить уступ в якому Управа Т—ва протестує проти наклепів, неначеб українські студенти острілювали авта рятункового погетівля.

Львівські події в польському соймі. Зголошено кілька наглих внесків так від українських, як і від польських клубів. Та ще перед обговоренням їх прийшло в соймі до авантур, знагоди промови пос. Хруцького, який, в бюджетовій дебаті, торкнувся справи львівських подій, як рівнож зирчинні відповіді мін. Складковського, який між іншим сказав: «Львівські події викликали, понад всякий сумнів, ці українські політики, яких одиноким завданням є ширення ненависти до польської держави й народу. Поведення поліції супроти маніфестацій Українців, що провокували події, було аж надто здержливим й терпеливим». У відповідь на це, українські послы счинили бучу й співали національний гімн.

В інтерпеляції «Клубу Народовего» пишеться: «Стверджено, понад всякий сумнів що, нитки цілої революційної акції були в руках Української Військової Організації, що поповнила вже цілий ряд нападів і вбивств. Ця організація знаходиться у зносинах із партією „УНДО“, як рівнож має вплив на легальні, та навіть попірані владою (!) товариства, буцім то культурні, як «Соколи» „Луки“ „Просвіти“ і т. д. Політика влади викликає занепокоєння серед польського населення, яке не чується безпечним у власній державі“. Нема то як клуб народова!! Прекрасні інформації!

Арешти у Львові й на провінції. У зв'язку із листопадними подіями, відбуваються масові арешти українців. На провінції, польська поліція повела наступ проти різних українських організацій і установ, а спеціально проти кооперації, мовляв, «кооперація є тільки покришкою для антидержавної роботи». Все це однак загал українського громадянства рішучо не перестрашує, що більше, настрій Українців по містах і селах є надзвичайно бадьорий.

Десятиліття польської держави. Клуби національних меншин не брали участі у святочному засіданні сойму. По різних місцевостях, Українці, відрухово, протестували проти провокаційної ляхської демонстрації на українських землях; так прим. у Львові, Ходорові, Рогатині і інших місцевостях, вибито, в той день (10. XI.), в польських державних установах, шиби.

У. В. О. а львівські події. Не згадуючи, з конспіративних причин, про участь членів У. В. О. в львівських подіях, слід лише згадати про дуже живу діяльність пресового й пропагандивного відділу У. В. О.—В день 1-го листопада видано кілька відозв і летючок, які розкинено по цілому краю; в дальших днях У. В. О. була в постійному зв'язку із всіма осередками української еміграції в Європі й Америці. Висилано телеграми, окремі комунікати про львівські події, відозви, різні матеріали, що освітлювали вандалізм ляхів, знимки, інструкції і т. д. Члени У. В. О. дбали, щоб чужа преса подавала об'єктивні інформації про краєві події.